

Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Τὰ διαφεύγοντα τοὺς πολλοὺς, ὑφ' ἑτέρων δ'
εἰρημένα σποράδην ἢ πρὸς ἀναθήμασιν ἢ ψη-
φίσμασιν εὐρημένα παλαιοῖς πεπεύραμαι συνα-
γαγεῖν, οὐ τὴν ἄχρηστον ἀθροίζων ἱστορίαν,
ἀλλὰ τὴν πρὸς κατανόησιν ἥθους καὶ τρόπου
παραδιδούς.

ΠΛΟΥΤ. Νικίας 1, 5

Ο ΜΕΝΤΩΡ, Χρονογραφικὸ καὶ Ἱστοριοδικρικὸ Δελτίο τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας,
ἐκδίδεται τὸν Ἀπρίλιο, Ἰούνιο, Ὀκτώβριο καὶ Δεκέμβριο κάθε ἔτους
μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ, ὁ ὁποῖος συντάσσει τὰ ἀνυπόγραφα κείμενα.

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ:

Πρὸς τοὺς Ἐταίρους: 41-43 • ΣΤΕΦ. Δ. ΗΜΕΛΛΟΥ, Γεώργιος Παγίδας (1840-1922):
44-61 • ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΥΒΕΛΑΚΗ, Ὁ Ἑρμῆς (;) τῆς Μεσοσῆνης – The Aberdeen Head:
62-69 • *Τὸ Ἔργον* 2008: 70 • Τὸ Σεμινάριο Μινωικῆς Ἀρχαιολογίας: 71 • ΝΤΟΡΑΣ
ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ, Διάκριση τῆς Ἐταιρείας: 72-73 • Διάκριση Ἐταίρου: 74 • Δημήτριος
Τσάμης: 75 • Πρακτικὸ τῆς Α' Τακτικῆς Γενικῆς Συνέλευσης τῆς 10 Μαΐου 2009:
76-97.

Ἐκδοτικὴ φροντίδα Ἐλευθερίας Κονδυλάκη Κόντου

ISSN 1105-7181

© Ἡ ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία, Πανεπιστημίου 22, 106 72 Ἀθήναι
Fax 210 3644996 • τηλ. 210 3625531 • secr@archetai.gr • www.archetai.gr

Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ • ΤΕΥΧΟΣ 92 • ΙΟΥΝΙΟΣ 2009

Πρὸς τοὺς Ἑταίρους

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ ΤΗΣ 10 ΜΑΪΟΥ 2009

Κατὰ τὴν Α΄ Τακτικὴ Συνέλευση τῆς 10 Μαΐου, ἑταῖρος κατέκρινε ὅσα ἔγραφα σὶν Μέντορα 90, 2008, 159 γὰρ τὸ σκάνδαλο τοῦ Βατοπεδίου καὶ γὰρ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἁγίου Ὄρους, πού τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1941 «ἔστειλαν σὶν Χίτλερ μιὰ περγαμηνὴ μὲ τὴν ὁποία τὸν ἀναγόρευαν διάδοχο τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων». Ἡ πράξις αὕτη ἦταν, καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι, γελοία. Τοὺς αὐτοκράτορες σὶν Βυζάντιο δὲν τοὺς ἀναγόρευαν οἱ μοναχοί, ὅσο κι ἂν ἐπιδροῦσαν, καμιά φορά, σὰ πολιτικὰ πράγματα τοῦ Κράτους. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἀνακηρύξεις τὸ 1941, δηλαδὴ 488 χρόνια ἀπὸ τὴν Ἄλωση, τὸν θανάσιμο ἐχθρὸ τῆς Ἑλλάδος διάδοχο τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, ἦταν προδοσία καὶ ὁ λόγος ἦταν ἕνας καὶ μόνος. Φρόντιζαν οἱ μοναχοὶ ἐγκαίρως νὰ μὴ θιγοῦν τὰ οἰκονομικὰ τους προνόμια. Ὁ Χίτλερ, πέραν τῆς γενικῆς του ἀντιπάθειας πρὸς τὸν Χριστιανισμό, δὲν ἔκανε θρησκευτικὰ διώξεις, ἐκτός ἂν ἡ θρησκεία συνδυαζόταν μὲ τὴν πολιτικὴ καὶ τὴν πρὸς τὴ Γερμανία ἀντίδραση (λ.χ. Πολωνία). Τοὺς Ἑβραίους φρουκὰ δὲν τοὺς ἐξόντωσε γὰρ τὸ θρήσκευμά τους.

Οι μοναχοὶ ἔκαναν τὴν ἀνακήρυξη τοῦ Χίλερ σὲ ἀντοκράτορα ὅταν ἡ Ἑλλάδα εἶχε καταρρεύσει, ἡ Κυβέρνηση βρισκόταν ἔξω ἀπὸ τὸν τόπο καὶ οἱ Ἕλληνες ἦσαν πλέον ὑπόδουλοι καὶ δέσμοι.

Ἀνάμεσα στοὺς ἐταίρους τῆς Συνέλευσης βρισκόταν ἕνας ποὺ εἶχε πολεμήσει στὴν Ἀλβανία, ὁ Δικαῖος Β. Βαγιακάκος, ἀγαπητὸς φίλος καὶ δάσκαλος. Τὶς ἀναμνήσεις του ἀπὸ τὸν πόλεμο τοῦ '40 καὶ τὸ προσωπικὸ του ἡμερολόγιο τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως του σὶδὸ μέτωπο δημοσίευσε ὁ «Σύλλογος πρὸς Διάδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων» τὸ 1998, μὲ εἰσαγωγή καὶ ἐπιμέλεια τῆς Ἑλένης Μπελιᾶ. Ὁ φίλος Δικαῖος μοῦ ἔκανε τὴν τιμὴ νὰ μοῦ προσφέρει τὸ βιβλίο του αὐτὸ μὲ ἀφιέρωση τὴν ὁποία ὑπογράφει ὡς «στρατιώτης τοῦ 1940 Δ. Β. Βαγιακάκος». Πενήντα καὶ ὀκτὼ χρόνια μετὰ τὸν πόλεμο θεωροῦσε ὡς τὴν τιμιότερη ιδιότητά του τὸ ὅτι ὑπῆρξε στρατιώτης τοῦ 1940. Στὸν πόλεμο ἐκεῖνον καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ Χίλερ πέθαναν 422.688 Ἕλληνες: Ἀλβανία 13.500, Μέση Ἀνατολή 10.000, πείνα 310.000, ὄμηροι στὴ Γερμανία, Ἑβραῖοι καὶ Χριστιανοὶ 60.000, ἐκτελεσμένοι 49.188¹.

Πιστεύω ὅτι τὸ Ὅρος μπορεῖ νὰ εἶναι Ἅγιο, ὄχι ὅμως καὶ οἱ κάτοικοί του. Γιατὶ ἐμεῖς, οἱ λαϊκοί, ἔχουμε πάντα σὶδὸ νοῦ μας, γιὰ κείνους ποὺ φέρουν τὸ σχῆμα, τὸν λόγο τοῦ Παύλου²: δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὄσιον, ἐγκρατῆ. Ἄν οἱ μοναχοὶ γιὰ τοὺς ὁποίους γίνεται λόγος στὸν Μέντορα 90, 2009, 159 εἶχαν τίς τελευταῖες ἔξι ιδιότητες δὲν θὰ σκανδάλιζαν ἕναν ὀλόκληρο λαὸ μὲ τὴν ἀπλησία τους, οὔτε θὰ ἄρπαζαν ἀρχαιολογικοὺς χώρους γιὰ τὴ διάσωση τῶν ὁποίων ἀγωνίζεται ἡ Ὑπηρεσία.

Κατὰ τὴν ἔκθεση τοῦ Ἔργου 2008 ὑπῆρξε, ὅπως πάντα, ἀθρόα ἢ προσέλευση τῶν φιλαρχαίων. Παρατηρήθηκε ὅμως, γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά, ἡ διεξαγωγή τὴν ἴδια ἡμέρα τριτῶν (τόσα γνωρίζω) ἀρχαιολογικῶν συνεδρίων. Στὴ Θεσσαλονίκη, στὰ Γιάννενα καὶ σὶδὸ Ναύπλιο. Καὶ ἄλλοτε εἶχε παρατηρηθεῖ ἡ σύμπτωση μὲ τὸ Ἔργο συνεδρίων καὶ συμποσίων. Σὲ σχετικὴ παρατήρηση εἶχε δηλωθεῖ ὅτι ἡ Ἐταιρεία κάνει τὴν ἐτήσια ἔκθεση τοῦ Ἔργου 15 ἡμέρες μετὰ τὸ Πάσχα³ τηρώντας τὴν παράδοσή της, ἡ ὁποία, φυσικά, εἶναι ἀρχαιότερη παντὸς συνεδρίου στὴν Ἑλλάδα. Εἶναι πλέον ὅμως φανερὸ ὅτι χρειάζεται κάποιος συντονισμὸς τῶν ἐνεργ-

γειῶν ἐκείνων ποὺ ὀργανώνουν συνέδρια, συναντήσεις, στρογγυλές τράπεζες, συμπόσια, σεμινάρια, ποὺ ἀνιξάνονται ἀντιστρόφως ἀνάλογα πρὸς τὸν ρυθμὸ ἐκδόσης τοῦ Δελτίου, ποὺ πρέπει νὰ ἀποτελεῖ τὴν πρώτη μέριμνα ὅλων τῶν ἀρχαιολόγων τῆς Ὑπηρεσίας καὶ τῶν ἐκτὸς αὐτῆς. Θὰ θυμίσω πὼς ἡ σπουδαιότερη δημοσίευση τοῦ ἀρχαιολόγου εἶναι πρῶτα πρῶτα τῆς διεξοδικῆς ἔκθεσης κάθε ἀνασκαφῆς ποὺ κάνει. Κατόπιν ἔρχονται οἱ μελέτες, ὅσο σημαντικὲς καὶ ἂν εἶναι. Ἐνῶ λοιπὸν ἔχει σιγήσει τὸ Δελτίο παρατηρεῖται πληθωρισμὸς οὐ συνέδρια κλπ., ὅπου ἀνακοινώνονται, τὶς περισσότερες φορές, ἐκεῖνα ποὺ ἔπρεπε νὰ ἔχουν δημοσιευθεῖ στὰ Χρονικὰ τοῦ Δελτίου. Ἐπὶ πλέον ὡς ἀπὸ συμφάνου, ἀρκετὰ συνέδρια συμπίπτουν μὲ τὸ Ἔργον τῆς Ἐταιρείας. Φυσικὸ εἶναι νὰ σκεφθεῖ κανεὶς, ὅπως ἐκεῖνος ὁ κ. Auric, ποὺ σὴν περίπτωσή του εἶχε δίκαιο: «Once is happenstance, twice is coincidence, the third time it's κτλ.».

Στὸν τόμο τοῦ Ἔργου 2008 δημοσιεύεται μία φωτογραφία τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου στὸ Ἄνθοχάρι τῆς Μεγαλόπολης. Γιὰ νὰ συμπληρωθεῖ ἡ εἰκόνα τοῦ παραλογομοῦ καὶ τοῦ χυδαίου τρόπου τῆς κατεδάφισης τῆς ἐκκλησίας, παρατίθεται ἐδῶ ἀκόμη μία φωτογραφία, χρονικῶς νεώτερη τῆς δημοσιευμένης.

1. Γάσου Βουρνᾶ, Ἱστορία τῆς Σύγχρονης Ἑλλάδας 1940-1945, Ἄδελφοὶ Τολίδη 1980, 423.

2. Πρὸς Τίτον Α΄ 7-8.

3. Ὁ Μέντωρ 74-75, 2005, 102-103.

Γεώργιος Παγίδας (1840-1922).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΓΙΔΑΣ (1840-1922)

ΕΝΑΣ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΗΣΑΣ ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ

Ὁ Γεώργιος Παγίδας γεννήθηκε τὸ 1840 στὸ Φιλώτι Νάξου ἀπὸ πατέρα πρόσφυγα ἐκ Χίου, ποὺ κατέφυγε στὸ νησί τὸ 1822 μετὰ τὴν γνωστὴν καταστροφὴν τῆς Χίου ἀπὸ τοὺς Τούρκους, καὶ μητέρα ἀπὸ τὸ χωριὸ τῆς καταφυγῆς του. Γιὰ τὸν Γεώργιον καὶ τὸν κατὰ 7 χρόνια μεγαλύτερον ἀδελφόν του Στέφανον, μεταγενέστερα ἀρχιμανδρίτην Νεόφυτον, ποὺ διέπρεψαν ὡς δεινὸς φιλολόγος ὁ πρῶτος καὶ ὡς δεινὸς ἐπίσης θεολόγος ὁ δεύτερος, ἔχουν ἤδη γραφῆ λίγα πράγματα μὲ βάση ὅμως ἰσχνά, ἀποσπασματικὰ κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ κάποτε ἀνεξακρίβωτα στοιχεῖα, ἀναφερόμενα στὴν ζωὴν καὶ τὴν δράση των. Παραμένει ἀναπάντητον τὸ ἐρώτημα πῶς οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, τέκνα μαζὶ μὲ ἄλλα τρία μιᾶς ἄσημης φτωχῆς πολυμελοῦς οἰκογένειας, κατάρθωσαν νὰ ὑπερπηδήσουν ἀνυπέρβλητα θεωρούμενα ἐμπόδια κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, μὲ κυριαρχοῦντα κοινωνικὰ φαινόμενα τὴν ἀνέχειαν καὶ τὴν ἀγραμματοσύνην, καὶ νὰ διακριθοῦν.

Μὲ ἀφετηρίαν τὸ ἀποτέλεσμα καὶ περιοριζόμενος στὸν ἀρχαιολογήσαντα Γεώργιον, ποὺ ἐδῶ μᾶς ἐνδιαφέρει, θεωρῶ χρήσιμον νὰ σημειώσω ὅτι τὶς γυμνασιακές του σπουδὲς τελειώνει στὸ Γυμνάσιο Σύρου, ἐγγράφεται καὶ ἀποφοιτᾷ ἀπὸ τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, βρίσκεται τὸ 1876 γιὰ εὐρύτερες σπουδὲς στὴν γλωσσολογία, φιλολογία καὶ ἀρχαιολογία, ὅπως διηγεῖται ὁ ἴδιος, στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Στρασβούργου (Γερμανίας), ὅπου ἀνακηρύσσεται διδάκτωρ, τοῦ ἀνατίθεται τὸ 1880 ἡ διεύθυνση τοῦ Γυμνασίου Ἀδριανουπόλεως, ποὺ διαρκεῖ ἕνα μόνο σχολικὸν ἔτος, ὑπηρετεῖ ὡς καθηγητὴς μετὰ τὸ 1890 στὴν Ἀκαδημίαν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν τῆς Πετρούπολεως, πόλη στὴν ὁποία δραστηριοποιεῖται μὲ ἐξαιρετὴ παρουσία καὶ ἐπιτυχία ὡς ἀρχιμανδρίτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ὁ ἀδελφός του Νεόφυτος, διδάσκει σὲ σχολεῖα τῆς Ὁδησοῦ, προσπαθεῖ νὰ διευρύνῃ τὶς σπουδὲς καὶ γνώσεις του σὲ Πανεπιστήμιον τοῦ Παρισιοῦ, ὅπου ἀναπτύσσει καὶ ἐθνικὴ δράση, καὶ τελικὰ

ἐγκαταλείποντας τὰ πάντα ἐπανερχεται τὸ 1892, ἐγκαθίσταται καὶ ζῆ μέχρι τοῦ θανάτου του στὸ χωριὸ τῆς καταγωγῆς του, στὸ Φιλῶτι τῆς Νάξου, θαυμαζόμενος κατὰ τὸ τελευταῖο αὐτὸ διάστημα τῆς ζωῆς του στὸν περιωρισμένον ὄμως κύκλον τῶν Ναξίων ὡς ὁ σοφὸς Γεώργιος Παγίδας¹.

Ἄριστος ἑλληνιστῆς καὶ λατινιστῆς ἀλλὰ καὶ γνώστης τριῶν ξένων ζωντανῶν γλωσσῶν αὐτοπροσδιορίζεται ὡς φιλόλογος καὶ γλωσσολόγος καὶ ὡς τέτοιος παραμένει μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του στὴν συνείδηση τῶν λογίων – καὶ ὄχι μόνον – καὶ τὴν μνήμην τῶν συγχρόνων ἀλλὰ καὶ τῶν μεταγενεστέρων Ναξίων, οἱ ὁποῖοι ὅταν ζοῦσε τὸν συναναστρέφονταν καὶ τοῦ ζητοῦσαν τὴν συμβουλὴν του ἐπὶ ποικίλων μάλιστα πραγμάτων. Ὁ ἴδιος κινούμενος μεταξὺ τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας καὶ συγγραφῆς, λιγώτερο, καὶ περισσότερο τοῦ καθήκοντός του ὡς διδασκάλου τῆς μαχομένης ἐκπαίδευσως, τὴν ὁποίαν λόγῳ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν ἔξαναγκάσθηκε νὰ ὑπηρετήσῃ γιὰ ἄρκετὸ χρονικὸ διάστημα, ἀπορροφήθηκε ἀπὸ τὸ δεύτερο περισσότερο, χωρὶς νὰ παραμελήσῃ νὰ διακριθῆ στὴν διαρκῆ ἐπιδίωξή του νὰ ἀποκτήσῃ ἀνώτερη παιδεία καὶ νὰ γνωρίσῃ εὐδοκίμησιν στὴν ἀγαπημένη του φιλολογία, γιὰ τὴν ὁποίαν παιδείαν του ὑπερηφανεύεται μὲ κάποια ἀλαζονικὴ διάθεση.

Ἀπὸ προφορικὴ μαρτυρία, προερχομένη ἀπὸ τὰ πιδ ἔγκυρα χεῖλη τοῦ στενοῦ του συγγενοῦς μακαριστοῦ ἱερέως Νικολάου Ἡμέλλου, τὸν ὁποῖον ἐμπιστευόταν ἀπολύτως, γνωρίζω ὅτι ὑψηλοφρονῶν ὁ Γ. Παγίδας δὲν ἐπεχείρησε ποτὲ νὰ ὑποβάλλῃ ὑποψηφιότητα γιὰ νὰ ἐκλεγῆ καθηγητῆς στὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐπειδὴ δὲν καταδεχόταν νὰ κριθῆ πρὸς τοῦτο ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον Κόντιον, τόν, ὅπως εἶναι γνωστόν, πιδ περικλεῆ Ἑλληνα φιλόλογον-γραμματικὸν τῶν νεωτέρων χρόνων, ὁ ὁποῖος διδάσκοντας στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ 1868, ὁπότε ἐξελέγη ὑφηγητῆς, ἀσκοῦσε μεγάλην ἔλξη στὸν κόσμον τῶν σπουδαζόντων καὶ ἀκροωμένων τὰ φιλολογικὰ καὶ ἄλλα συναφῆ, σχετιζόμενα μὲ τὰ ἀρχαῖα κείμενα, μαθήματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων μάλιστα καὶ ὁ πολυαγαπημένος αὐτάδελφος καὶ προσιάτης του Νεόφυτος. Ἡ στάση αὐτῆ τοῦ Γ.

Παγίδα κρινομένη ἀπολύτως θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐπικίνδυνα ἀλαζονικὴ ἢ ὡς ὑπεκφυγὴ, ἔχει ὅμως ἴσως τὴν ἐξηγησὴ της στὸ ὅτι, ὡς φαίνεται, ὁ Γ. Παγίδας ἀκολουθώντας ἄλλην ὁδὸν ἀπεδοκίμαζε τὸν κατ' αὐτὸν καὶ ἄλλους ἀύχμηρὸν σχολαστικισμόν, ποὺ ἐχαρακτήριζε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κόντου, καὶ ὄχι μόνον προφορικῶς ἀλλὰ καὶ γραπτῶς. Πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἀνωτέρω εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ παρατεθοῦν ἐνδεικτικῶς τὰ ὅσα ἀναφέρει σὲ λόγον ποὺ ἐξεφώνησε – καὶ κατόπιν τὸ 1881 ἐδημοσίευσε – στὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ γυμνασιάρχου τοῦ Γυμνασίου Ἀδριανουπόλεως, στὸν ὁποῖον βρίσκει ἀφορμὴν νὰ ἐκθέσῃ τὶς ἀπόψεις του, ἀπόψεις, τελικῶς πολὺ προοδευτικὲς γιὰ τὴν ἐποχὴν του, γιὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν, ποὺ εἶχαν ὡς βάση ἄλλωστε τὶς γνώμες «πεπειραμένων καὶ πεφωτισμένων ἀνδρῶν, πάνυ ὀρθῶς καταδικασάντων τὸ πλημμυλὲς ἐκεῖνο καὶ ἄκαρπον σύστημα τοῦ κατατρίβειν τὸν πλεῖστον ἢ καὶ ὅλον τῆς παραδόσεως τὸν χρόνον εἰς λεπτολογίαν σχολαστικὴν περὶ τὴν κακόμοιρον κρᾶσιν καὶ ἔκθλιψιν, εἰς ματαιόσπουδον τεχνολογικῶν καὶ συντακτικῶν κανόνων ἐκστήθισιν, εἰς ὄρμαθους μακρῶν καὶ ἀνωφελῶν τὰ πολλὰ σημειώσεων, εἰς βαττολογικὴν ἐν ἐνὶ λόγῳ καὶ στεῖραν πάσης ὠφελείας σεμνολογίαν τοῦ λεγομένου Pédantisme, κακόν, εἰς ὃ ἀτυχῶς τῶν μὲν προγενεστέρων καθηγητῶν καὶ διδασκάλων οἱ πλεῖστοι, ἀληθῶς εἶπεν, τῶν δὲ νῦν ἱκανοὶ ἔτι «ὡς μὴ ὠφελε» περιψύπτουσι, τὴν σωτήριον ἀρχὴν οἱ βέλτιστοι ἀγνοοῦντες ἢ φεύγοντες, ὅτι τὸ οἰκιοῦν τὸν μαθητὴν τῇ διδασκομένῃ γλώσσῃ δι' ὡς οἷόν τε πλείονος ἀναγνώσεως καὶ γεύσεως τοῦ ἐν αὐτῇ ὑπάρχοντος νοῦ, ὅτι τὸ ποτίζειν αὐτὸν ἀφθονώτερον τὴν ἡδύτητα τῶν ἐν τοῖς ἐκκρίτοις συγγράμμασι ναμάτων, τὸ κεφαλαίωτατον πάσης δοκίμου καὶ καρποφόρου διδασκαλίας καθίσταται»². Εἶναι ἄλλης τάξεως ζήτημα πῶς συμβιβάζονται αὐτὰ μὲ τὸ ἄκρως συντηρητικὸ γλωσσικόν του ὄργανον, στὸ ὁποῖο γίνεται χρῆσις τῶν ἀπαρεμφατικῶν τύπων τοῦ ρήματος, ποὺ ὁ Κ. Κόντος ἀπέφευγε συστηματικά.

Ἄς σημειωθῆ ὅτι τὸ δημοσίευμα αὐτὸ εἶναι, πλην τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς, ἓνα ἐκ τῶν δύο μόνων γνωστῶν δημοσιευμάτων του. Τὸ δεύτερον ὅμως αὐτό, ποὺ εἶδε τὸ φῶς τῆς

δημοσιότητας ως φυλλάδιο τὸ 1882, ἐνδιαφέρει περισσότερο τὴν ἐπιστήμην τῆς Παιδαγωγικῆς, ὅπως τὴν ἐννοοῦσαν τότε, ἀφοῦ σ' αὐτὸ ὁ Γ. Παγίδας ἐκφράζει τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀγανάκτησίν του, μεταξὺ ἄλλων, γιὰ τὶς ἐπεμβάσεις στὰ ζητήματα τοῦ σχολείου κοινοτικῶν ἀρχόντων, ποὺ εἶχαν τολμήσει «οὐ μόνον ἀποφαίνεσθαι ἀλλὰ καὶ νομοθετεῖν αὐθαδῶς... περὶ τῶν τῆς παιδείας πραγμάτων μεθ' ἀπλήν μόνον παιδαγωγικοῦ συγγράμματος φυλλολόγησιν»³.

Τὸ 1893 καταφθάνει στὸ Φιλώτι τῆς Νάξου γιὰ γλωσσικὲς ἔρευνες ὁ Γιάννης Ψυχάρης καὶ καταλύει συστημένος στὸ σπίτι τοῦ Γ. Παγίδα, ἀπουσιάζοντας ἀπὸ αὐτὸ προσωρινὰ τοῦ δευτέρου. Σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ ἀρτιώτερα διηγήματα τοῦ γλωσσικοῦ αἰρεσιάρχη, τὸν *Ἀρχιμανδρίτη* (μνημ. ἀνωτ.), τὸ ὁποῖον δημοσιεύθηκε 20 περίπου χρόνια ἀργότερα, ἀναφέρεται ὅτι στὴν βιβλιοθήκη τοῦ Γ. Παγίδα ὑπῆρχαν, πάντοτε κατὰ τὸν Ψυχάρην, ἡ Συγκριτικὴ γραμματικὴ τῶν Ἰνδο-ευρωπαϊκῶν γλωσσῶν τοῦ Βορρ, τὸ ἔτυμολογικὸ Ἑλληνο-Λατινικὸ λεξικὸ τοῦ Βάνιτσεκ, ἓνας τόμος τῆς Πατρολογίας τοῦ Migne καὶ ἄλλα ἀξιόλογα βιβλία, ἀπὸ τὴν διαπίστωση δὲ αὐτῆ τὴν σχετικὴν μὲ τὰ βιβλία ὁ Ψυχάρης ἐσημάτισε ὡς πρώτην ἐντύπωσιν ὅτι αὐτὰ θὰ ἀνήκαν σὲ κανένα «παραπετασμένο γλωσσολόγο». Ὁ Παγίδας ἀργότερα πληροφορεῖ τὸν Ψυχάρην ὅτι στὴν Γερμανίαν, στὸ πανεπιστήμιον, καταγινόταν κυρίως μὲ τὰ γλωσσολογικὰ ἀλλ' ὁ Ψυχάρης συζητῶντας μαζί του φαίνεται νὰ μὴ ἐκτιμᾷ τὶς γλωσσολογικὲς του γνώσεις καὶ ικανότητες, ἀφοῦ ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὁ Γ. Παγίδας προσπαθοῦσε «μὲ κάτι ἔτυμολογίαις νὰ συγγενίσῃ γλῶσσας ποὺ ποτέ τους δὲν εἶχαν ἀναμεταξύ τους καμμιά συγγένεια».

Ἄν λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν του τὰ ὅσα ἀναφέρει ὁ Ψυχάρης στὸ παραπάνω διήγημα, σὶς μεταξὺ τῶν δύο ἀνδρῶν συζητήσεις δὲν ἔγινε ποτέ λόγος γιὰ ἀρχαιολογικὰ ζητήματα καὶ αὐτὸ ἐπειδὴ ὁ Γ. Παγίδας φαίνεται ὅτι αἰσθανόταν τὸν ἑαυτὸν του κυρίως ὡς φιλόλογον καὶ γλωσσολόγον καὶ ὄχι ὡς ἀρχαιολόγον – παρὰ τὸ ὅτι παλαιότερα δὲν ἴσχυε καὶ τόσο ἡ σημερινὴ ἐξειδίκευση καὶ ἔτσι μποροῦσε κανεὶς νὰ ἔχη περισσότερες τῆς μῆς ιδιότητες – καὶ ἔτσι ὅ,τι γνωρίζομε γιὰ τὶς ἐπιδόσεις του στὰ ἀρχαιολογικὰ θέματα προέρχονται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ ὅσα

αναφέρει ο ίδιος ή από όσα συνάγονται από την διδακτορική του διατριβή, ή όποια, τηρουμένων πάντοτε τών αναλογιών, για τόν ίδιο και την εποχήν του αλλά και για τις συνθήκες τού βίου του πρέπει να αποτελούσε οπουδαϊον κατόρθωμα.

Ό τίτλος της διατριβής αυτής, πού αναφέρεται στο ζήτημα της τοπογραφίας τών Έπταπόλων Θηβών, ανταποκρίνεται βέβαια πλήρως στο περιεχόμενόν της⁴.

Είναι αυτονόητον ότι δεν είναι δυνατόν σέ άνθρωπον πού δεν είναι αρχαιολόγος, όπως ο γράφων, να αποφανθῆ ἔγκυρη γνώμη περί της αξίας ή άπαξίας της διατριβής αυτής, εν σχέσει μάλιστα με τὰ ἐπὶ μέρους στοιχεῖα καὶ συμπεράσματά της. Τοῦτο εἶναι σχεδόν ἀδύνατον ἀκόμη καὶ γιὰ ἐξ ἐπαγγέλματος αρχαιολόγους, οἱ ὅποιοι ὅμως δὲν ἔχουν ἀσχοληθῆ εἰδικὰ μετὰ τὰ θιγόμενα σ' αὐτὴν ζητήματα καὶ τὰ ἀναφυόμενα προβλήματα. Αὐτὸ πάλιν μετὰ τὴν σειρὰν του δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἔχουν ὑπάρξει ἀρχαιολόγοι καὶ μάλιστα Ἕλληνες καὶ δὴ διαπρεπεῖς, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν ἐξετάσει σὲ βάθος καὶ μετὰ εὐθύνη τὰ πράγματα ἐπὶ τῇ βάσει μάλιστα ἀνασκαφικῶν δεδομένων, οἱ ὅποιοι ὡς μεταγενέστεροι ἔχουν ἀξιολογήσει καὶ τὴν συμβολὴν τῆς διατριβῆς τοῦ Γεωργίου Παγίδα, μετὰ βάση ἀποκλειστικῶς – ἐλλείψει ἄλλων ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος δημοσιευμάτων του – τῆς ὁποίας ὁ τελευταῖος μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς «ἀρχαιολογίας», ἀλλὰ περὶ αὐτῶν θὰ γίνῃ λόγος κατωτέρω τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ. Πάντως καὶ σὶν μὴ εἰδικὸν εἶναι ἐμφανὲς ὅτι ἡ διατριβὴ αὐτὴ χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ θεωρηθῆ ὡς τελείως πεπαλαιωμένη καὶ ἄχρηστη, ἔχει σήμερα, μετὰ καὶ τὶς ἐνδελεχεῖς καὶ δὴ καὶ ἀποκαλυπτικὰς ἀνασκαφικὰς ἔρευνες πού ἔχουν πραγματοποιηθῆ, «ἀρχαιολογικὴν» καὶ ἱστορικὴν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀξίαν. Ἐξ ἄλλου ὅμως ἡ φύσις τοῦ *Μέντορος* ὡς χρονολογικοῦ καὶ ἱστοριοδιφικοῦ Δελτίου ἐπιτρέπει, νομίζω, τὴν διατύπωση ὠρισμένων σχετικῶν πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ Δελτίου παρατηρήσεων καὶ σχολίων καὶ στόν «*ἄκρω τῷ δακτύλῳ ἀψάμενον*» τῆς ἀρχαιολογίας, κατὰ τὴν παροιμίαν (Ζην. 1, 61), μετὰ ὅποιον τρόπον τοῦ ἐπιτρέπει ἢ ἀνυληπτικὴ του ἰκανότης νὰ τὰ διατυπώσῃ, νὰ τὰ προβάλῃ καὶ νὰ τὰ ἀναδείξῃ.

Πρώτη γενικὴ, καὶ βασικὴ, παρατήρησις εἶναι ὅτι τὸ θέμα

τῆς διατριβῆς εἶναι, γιὰ τὴν χρονικὴν περίοδο ποὺ γράφεται ἐξαιρετικὰ δύσκολο καὶ γιὰ πολὺ ἔμπειρο ἀρχαιολόγον, πολὺ περισσότερον γιὰ ἓνα φιλόλογο κυρίως, ποὺ καλεῖται νὰ τὸ ἀντιμετωπίσῃ ad hoc καὶ χωρὶς προηγουμένως νὰ ἔχη, ὅπως ἔχω προδηλώσει, παράσχει δείγματα κάποιας, ἔστω ἰσχνῆς, ἀρχαιολογικῆς γραφῆς, ὅπως ὁ Γ. Παγίδας⁵. Ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας μὲ τὴν ἐπιβαλλόμενη συναίσθηση εὐθύνης προσδιορίζει λεπτομερῶς ἀλλὰ καὶ μὲ ἀκρίβειαν τὴν δυσκολίαν τοῦ ἐγχειρήματος στὴν ἀρχὴν τοῦ Προοιμίου του. Γράφει συγκεκριμένως τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ἀνάγκην περαιτέρω σχολιασμοῦ:

«Τὰ τῆς τοπογραφίας τῶν ἑπταπύλων Θηβῶν, καὶ ἰδιαίτερον τὰ περὶ τῆς θέσεως τοῦ περιβόλου τοῦ τείχους αὐτῶν, ὡς περ καὶ τῆς τῶν ἐπὶ τὰ πυλῶν, διαμένουσι μέχρι τοῦ νῦν, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν διαφωνίαν τῶν πραγματευσαμένων ἄχρι τοῦ δεῦρο τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀμφίβολον ἐς τὰ μάλιστα ζήτημα, εἰ καὶ συντόμως ὑφ' ἱκανῶν, καὶ δὴ τῶν δοκίμων, ἀρχαιολόγων τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος ἐμελετήθησαν καὶ συχνῇ γραφῇ ἐξεδόθησαν. Αἴτιον δὲ δι' ὅπερ οὐπω τις τῶν πραγματευσαμένων ἀρκοῦντως τὴν ὑπόθεσιν διεφώτισέν ἐστι, τοῦτο μὲν ἢ ἔνδεια ἀποχρωσῶν παρὰ τῆς ἀρχαιότητος μαρτυριῶν, τοῦτο δὲ ἢ ἀπὸ τοῦ χώρου, ἐφ' οὗ ἦν ἡ πάλαι τῶν Θηβαίων πόλις, παντελῆς παντοσδήποτε ἐπισημοῦ μνημείου ἀφάνις, ἀφ' οὗ τινος εἶχεν ἂν τις, ὡς ἐκ γνωστοῦ σημείου ὀρμώμενος, ἀνιχνεῦσαι καὶ διορίσασθαι τὰ ἐπέκεινα ὑπολειπόμενα ἄγνωστα. Ἐὰν δέ τις πρὸς τῇ ἐνδείᾳ ἐπιπροσθῇ καὶ τὸ πολλαχῶς ἀντιφατικόν, οἷον δὴ παρὰ ποιηταῖς ἀπαντᾷ, τῶν εἰς τοῦτο τῆδε κάκεῖσε διασωθεισῶν ἀρχαίων μαρτυριῶν, ἀληθῶς οὐ μόνον οὐ ραδίαν, ἀλλὰ καὶ ἐσχάτως χαλεπὴν ὁμολογήσει τοῦ θέματος τούτου τὴν ἐξακρίβωσιν, διὸ καὶ ἄπορον οὐδέν, ὅτι τῶν ἐπιχειρησάντων αὐτῷ νεωτέρων ἀρχαιολόγων οἱ μὲν μᾶλλον οἱ δὲ ἦττον διήμαρτον τοῦ ζητήματος. Συγγνωστὸν ἄρα τὸ ἑλλίπεδον πραγματείας, μὴ ἐξακριβούσης τελείως τὸ ἐν πλείστοις σκοτεινότατον τῆς τοπογραφίας τῶν Θηβῶν ζήτημα, πλην ἀλλὰ τῶν νεωτέρων ἀρχαιολόγων τινές, ἀντὶ τοῦ διαφωτίσαι πως, τὰ μὲν φύσει σκοτεινὰ ἐπὶ πολὺ ἔτι, καθ' ἡμᾶς, ἐπεσκόπισαν, εἰ δὲ που καὶ τινα εὐδιάγνωστα ἐναπέμειναν,

ἀτυχῶς καὶ ταῦτα οὕτως ἐφύρασαν καὶ συνέχεαν, ὥστε δικαίως ἂν ἔλεγε πᾶς ὁ τὸ πρῶτον λαμβάνων πείραν τῶν παρ' αὐτοῖς σκολιῶν ἀντιφάσεων, ὅτι τὸ ἀναζητεῖν εἰς τὸ ἀκριβὲς πανθ' ὅσα κατὰ τρόπον τοιοῦτον περὶ τῆς τοπογραφίας τῶν Θηβῶν ἐκφέρονται καὶ μυθεύονται, ἴσα καὶ τὸ «ἀμυχανῶν ἐρᾶν» δύναται».

Ἄν πάντως μποροῦσε νὰ προβῆ κανεὶς σὲ ἓνα μόνο περαιτέρω σχόλιο ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω, αὐτὸ θὰ ἦταν ἡ ἀπορία του πῶς ἀνετέθη στὸν συγγραφέα τῆς διατριβῆς νὰ διευκρινίσῃ ἐπιστημονικὰ ἓνα θέμα θεωρούμενο σκοτεινὸν καὶ ἀκανθῶδες, δηλ. νὰ προβῆ σὲ ἓνα ἐγχείρημα, στὸ ὁποῖο οἱ μέχρι τότε γράψαντες ἀρχαιολόγοι εἶχαν περισσότερο ἢ λιγώτερο ἀποτύχει, καὶ μάλιστα τὴν ἐργασίαν αὐτὴν νὰ τὴν παρουσιάσῃ ὡς διδακτορικὴ διατριβή. Ὅπως ὁ ἴδιος ὁ Γ. Παγίδας σημειώνει (σ. 5 Προοιμ.), εἰσηγητῆς τῆς διατριβῆς ὑπῆρξε ὁ Γερμανὸς ἀρχαιολόγος A. Michaelis, ὁ σοφός, ὅπως μονίμως τὸν ἀποκαλεῖ, καθηγητῆς του στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Στρασβούργου, ὁ ὁποῖος τὸν βοήθησε πολὺ καὶ μὲ εὐμένεια στὴν προσπάθειά του, καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ὁμολογεῖ «χάριτας». Λογικὴ ἀπάντησις στὸ ἐρώτημα θὰ ἦταν ὅτι ὁ Adolf Michaelis, ποὺ εἶχε διαμείνει γιὰ μακρὸ χρονικὸ διάστημα στὴν Ἑλλάδα καὶ εἶχε καταστῆ πολὺ γνωστὸς ὡς συγγραφέας πολλῶν ἀξιολόγων ἀρχαιολογικῶν διατριβῶν, ἐξετίμησε πολὺ τὶς γνώσεις καὶ τὶς ἰκανότητες τοῦ Ἑλληνα μαθητῆ του, γι' αὐτὸ καὶ ὑπῆρξε ὁ εἰσηγητῆς τῆς διατριβῆς του. Ὅσον γνωρίζω ὁ ἴδιος ὁ Michaelis συστηματικὴν ἐργασίαν περὶ τῆς τοπογραφίας τῶν Ἑπταπύλων Θηβῶν δὲν εἶχε συγγράψῃ οὔτε ὑπάρχον μαρτυρίες περὶ τοῦ ἀντιθέτου. Τώρα προκύπτει ἀπὸ παραπομπές, ποὺ κάνει ὁ Γ. Παγίδας στὴν μελέτην του (σ. 26, 60 καὶ 61), ὅτι τὸ πρόβλημα θὰ εἶχεν ἀπασχολήσει τὸν διδάσκαλόν του, ἔστω παρεμπιπτόντως, ἐξ ἀφορμῆς ἄλλων ἐπιστημονικῶν ἢ καὶ συγγραφικῶν δραστηριοτήτων του⁶.

Ἄπὸ τὸν Γ. Παγίδαν πάντως δὲν ἔλειπε ἡ ἐπίγνωσις τῶν δυσκολιῶν ποὺ θὰ ἀντιμετώπιζε, γιὰ νὰ ἀνταποκριθῇ σὶς προσδοκίες τοῦ διδασκάλου του, γι' αὐτὸ καὶ δηλώνει (πάντοτε μὲ τὴν δέουσα μετριοφροσύνη καὶ σεμνότητα), προσδιορίζοντας ἀκριβῶς τὸ θέμα του ὅτι ἂν δὲν ἔχη ἐπιτύχει

πλήρως τὸν ἀναμενόμενον στόχον, «ἴσως οὐ πάντῃ ἀδιάφορον ἔσται καὶ τὸ ψιλῶς ἐν αὐτῇ (ἐνν. τῇ διατριβῇ) ὑποδεῖξαι τίνες τῶν πραγματευσάντων μᾶλλον καὶ τίνες ἥτιον ἠστόχησαν ἐν ταῖς ἐξενεχθείσαις ὑπ' αὐτῶν ὑποθέσεσιν» γιὰ τὸ θέμα. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ παρατηρήσεις καὶ κρίσεις του κινῶνται ἐπέκεινα τῶν ὀρίων τοῦ περιορισμοῦ αὐτοῦ.

Στὶς ἀρχαιολογικὲς του ἀναζητήσεις ὁ Γ. Παγίδας κινεῖται φιλολογικά, ἐπαναλαμβάνω, ἀσχολεῖται δηλ. μὲ μίαν, ὅπως ὀνομάζεται, «φιλολογικὴν ἀρχαιολογία». Αὐτὸ καθίσταται ἐμφανὲς καὶ ἀπὸ κάποιες, ἔστω λίγες, παρατηρήσεις του μὲ καθαρῶς φιλολογικὸ χαρακτήρα (σ. 11 σημ. 3, 24, 36, 44 σημ. 2, 51 καὶ 66). Μὲ αὐτὴν τὴν προοπτικὴν καὶ κατεύθυνση πατεῖ ἐπὶ σταθεροῦ ἐδάφους, προκειμένου νὰ ἀποφανθῇ γιὰ κάτι, ποῦ σχετίζεται μὲ τὶς ἀρχαῖες πηγές. Ἄν σήμερα προσπάθειες αὐτοῦ τοῦ εἶδους ὀφείλουν νὰ στηρίζονται σὲ δεδομένα προερχόμενα ἀπὸ ἀνασκαφὴν καὶ μάλιστα προσωπικὴ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγγραφῆς τῆς διατριβῆς δὲν ἴσχυε τὸ ἴδιο. Ἐνομιμοποιεῖτο δηλ. κανεὶς νὰ ἀντιμετωπίζῃ φιλολογικῶς καὶ τέτοια θέματα. Πρόχειρη ἔνδειξη ἀποτελεῖ τὸ γεγονός ὅτι ὁ πολὺς Wilamowitz (μὴ συγκρινόμενος αὐτονοήτως μὲ τὸν Γ. Παγίδα) ἀναφερόμενος καὶ αὐτὸς στὸ ἴδιο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον θέμα ἐχρησιμοποίησε τὶς ἀπέραντες γνώσεις καὶ τὴν εὐρύτερη φιλολογικὴ του δεινότητα, γιὰ νὰ καταλήξῃ στὸ συμπέρασμα, κατὰ τὴν γνώμην του πάντοτε, ὅτι ἡ πόλις τῶν Θηβῶν εἶχε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τρεῖς καὶ ὄχι ἐπὶ πύλες καὶ νὰ μεταθέσῃ τὰ παραδιδόμενα ἀπὸ ἀρχαίους συγγραφεῖς περὶ τῶν τεσσάρων ἄλλων πυλῶν, δευτερευουσῶν πάντως, σιὴν σφαῖραν τοῦ μύθου⁷. Πρέπει πάντως νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Γ. Παγίδας παρὰ τὴν φιλολογικὴν του ἐπάρκειαν, ποῦ τοῦ ἐξασφάλιζε τὴν δυνατότητα νὰ κινῆται μὲ ἄνεση σὶς ἀρχαῖες Ἑλληνικὲς καὶ Λατινικὲς πηγές, ἔχει ἐπίγνωση τοῦ γεγονότος ὅτι καθιστᾷ ἀνεπαρκῆ τὴν προσπάθειάν του ἢ ἔλλειψη τῆς ἀνασκαφῆς καὶ τὸ ὁμολογεῖ σαφῶς στὸ τέλος τῆς διατριβῆς του γράφοντας: «Τοσαῦτα ἐκ τοῦ ἐπικαλύπτοντος τὴν τοπογραφίαν τῶν ἐπταπύλων Θηβῶν μακραίωνος σκότους καὶ τοῦ χάους τοσοῦτων διαφωνιῶν διακρῖναι κατὰ τὸ ἐνὸν ἡδυνήθημεν, ἄλλοις μεθ' ἡμᾶς, καὶ μάλιστα τῇ τὰ ὑπὸ

γῆν κρύφια ἀποκαλυπτοῦση σὺν τῷ χρόνῳ οκαπάνη, τὴν δι' ἐμφανεσιτέρων τεκμηρίων τελείαν τοῦ προκειμένου θέματος καταλείποντες ἐξακρίβωσιν, ἧς λίαν ὄντως εὐκτὴ ἢ ἐπίτευξις, ἐπειδὴ γνωστὸν ὅποσον συχνῶς μεταφέρουσιν ἐπὶ τὰς ἐπιταύλους Θήβας τὴν ἡμετέραν διάνοιαν ὃ τε κάλλιστος τῆς ἀρχαίας μυθολογίας κόσμος καὶ ἡ ἱστορία καὶ πάντων μάλιστα τὰ ἀθάνατα τῆς ἑλληνικῆς δραματοποιίας ἀριστουργήματα».

Ἄν ἔλειψε πάντως ἀπὸ τὸν Γ. Παγίδα ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα, ποῦ ἔτσι καὶ ἄλλωὶς δὲν μποροῦσε ἀπὸ τὸν ἴδιον νὰ πραγματοποιηθῆ, ἡ ὁποία θὰ τοῦ ἀποκάλυπτε «κρύφια» στοιχεῖα ὡς τεκμήρια γιὰ ἀσφαλέστερα συμπεράσματα, ὁ ἐρευνητὴς αὐτὸς δὲν ὑπέστησε καθόλου στὴν δι' αὐτοψίας ἐπιτόπια ἔρευνα, τὴν ὁποίαν, ὅπως ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνωμε, θὰ πρέπει νὰ εἶχε διενεργήσει. Ὁ ἴδιος δὲν ἀναφέρει τίποτα γιὰ ἐποκέψεις καὶ ἐργασίαν του στὸν χῶρον τοῦ ἐνδιαφέροντός του καὶ ἐπὶ τόπου ἐπαλήθευση τοῦ ὑλικοῦ του, μᾶς ἐπιτρέπουν ὅμως νὰ τὸ συναγάγωμε οἱ μνῆες καὶ οἱ περιγραφές τῶν προσφερομένων τοπογραφικῶν στοιχείων, ἀναφερομένων πάντοτε μὲ τὰ σημερινὰ τῶν ὀνόματα καὶ προσδιοριζομένων μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν, ποῦ προϋποθέτει ἀναγκαῖα τὴν ἐπιτόπιαν παρακολούθηση.

Στὸ θέμα αὐτό, ποῦ εἶναι βασικὸ καὶ μεθοδολογικὰ ἀναγκαῖο, ὁ Γ. Παγίδας ἀφιερώνει ὀλόκληρο τὸ ἐκ 33 σελίδων Ἀ κεφάλαιο (σ. 7-29) ἐκ τῶν τριῶν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἡ διατριβὴ του. Στὸ κεφάλαιο αὐτὸ ἀποφεύγει κάποτε τὶς ἀρχαῖες ποιητικὲς μαρτυρίες, ἐπειδὴ, ὅπως πιστεύει, «ἤκιστα συμβάλλονται εἰς τὴν τοπογραφικὴν ἐξακρίβωσιν» (σ. 13), ἐνῶ στηρίζεται σὲ ἀρχαῖες ἐπιχώριες παραδόσεις (σ. 24, 25 καὶ 26), ἀλλὰ καὶ σὲ σύγχρονες (σ. 23), σὲ μαρτυρίες «τῶν νῦν Θηβαίων» (σ. 21) κ.ο.κ. γιὰ νὰ θεμελιώσῃ τὶς ἐπισημάνσεις του. Τὸν ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τῶν ἐδαφικῶν καὶ ἄλλων στοιχείων καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ ἐδάφους θεωρεῖ ἀναγκαῖα ἐρμηνεύματα, συμπληρώματα καὶ διευκρινίσεις στὰ προβλήματα μάλιστα τῶν ἀρχαίων μαρτυριῶν καὶ εἰδήσεων ἀλλὰ καὶ σὲς ἀπόψεις ποῦ ἔχουν διατυπώσῃ νεώτεροι ἐρευνηταί, τὶς ὁποῖες, ὅταν τὶς θεωρῆ ὀρθές δὲν διστάζει νὰ τὶς ἀποδεχθῆ,

ἐνῶ στὴν ἀντίθετη περίπτωση τὶς ἀπορρίπτει ἀπερίφραστα ἢ τὶς ἐπανορθώνει. Ἐννοεῖται ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ προσπάθεια τῆς ἔρευνας καὶ ἀκριβοῦς προσδιορισμοῦ τῶν τοπογραφικῶν στοιχείων – τὴν ὁποῖαν εἶχαν διεξαγάγει σὲ μεγαλύτερη ἢ μικρότερη ἔκταση, ὅχι ὅμως τόσο συστηματικὰ καὶ ἐπίμονα καὶ παλαιότεροί του ἀρχαιολογοῦντες (βλ. κατωτέρω ἐνδεικτικὰ) – ἔχει ὡς ἀφειτηρία τὴν πεποίθησή του ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ μέχρι σήμερα δὲν ἔχουν ὑπάρξει οὐσιώδεις ἐδαφικὲς ἢ ἄλλες μεταβολές, πρᾶγμα ποῦ θεωρεῖ ἀναγκαῖο νὰ ἐξάρη ἐπιλογικὰ στὸ ἀνωτέρω κεφάλαιο καὶ νὰ ἐκφράσῃ κατὰ τὸν πρὸ σαφῆ τρόπον γράφοντας:

«Τοσαῦτα ἔγνωμεν ἀναγκαῖον διαλαβεῖν μέχρι τοῦδε περὶ τῆς γενικῆς ἀπόψεως τοῦ ἐφ' οὗ ἦν ἡ πάλαι τῶν Θηβαίων μεγάλη πόλις χώρου, καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ εὐδιακρίτων γνωρισμάτων, οἷον πηγῶν τε καὶ λόφων καὶ εἴ τινος ἄλλου, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀναλλοιώτῳ φύσει τῆς χώρας, ἤπερ πάντως οὐδεμίαν οὐσιώδη μεταβολὴν ὑπέστη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος μέχρις ἡμῶν, τὸ τὰ μάλιστα ἀσφαλὲς ἔγκειται χειραγώγημα, δι' οὗ μετὰ πολλῆς ἀγεται τις βεβαιότητος εἰς τὴν δυνατὴν ἀνίχνευσιν τῶν ὅσων ἡ πανωλεθρία τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἀνθρωπίνων χειρῶν ἐξηφάνισεν» (σ. 29, πρβ. καὶ σ. 59).

Ἡ ἐπίτευξη τῆς ἔρευνας μὲ ἐμφανέστερα κριτήρια μέσω ἀνασκαφῆς γιὰ τὴν τοπογραφία καὶ τὸ εὐρύτερο ζήτημα περὶ τῶν ἐπιταπύλων Θηβῶν, «εὐκτὴ», κατὰ τὸν Γ. Παγίδα, δὲν ἄργησε νὰ πραγματοποιηθῆ καὶ μάλιστα καὶ κυρίως ἀπὸ Ἕλληνες ἀρχαιολόγους. Πράγματι μετὰ παρέλευση λίγων μόνον δεκαετιῶν δύο διαπρεπεῖς Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ ἔργο αὐτό, ὁ Γεώργιος Σωτηριάδης⁸, πρῶτος, καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸν πολὺ πρὸ συστηματικὰ καὶ ἀνασκαφικὰ καὶ συγγραφικὰ ὁ Ἀντώνιος Κεραμόπουλλος⁹, τοῦ ὁποῖου τὸ ἔργο ἀποτελεῖ ἕκτοτε σημεῖο ἀναφορᾶς γιὰ τὴν ἔρευνα, ἐνῶ ἀρκετὰ ἀργότερα ἀκολούθησαν τὰ ἐκετεταμένα συγγράμματα τῶν Σ. Συμεώνογλου¹⁰ καὶ Νικόλα Φαράκλα¹¹, γιὰ νὰ περιορισθῶ μόνον σ' αὐτά.

Ἐννοεῖται ὅτι σ' αὐτὰ γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς διατριβῆς τοῦ Γ. Παγίδα, ποῦ ἐδῶ μᾶς ἐνδιαφέρει. Συγκεκριμένα ὁ Γεώργιος Σωτηριάδης στὴν ἐκ 40 μόνον σελίδων συγγραφικῆ

του συμβολή αναφέρεται μόνον μίαν φοράν στην διατριβή καὶ μάλιστα ἐξ ἀφορμῆς ἐνὸς ἐξειδικευμένου θέματος, τοῦ θέματος τῆς θέσεως τοῦ περιβόλου τῶν Θηβῶν. Κατὰ τὸν Σωτηριάδην τὸ ζήτημα αὐτὸ «δὲν προβιβάζει διόλου ἢ διατριβὴ τοῦ Γ. Παγίδα», τῆς ὁποίας «ὁ συγγραφεὺς στρέφεται κυρίως κατὰ τῶν δοξασιῶν τοῦ Forchhammer καὶ Brandis, ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν ὅμως τῆς πόλεως καὶ τὴν διεύθυνσιν ἀκολουθεῖ πιστῶς τὸ τοῦ Οὐλερίχου σχεδιογράφημα»¹². Ἡ διαπίστωση αὐτὴ φαίνεται καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως ὑπερβολικῆ, δεδομένου ὅτι ὁ Γ. Παγίδας στὴν διατριβὴν του δὲν συμφωνεῖ μόνον ἀλλὰ καὶ διαφωνεῖ συχνὰ πυκνὰ μὲ τὸν γνωστὸν Γερμανικῆς καταγωγῆς καθηγητὴν τοῦ Ὁθωνείου Πανεπιστημίου καὶ εἰδικὰ ἀσχοληθέντα μὲ τὴν τοπογραφίαν τῶν Θηβῶν Ulrich (βλ. σ. 15, 16, 19, 24, 32, 33, 40, 42 καὶ 66), ὁ ὁποῖος πάντως κατὰ τὴν γνώμην του, μὲ τὴν ὁποίαν συμφωνοῦν καὶ νεώτεροι, ὑπῆρξε «πολλῆς πίστεως ἄξιος ἀνὴρ καὶ τὰ πολλὰ εὖστοχος ἐν ταῖς ἀρχαιολογικαῖς αὐτοῦ ὑποθέσεσιν» (σ. 13 πρβ. καὶ Wilamowitz, ὁ.π. σ. 191).

Σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν Σωτηριάδην ὁ Κεραμόπουλλος στὸ πολυσέλιδο καὶ ἐμπεριστατωμένο σύγγραμμά του, στὸ ὁποῖο στηρίζει τὰ πορίσματά του σὲ μακρὲς καὶ ἐπίπונες ἀνασκαφικὲς κ.ἄ. ἔρευνες, παραπέμπει ἢ χρησιμοποιεῖ τὴν διατριβὴν τοῦ Γ. Παγίδα ἀρκετὲς φορές, ἀναγνωρίζει ὅτι «πλὴν τοῦ Γ. Παγίδα, ὅσους γινώσκει καὶ ταυτίζει τὴν πηγὴν πρὸς τὴν κρήνην τοῦ Ἄρεως ... οὐδεὶς ἄλλος τοπογράφος μνημονεύει αὐτῆς»¹³, σημειώνει βέβαια τὶς ἐπιφυλάξεις ἢ ἀντιρρήσεις του γιὰ ἄλλα θέματα καὶ ὡς πρὸς τὴν παρατήρησιν του Σωτηριάδη μετριάζοντας τὴν ἀπολυτότητά της σημειώνει ὅτι «ὁ Παγίδας ἐκτείνων πρὸς Ν. τὸ τεῖχος περισσότερον... δὲν συμφωνεῖ τελείως τῷ Ulrichs»¹⁴. Ὁ Συμεώνογλου ἀναφέρεται βιβλιογραφικὰ στὴν μελέτην τοῦ Γ. Παγίδα, ἐνῶ ὁ Φαράκλας τοῦ καταλογίζει «ὅτι ἐπανῆλθε σὺς φιλολογικὲς πληροφορίες μόνον ἀδιαφορῶντας γιὰ τὰ ἀρχαιολογικὰ δεδομένα καὶ προτείνοντας ἀναπαράστασιν τῆς πόλης»¹⁵, τῆς ὁποίας ὅμως τὸ δημοσιευθὲν ἀπὸ τὸν Γ. Παγίδα σχεδιογράφημα ἀναδημοσιεύει¹⁶.

Ὁ Γ. Παγίδας, ἀνταποκρινόμενος στὸν σκοπὸν τῆς δια-

τριβῆς του επιχειρεῖ, ὅπως ἔχει προαναφερθῆ, νὰ ἀποκρούσῃ καὶ νὰ ἐπανορθώσῃ ὡς ἐσφαλμένες πολλές ἀπὸ τὶς προταθεῖσες ἐρμηνεῖες τῶν προηγουμένων ἐρευνητῶν. Ἡ κριτικὴ του ὁμως κάποτε παρουσιάζεται ἀπόλυτη, ἐνῶ ἡ διατύπωση καὶ κάποιας ἐπιφυλάξεως θὰ ἦταν ἴσως ἀναγκαῖα καὶ ἐπιβεβλημένη. Περιορίζομαι σὲ ἓνα μόνο παράδειγμα ἀλλὰ ἀρκούντως χαρακτηριστικό, ποῦ σχετίζεται μὲ τὴν ἄποψη τοῦ Brandis, ὅτι τὸ ἐπτάπυλον τῶν Θηβῶν συνδέεται μὲ τὸν ἱερὸν ἀριθμὸν ἐπτά¹⁷. Γράφει: «Πόσον ὁ εἰς ἐπτά τῶν πυλῶν ἀριθμὸς ἔσχεν ἀφορμὴν τὴν παρὰ τοῖς ἀστροθύταις Φοῖνιξι καὶ καθόλου τοῖς σημιτικοῖς ἔθνεσιν ἱερὰν ἐπτάδα, τοῦτο οὐ μόνον οὐδεὶς ἄλλος πλὴν τοῦ Brandis εἶπέ ποτε ὅτι οἶδεν, ἀλλ' οὐδὲ κἂν τῇ διανοίᾳ συνέλαβε». Ὁ Brandis «τὸν τῶν πυλῶν ἀριθμὸν ἐπτά ὡς ἄμεσον προῖον τῆς ἱερᾶς παρὰ τοῖς Σημίταις ἐπτάδος ὑπολαμβάνει, παραδείγματα ἐπαγόμενος τὸν ἐπτάπυργον (;) ἐν Βαβυλῶνι τοῦ Βήλου ναόν, τὰ ἐπτά τείχη τῶν Ἀγβατάνων, τὰς ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου (συγγραφείσῃ κατ' αὐτὸν ὑπὸ ἐκχριστιανισθέντος Ἑβραίου) ἐπτά χρυσαῖς λυχνίας, τὰς ἐπτά λαμπάδας πυρός, τοὺς ἐπτά ἀγγέλους, τὰς ἐπτά σφραγίδας καὶ τὰ ἐπτά πνεύματα. Μικρὸν ἔτι καὶ ἀκουσόμεθα ἴσως, ὅτι καὶ οἱ ἐπτά τῶν Ἑλλήνων σοφοί, καὶ τὰ ἐπτά θαύματα, καὶ οἱ ἐπτά λόφοι τῆς Ῥώμης, καὶ αἱ ἐπτά χορδαὶ τῆς ἀρχαίας λύρας, καὶ οἱ ἐπτά ἐπὶ Θήβας, καὶ οἱ ἐπτά συγγραφεῖς οἱ τὰ ὀνόματα τῶν ἐπτά πυλῶν ἡμῖν διασώσαντες, καὶ εἴ τι ἕτερον ἀριθμεῖ ἐπτά, ἔχουσι πάντα τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐπτάδος τῶν παναρχαίων σημιτικῶν ἔθνων» (σ. 57-58).

Ὁμολογῶ ὅτι δὲν εἶμαι σὲ θέσῃ νὰ ἐκτιμῶσω δεόντως τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτὸν τοῦ Γ. Παγίδα γιὰ τὴν ἄποψη τοῦ Brandis¹⁸, ὅτι δηλ. ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπτά πυλῶν εἶναι «ἄμεσον προῖον τῆς ἱερᾶς ἐπτάδος». Πιστεύω ὁμως ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ τουλάχιστον τὸ ὅτι ἡ σύνδεση τοῦ ἐπταπύλου μὲ τὸν ἀριθμὸν ἐπτά θὰ ἦταν ζωηρὴ στὴν συνείδηση τῶν πολλῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κρατῆται ζωντανὸ σιτοῦς Ἀρχαίους ἀκόμη καὶ ὡς ἀναπόδεικτη παράδοση τὸ ἐπτάπυλον τῶν Θηβῶν¹⁹. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ ἐπτάπυλον θὰ μπορούσε μεταφορικὰ νὰ σημαίνῃ καὶ πολὺπυλον, δηλ. μεγάλη πόλι (πρβ. τὴν

ονομασία Ἑκατονταπυλιανῆ τοῦ γνωστοῦ παλαιοχριστιανικοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Πάρου, μὲ τὴν ὁποίαν ἐξαίρεται ἀπλῶς τὸ μέγεθος τοῦ μνημείου).

Ὁ Γ. Παγίδας τώρα στὴν προσπάθειά του ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐπανορθώσῃ ὅσα κατ' αὐτὸν ἐσφαλμένα εἶχαν ὑποστηρίξει οἱ παλαιότεροι ἀρχαιολόγοι «περὶ τῆς θέσεως τοῦ περιβόλου τοῦ τεῖχους τῶν Θηβῶν» καθὼς καὶ τῶν «ἐπιὰ πυλῶν» ὀρμᾶται ἀπὸ τὴν πεποίθησή του ὅτι οἱ προερχόμενες ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν μυθολογία καὶ ποίηση εἰδήσεις γιὰ τὰ σχετικὰ τοπογραφικὰ θέματα πρέπει νὰ θεωροῦνται ἀναξιόπιστες. Τὶς ἀντιλήψεις αὐτὲς ἐκθέτει στὸ Προοίμιον τῆς διατριβῆς του, ἐπιδιώκοντας μάλιστα μὲ ὅσα ἀναφέρει νὰ προφυλάξῃ καὶ τοὺς μεταγενεστέρους: «Ὅπου μυθολογία καὶ ποίησις ἄπτονται τοπογραφίας τινὸς ὡςπερ δὴ τῆς τῶν Θηβῶν, ἐκεῖ κίνδυνος τῆς εἰς πολλὰ ἄτοπα ὀλισθήσεως· ἐκεῖ ἀρχαιολόγος, μικρὸν εὐπάργωγος καὶ τῶν ποιητικῶν μᾶλλον ἢ τῶν παρὰ πεζοῖς θετικωτέρων καὶ ἀσφαλεστέρων μαρτυριῶν ἀντεχόμενος, ῥαδίως παραπίπτει ἀπὸ τοῦ ὄντος εἰς τὸ φαντασιῶδες, ἢ, ὀρθότερον εἰπεῖν, ἀπὸ τοῦ ἐλλόγου εἰς τὸ παράλογον. Τοιοῦτό τι δὲ παθόντες τινὲς ἐν τῇ προκειμένῃ τοπογραφίᾳ, αὐτοὶ τε ἐν οὐκ ὀλίγοι ἐσφάλησαν, καὶ ἄλλοις, ὡς μὴ ὄφειλε, τῆς σφαλερᾶς ὁδοῦ ἡγεμόνες ἐγένοντο» (σ. 5).

Τὸ θέμα ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι τόσο ἀπλὸ καὶ ἀπόλυτο, ἐπειδὴ κάτω ἀπὸ τὸν μῦθο ἢ τὴν ποιητικὴν ἔκφραση μπορεῖ νὰ κρύβεται, ὅπως συνήθως συμβαίνει, ἓνα περισσότερο ἢ λιγώτερο πραγματικὸ γεγονός, ἀρκεῖ ἢ χρησιμοποίηση τοῦ μύθου νὰ εἶναι λελογισμένη, συνδυαζόμενη μάλιστα μὲ ἄλλα ἀκριβέστερα καὶ ἀξιοπιστότερα στοιχεῖα. Στὴν πραγματικότητα τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπορρίψεως ὡς ἀναξιόπιστων τῶν μυθικῶν καὶ ποιητικῶν στοιχείων δὲν ἀκολουθεῖ πάντοτε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Γ. Παγίδας, ὅπως φαίνεται σαφῶς ἀπὸ τὴν προσεκτικὴν ἀνάγνωσιν τῶν γραφομένων του.

Ὅπως ἔχω προδηλώσει (ἀνωτ. σ. 53), ὁ Γ. Παγίδας λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του καὶ τὶς ἀρχαῖες ἐπιχώριες παραδόσεις (διηγήσεις μὲ μυθικὸ χαρακτήρα), γιὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὶς ἀπόψεις του ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρος ζητημάτων ποὺ τὸν ἀπασχολοῦν. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό. Πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν χρησιμοποιοεῖ, καὶ ὀρθά,

ἀκόμη καὶ νεώτερες δημώδεις παραδόσεις, πού τις συνδέει θεματικά, ἐννοεῖται, μὲ τις ἀρχαῖες. Ἔτσι πέρα τῆς ἀπαριθμήσεως ἀπὸ τοὺς παλαιότερους πολλῶν πηγῶν νεροῦ ὡς γνωρισμάτων τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν ὁ Γ. Παγίδας θεωρεῖ ἀναγκαῖο «μνημονεῦσαι καὶ τοῦ ὕδατος, ὅπερ εἰς τὴν νῦν πόλιν ἐκφέρεται», τὸ ὁποῖον «καλεῖται τὰ νῦν νερὸν τῆς Χώρας». «Τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀφθόνου τούτου ὕδατος», τὸ ὁποῖον ὑδρεύει τὴν πόλιν καὶ ἀρδεύει καὶ μερικοὺς κήπους τῆς ἀναφέρει στὸν Κιθαιρῶνα «ἐπιχώρια παρὰ τοῖς νῦν Θηβαίοις παράδοσις, καθ' ἣν λέγεται ὅτι αὐλὸς ποιμένος, ἐκπεσὼν εἰς τινα τῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου πηγῶν, ἐξῆλθεν ἀπὸ κρήνης τινὸς τῆς πόλεως». Κατὰ τὸν Γ. Παγίδα πάντοτε, «παρόμοιόν τι μυθεύεται καὶ ἐν Ναούσῃ τῆς Πάρου, ἔνθα λέγεται ὅτι ἡ ἐκεῖ πηγὴ ἐξέβαλέ ποτε φύλλα πλατάνου καὶ οὕτως ἐφανέρωσε τὴν ἐκ τῆς πολυπλατάνου Νάξου καταγωγὴν αὐτῆς, καὶ ταῦτα ἐπειδὴ ὡς λέγουσιν ἡ Πάρος ἢ ἡ γειτονία τῆς Ναούσης στερεῖται τοῦ ἀνωτέρου δένδρου».

Τις μυθώδεις αὐτὲς παραδόσεις συνδέει ὁ Γ. Παγίδας θεματικά μὲ τὴν γνωστὴν, ὅπως τὴν χαρακτηρίζει, ἀρχαίαν μυθώδη ἐπίσης παράδοση τῶν Λιλαίων, γιὰ τὴν ὁποῖαν κάνει λόγον ὁ Πασσανίας (10.8.10), κατὰ τὴν ὁποῖαν «ριπτόμενα εἰς τὰς τοῦ Κηφισοῦ πηγὰς ἐπιχώρια πέμματα ἀνεφαίνοντο αὐθις ἐν τῇ τῶν Δελφῶν Κασταλία» (σ. 23 καὶ σημ. 2).

Ἡ μέθοδος καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ Γ. Παγίδα νὰ ἀναζητήσῃ καὶ νὰ ἀνεύρῃ νεώτερες παραδόσεις καὶ κινούμενος διαχρονικὰ νὰ τις συνδέσῃ μὲ θεματικὰ συναφεῖς ἀρχαῖες εἶναι κατὰ πολλοὺς καὶ κατὰ τὸν γράφοντα, πού πιστεύει στὴν ἀδιάσπαστη συνέχεια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ὑποστηρίζει, ἀπολύτως ὀρθῇ. Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρηθῇ ὅτι ἡ ὕλη πού ἔχει ὑπ' ὄψιν του εἶναι περιορισμένη, τόσο μάλιστα ἢ νεώτερη ὅσο καὶ ἢ ἀρχαία. Περὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ θὰ γίνῃ διεξοδικὴ ἀναφορὰ σὲ προσεχῆ εἰδικὴ μελέτη μου, γι' αὐτὸ καὶ παρέλκει ἐδῶ περαιτέρω λόγος. Δείγματος χάριν θεωρῶ ἀναγκαῖο νὰ σημειώσω ὅτι: α') Περιφέρονται καὶ σὲ ἄλλους Ἑλληνικοὺς τόπους συναφεῖς παραδόσεις, σὲ ὁποῖες γίνεται λόγος καὶ γιὰ τὰ πλατανόφυλλα καὶ γιὰ τὸν αὐλό, μία ἐκ τῶν ὁποίων ἔχει ἀκούσει ἀπὸ τὸ στόμα «ἀφελοῦς ἱερέως»,

καταγράψει καὶ δημοσιεύσει τὸ 1921 ὁ Σπυριδῶν Λάμπρος²⁰. β') Οἱ συναφεῖς μὲ ἐκείνην τῶν Λιλαιέων ἀρχαιοελληνικὲς παραδόσεις καὶ εὐρύτερα μὲ τὴν θαυμαστὴν διόδουση ποταμῶν κάτω ἀπὸ τὴν γῆν ἢ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἐπανεμφάνισή των σὲ μακρινὴ ἀπόσταση ἀπὸ τὶς πηγές των ἀναφέρονται συχνὰ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς. Ὁ περισσότερον ἐντυπωσιακὸς μῦθος ποὺ σχετίζεται μὲ τὸ ἐν λόγω θέμα εἶναι ὁ γνωστότατος στὴν Ἀρχαιότητα μῦθος τῆς Ἀρέθουσας, ποὺ συνδέεται μὲ τὴν σειρὰν του μὲ τὸν Ἀλφειὸν ποταμὸν τῆς Πελοποννήσου καὶ τὴν ὑποτιθέμενη ἐκβολή του στὴν πηγὴ τοῦ μικροῦ νηιοῦ τῆς Ὀρτυγίας, ἡ ὁποία ἀπέχει λίγα μόνον μέτρα ἀπὸ τὴν ἀκτὴν τῶν Συρακουσῶν²¹.

Τελικὰ ὁ Γ. Παγίδας μὲ τὸ πόνημά του ἐπεδίωξε καὶ αὐτὸς μαζί μὲ ἄλλους ποὺ προηγήθηκαν νὰ παράσχη τὴν συμβολὴν του στὴν προσπάθειαν ἐπιλύσεως σοβαρῶν προβλημάτων, ποὺ παρουσιάζει τὸ θέμα περὶ τῶν Ἐπταπύλων Θηβῶν. Πῶς ἀκριβῶς ἐδέχθησαν καὶ πῶς ἐβαθμολόγησαν τὴν προσπάθειάν του αὐτὴν οἱ κριταὶ του δὲν εἶναι γνωστό. Τὸ ὅτι πάντως ἡ ἐργασία ἐγκρίθηκε ὡς διδακτορικὴ διατριβή, μὲ εἰσήγηση μάλιστα διαπρεποῦς ἀρχαιολόγου, σημαίνει αὐτονόητα ὅτι ἦταν ἐνδιαφέρουσα, γιὰ ἐκείνη βέβαια τὴν ἐποχὴ. Ἡ ἐργασία ὑποβλήθηκε, ὅπως φαίνεται, στὰ Ἑλληνικά, ἂν κρίνη κανεὶς ἀπὸ τὴν τελευταίαν ὑποσημείωση στὸ Προοίμιόν της: «Τοῖς τυχὸν ἐπικρινούσιν τὴν ἡμετέραν λέξιν γνωρίζομεν ὅτι χρώμεθα κατὰ δοθεῖσαν ἐξουσίαν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ». Ἐννοεῖται ὅτι οἱ κριταὶ δὲν θὰ εἶχαν δυσκολίαν νὰ τὴν παρακολουθήσουν, μὲ δεδομένον ὅτι τὸ γλωσσικὸν ὄργανον τοῦ Γ. Παγίδα δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα, μὲ τὸ ὁποῖον τὴν ἐποχὴν ἐκείνη τῆς ἀκμῆς τῶν κλασσικῶν σπουδῶν οἱ φιλόλογοι καὶ οἱ ἀρχαιολόγοι ἦταν ἐξοικειωμένοι. Καὶ αὐτὰ ὅλα εἶναι μᾶλλον τυπικά. Ἐκείνο τὸ ὁποῖο διαπιστώνει κανεὶς στὰ γραφόμενα καὶ ὑποστηριζόμενα ἀπὸ τοὺς ἀρχαιολόγους εἶναι ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀσχοληθέντες μὲ τὸ θέμα δὲν ὑπῆρξε ἀναμάρτητος. Καὶ τελικὰ τὸ θέμα περὶ τῆς τοπογραφίας τῶν Θηβῶν καὶ τῶν ἐπιτὰ πυλῶν τῆς πόλεως²² ποὺ ἴδρυσεν ὁ μυθικὸς Κάδμος, ἐξακολουθεῖ καὶ μετὰ τὶς συμβολὲς τῶν ἀξιολόγων ἐρευνητῶν νὰ ἀποτελεῖ ζητούμενον

της ἐπιστήμης σὲ πολλές τουλάχιστον ἀπὸ τὶς λεπτομέρειές του λόγω ἐλλείψεως ἐπαρκῶν στοιχείων, ὅπως κατὰ καιροῦς ἔχει ἐπισημανθῆ²³.

1. Γιὰ τὸν βίο καὶ τὴ δράση του βλ. περισσότερο: Γιάννη Ψυχάρη, *Στὸν ἴσκιό τοῦ πλαιάνου*, διήγημα Ἀρχιμανδρίτης², Ἀθήνα 1956, σ. 33 κέ. (ἐπιμέλεια Νικηφόρου Βρεττάκου, πρώτη δημοσ. στὸν *Νουμᾶ*, 419, 16, 1911), Ἄντ. Φλ. Κατσουροῦ, Δυὸ σοφοὶ ἀπὸ τὸ Φιλῶπι, Νάξος 1960 (ἔκδ. Μορφωτικοῦ Συλλόγου Νάξου), Στεφάνου Ν. Ἡμέλλου, Ὁ λόγιος Γεώργιος Παγίδας, *Πρακτικὰ τοῦ Α΄ Πανελληνίου Συνεδρίου μετὰ θέμα «Ἡ Νάξος διὰ μέσων τῶν αἰώνων»*, Φιλῶπι 3-6 Σεπτ. 1992, Ἀθήνα 1994, σ. 743-750, Στεφ. Ἐμμ. Παρρᾶ, «Νάξος» (Ἐφημερίς πολιτικὴ καὶ τῶν εἰδήσεων). Ἡ πρώτη Ναξιακὴ ἐφημερίδα (1890-1897), *Ναξιακὰ* 22 (60), β' περίοδ. Σεπτ. - Νοέμβρ. 2006, σ. 13-18, βλ. καὶ τὸ μελέτημά μου γιὰ τὴν συνάντησιν τοῦ Γιάννη Ψυχάρη μετὰ τὸν Γ. Παγίδα, ποῦ θὰ δημοσιευθῆ προσεχῶς.

2. Βλ. Γεωργίου Παγίδα, Λόγος ἀπαγγελθεὶς τῇ κη΄ Ἰουνίου 1881, ἡμέρα τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων ἐν τῷ ἐν Ἀνδριανουπόλει Ἑλληνικῷ Γυμνασίῳ, ἐν Ἀθήναις 1881, σ. 5-6.

3. Βλ. Γεωργίου Παγίδα, Ἐπίκρισις τῶν παιδαγωγικῶν μελετῶν τῆς Κ. Καλλιόπης Κεχαγιᾶ ἢ ἀμαθείας καὶ ψευδαλαζόνοσ κόμμου καὶ θρασυτητοσ ἔλεγχος, φυλλάδιον Α΄, ἐν Ἀθήναις 1882, σ. 4.

4. Γεωργίου Παγίδα, *Τὰ τῆς τοπογραφίας τῶν Ἐπιανύλων Θηβῶν ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀρχαιολόγων διερευνώμενα*. Διατριβὴ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ διδακτορικοῦ διπλώματος, ἐν Ἀθήναις 1882 (σελ. 70+πίν. 1. Ὁ ἴδιος ὁ συγγρ. σημειώνει στὸ τέλος τοῦ Προομίου τοῦ τυπωμένου κειμένου ὅτι τὴν διατριβὴν ἐπεράτωσε τὴν 25ην Μαρτίου 1879).

5. Ὅχι ὅμως ἴσως καὶ κάποιος ἐνδιαφέροντος γιὰ τὰ Ἀρχαῖα, ἂν τουλάχιστον κρίνη κανεὶς ἀπὸ ὠρισμένες ἐνδείξεις, ὅπως ἀπὸ τὸ ὅτι στὰ πεπραγμένα τῆς Γενικῆς Συνελεύσεωσ τῶν μελῶν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ποῦ συγκροτήθηκε τὴν 5ην Ἰουνίου 1860, ὑπάρχει καὶ ἀναφορὰ δωρητῶν Ἀρχαίων πρὸς τὴν Ἑταιρείαν, μετὰξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Γ. Παγίδα. Πρβ. καὶ Δ. Πανταζῆ, Περιγραφή Ἀθηνῶν. Ἦτοι περιγραφή τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶσ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖσ ἀρχαιοτήτων... ἐν Ἀθήναις 1868, ὅπου κατάλογος συνδρομητῶν στὸν ὁποῖον περιλαμβάνεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Γ. Παγίδα.

6. Τὸ πρᾶγμα ἐπιβεβαιώνει μετὰ σαφήνεια ἡ παραπομπὴ σὲ μελέτημα τοῦ Michaelis (σ. 60, ὑποσ. 1). Στὴν πραγματικότητά πρόκειται γιὰ σύμμεκτες παρατηρήσεις τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου, ποῦ ἀναφέρονται σὲ ποικίλα θέματα μετὰξὺ τῶν ὁποίων καὶ μία παρατήρησις ἐκτάσεωσ μιᾶσ περίπου σελίδας, ἡ ὁποία σχετίζεται μετὰ τὸ θέμα τῆς τοπογραφίας τῶν Θηβῶν (βλ. Ad. Michaelis, Vermischte Bemerkungen, *Archaeologische Zeitung* 34 (1876), Berlin 1877, σ. 164).

7. Βλ. U. v. Wilamowitz-Möllendorf, Die sieben Thore Thebens, *Hermes* 26 (1891), σ. 191-242 («mich hatten wesentlich geschichtliche Erwägungen veranlasst, die sieben Thore in das Reich der Sage zu verweisen», σ. 193).

8. Βλ. Γεωργίου Σωτηριάδου, *Περὶ τῆς τοπογραφίας τῶν ἀρχαίων Θηβῶν*, ἔκδ. δευτέρα μετὰ προσθηκῶν, ἐν Ἀθήναις 1914 (σελ. 40+πίν. τῶν ἀρχαίων Θηβῶν 1898 καὶ εἰκ. 5).

9. Βλ. Ἀντωνίου Δ. Κεραμοπούλλου, *Θηβαϊκά. Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως* 3, 1917, ἐν Ἀθήναις 1917 (σελ. 503, Α΄ μέρος Ἀνασκαφαὶ ἐν Θήβαις, Β΄ μέρος Τοπογραφικά, σ. 253-490).

10. Βλ. S. Symeonoglou, *The Topography of Thebes from the Bronze Age to the Modern Times* (1985).

11. Βλ. Νικ. Φαράκλα, *Θήβα Α΄*, Ἀθήνα 1988, τοῦ ἴδιου, *Θηβαϊκά, Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς* 135, 1996, περίοδος πέμπτη 1998.

12. Ὁ.π. σ. 5, σημ. 1.

13. Ὁ.π. σ. 319, σημ. 1 (πρβ. καὶ σ. 21).

14. Ὁ.π. σ. 253, σημ. 1.

15. *Θήβα Α΄*, ὁ.π. σ. 119.

16. Ὁ.π. σ. 124, εἰκ. 45.

17. Βλ. J. Brandis, Die Bedeutung der sieben Thore Thebens, *Hermes* 2 (Berlin 1867), σ. 272 κέ.

18. Ἐναντίον τοῦ ὁποίου στρέφεται ἤδη στὸ Προοίμιό του (σ. 4-5) («Ἡμεῖς αἰδοῦμενοι τὸ ὄνομα τοῦ ἄλλως δοκίμου ἀνδρὸς οὐδὲν αὐστηρὸν περὶ τῆς τόλμης αὐτοῦ λέγομεν»).

19. Γιὰ τὴν σημασία τοῦ ἀριθμοῦ 7 πλὴν τῶν ὄσων ἀπὸ ξένους ἔχουν γραφῆ βλ. Ἰωάννου Ε. Καλιτσουνάκι, Ἐπταδικαὶ ἔρευναί, *Ἀθηνᾶ* 33 (1921) 107-199, εἰδικὰ γιὰ τὸ ἐπτάπυλον τῶν Θηβῶν, σ. 184 καὶ σημ. 1.

20. Σπυρ. Λάμπρου, Ἡ πατρὶς τοῦ Ρήγα, *Ν. Ἑλλην.* 15 (1921) 56.

21. Πλὴν τῶν ἀναφερομένων στὰ μυθολογικὰ λεξικά βλ. A. Tomsin, La légende des amours d'Aréthuse et d'Alphée, *L'Antiquité Classique* 9 (1940) 53-56.

22. Βλ. καὶ Ἰλ. Δ, 406, Ὀδ. λ, 263.

23. Βλ. ἐνδεικτικὰ F. Schober, Thebai, *PWRE Zweite Reihe* 5, Stuttgart 1934, στ. 1429 («noch nicht entschieden ist die Streitfrage, ob diese sieben Tore historisch sind»), πρβ. καὶ σημ. στὴν ἔκδ. Παπαχατζῆ (χωρῖο 9, 8, 3 τοῦ Παιουσανία) καὶ βέβαια τὸ ἔργο τοῦ Νικ. Φαράκλα, *Θηβαϊκά*, ὁ.π. passim.

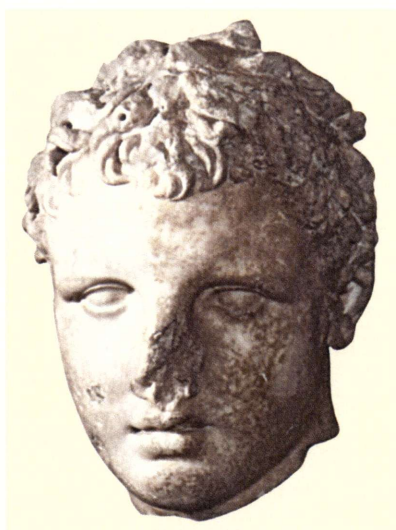
ΣΤΕΦ. Δ. ΗΜΕΛΛΟΣ

Ο ΕΡΜΗΣ (;) ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΗΣ – THE ABERDEEN HEAD

Ἡ Ἑλλάδα ἔχανε τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαιότητος γιὰ 2000 χρόνια. Ὅμως στὶς τρεῖς πρῶτες δεκαετίες τοῦ 19ου αἰῶνα (1800-1830) ἡ αὔξησις τῆς λεηλασίας πῆρε διαστάσεις ποῦ μόνο μὲ αὐτὴ τῶν Ρωμαίων μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ. Μέχρι τὶς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνα ἡ ἑλληνικὴ τέχνη ἦταν λίγο γνωστὴ στὴ Δύση. Τὸ καλὸ γούστο τοῦ 18ου αἰῶνα ἦταν συμβατὸ μόνο μὲ τὶς ρωμαϊκὰς ἀρχαιότητες.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς γιὰ τὴ ρωμαϊκὴ τέχνη μειώθηκε μὲ τὸν χρόνον, ιδίως ὅταν ἄρχισε νὰ διαδίδεται στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη μέσω τῶν πρῶτων λίγων ταξιδιωτῶν ἢ λεπτότητα τῆς ἑλληνικῆς κλασσικῆς τέχνης. Γιὰ τοὺς Ἄγγλους εἰδικὰ ὑπῆρχε ἕνας πρόσθετος λόγος. Οἱ ναπολεόντειοι πόλεμοι ἔκλεισαν γι' αὐτοὺς τὴν Γαλλία καὶ Ἰταλία. Ὁ Ἑλλαδικὸς χώρος, τμῆμα τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἦταν ἀνοιχτός, μὲ ὅλους βέβαια τοὺς κινδύνους ἑνὸς ταξιδιοῦ, μέσω θαλάσσης, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Οἱ πρὸ ἐνθουσιώδεις ταξιδιωτὲς ποῦ ἦταν γόνιοι εὐγενῶν, συνήθως ἀπόφοιτοι τῆς Ὁξφόρδης καὶ τοῦ Κέιμπριτζ, ξεκινούσαν ἀναζητήσιμας περιπέτειας, θησαυροὺς ἀρχαίας τέχνης ποῦ ἐπιστρέφοντας θὰ τοὺς ἐπιδείκνυαν σὲ μίαν ὑψηλὴν κοινωνίαν ἕτοιμην νὰ θαυμάσει. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς προσπάθησαν πότε μὲ ἐπιτυχία, συνήθως ὄχι, νὰ πουλήσουν τὰ ἀποκτήματά τους γιὰ πλουτισμό. Γιὰ Ἀρχαιολογία, ὅπως τὴν νοοῦμε σήμερα, δὲν γινόταν βέβαια λόγος. Τὰ ἀρχαῖα ἀντικείμενα μαζεύονταν κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους, ὅταν δὲν γινόταν χρῆσις σκαπάνης. Ὁ σκοπὸς ἦταν νὰ μαζευτοῦν τὰ περισσότερα μέσα στὸν λιγότερον χρόνον. Ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ ἀνασκαφὴ θὰ ἀνεύρει καὶ θὰ βεβαιώσει τὰ διάφορα ἐπίπεδα τῆς ἀνθρώπινης παρουσίας στὴν περιοχὴ δὲν πέρναγε ἀπ' τὸ μυαλὸ κανενός. Συνήθως δὲν κρατοῦσαν σημειώσεις γιὰ τὸ πότε, πῶς καὶ ποῦ βρέθηκαν τὰ ἀποκτήματά τους. Τὰ παραπάνω εἶναι βέβαια γνωστά, τὰ παραθέτω ὅμως γιὰ νὰ βάλω σὲ πλαίσιον τὸ ταξίδι στὴν Ἑλλάδα καὶ τὶς δραστηριότητες τοῦ George Hamilton Gordon, τέταρτου Earl of Aberdeen, μὲ τὸν ὁποῖον θὰ ἀσχοληθῶ εἰδικότερα.

Ἐπιφορμὴ μου ἔδωσε ἢ ἀνάγνωση ἑνὸς βιβλίου (Richard Stoneman, *The Land of Lost Gods – The search for classical Greece*, ἐκδόσεις Hutchinson, London 1987). Τὸ βιβλίο αὐτὸ στηρίζεται σὲ πλούσια βιβλιογραφία καὶ εἶναι σημαντικό γιὰ τὶς περιγραφὲς τῆς Ἑλλάδας στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰώνα. Φωτίζονται ἰδιαίτερα οἱ δραστηριότητες προσώπων ὅπως ὁ Elgin, ὁ Aberdeen κ.ἄ. Μεταξὺ ἄλλων, λοιπὸν, ἀναφέρεται ὅτι ὁ Aberdeen πέρασε καὶ ἀπὸ τὴ Μεσσηνίη, ὅπου ἀπέκτησε ἕνα κεφάλι, τώρα στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο (ἀριθμ. 1600).

The Aberdeen head.

Ἐαφνιάστηκα ὄχι γιὰτὶ μαθαίναμε ὅτι τὸ γλυπτὸ «ἀποκτιήθηκε» ἀπὸ Ἄγγλο ταξιδιώτη ἀφοῦ αὐτὸ ποῦ ἔχει μείνει σήμερα σὲ ἀφθονία στὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο τῆς Μεσσηνίης εἶναι κυρίως βάσεις ἀγαλμάτων μαρμαρίνων ἢ χάλκινων. Ἦθελα, ὅμως, νὰ μάθω περισσότερα γιὰ τὸ γλυπτὸ, γιὰ τὸν Aberdeen. Πρῶτος σταθμὸς Βρετανικὸ Μουσεῖο. Ὁ ἀριθμὸς 1600 βοήθησε στὴν ἀνεύρεση τοῦ κεφαλιοῦ, ἀφοῦ ἡ ἀναζήτησή του ὡς εὐρήματος ἀπὸ τὴ Μεσσηνίη μόνο ἀπορία συναντοῦσε.

Βρέθηκε στὸς καταλόγους τοῦ Μουσείου. Σ' αὐτοὺς καταγράφονται τὰ ἐξῆς ποῦ παραθέτω κατὰ λέξη σὲ μετάφραση: «Μαρμαρίνη κεφαλὴ νέου θεοῦ – The Aberdeen Head – ἕνα σπάνιο πρωτότυπο γλυπτὸ τῆς ὕστερης κλασσικῆς ἢ πρώιμης

έλληνοιστικῆς περιόδου (περίπου 325-280 π.Χ.). Τὰ περισσότερα ποὺ γνωρίζουμε γιὰ τὴν ἑλληνικὴ γλυπτικὴ βασίζονται σὲ ἀντίγραφα ρωμαϊκῆς περιόδου, ἔτσι αὐτὸ τὸ πρωτότυπο καὶ ὑπέροχα σμιλεμένο ἑλληνικὸ κεφάλι εἶναι κάτι σπάνιο. Τὸ κεφάλι ἔχει ἱστορικὰ συνδεθεῖ μὲ τὶς σχολῆς τῶν δύο διάσημων γλυπτῶν τοῦ 4ου αἰῶνα Πραξιτέλη καὶ Σκόπα.

Ἄν καὶ καμία συγκεκριμένη σύνδεση δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδειχθεῖ, ὁ γλύπτης ποὺ σμίλεψε αὐτὴ τὴν κεφαλὴ εἶναι καθαρὰ ἐπηρεασμένος ἀπὸ τοὺς μεγάλους δασκάλους γλύπτες τῆς ὑστερῆς κλασσικῆς περιόδου. Τὸ γλυπτὸ ταυτίζεται συνήθως μὲ τὸν ἀγγελιαφόρο θεὸ Ἑρμῆ ἢ τὸν Ἡρακλῆ στὴ νεότητά του, ἀλλὰ χωρὶς βεβαιότητα.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ κεφάλι εἶναι ἐξειδικευμένη εἰκόνα εἴτε θεοῦ εἴτε ἀνθρώπου. Τὰ χαρακτηριστικὰ ἔχουν ὑπέροχα ἀποδοθεῖ μὲ ἓνα βαρὺ μέτωπο πάνω ἀπὸ τὰ βαθιὰ μάτια, σαρκώδη μάγουλα ποὺ ἐνώνονται στὴ μύτη καὶ τὸ στόμα. Τὰ χεῖλη εἶναι λίγο ἀνοιχτά, τὸ κεφάλι ἔχει κλίση, τὰ μάτια κοιτοῦν κάτω μὲ ὄνειρικὴ ἔκφραση. Τὸ κεφάλι ἀρχικὰ φοροῦσε μεταλλικὸ στεφάνι, ἀπὸ τὸ ὁποῖο διακρίνουμε τὶς ὀπές στήριξής του. Οἱ θεοὶ φοροῦσαν τέτοια στεφάνια ὅπως καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ ἀθλητὲς μετὰ ἀπὸ νίκη. Τὸ κεφάλι ἀνήκε ἀρχικὰ στὴ συλλογὴ τοῦ George Hamilton Gordon, Fourth Earl of Aberdeen (1784-1860), βρετανοῦ πολιτικοῦ τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος καὶ πρωθυπουργοῦ ἀπὸ τὸ 1852-1855».

Ἡ ἔκθεση τῆς κεφαλῆς στὴν αἴθουσα 20 δὲν εἶναι ἀνάλογη τῶν διθυραμβικῶν σχολίων τῶν καταλόγων. Βρίσκεται κλεισμένη σὲ γυάλινη προθήκη, μαζὶ μὲ ἄλλα μικρότερα ἀντικείμενα. Ἐχει ὕψος 30 ἑκατοστῶν τοποθετημένη σὲ μεταλλικὸ κύλινδρο ποὺ στηρίζεται σὲ γρανιτένια τετράγωνη βάση. Ὁ φωτισμὸς ἔχει πολλὰ περιθώρια βελτίωσης. Φορτισμένος καὶ ἀπὸ τὶς πληροφορίες ποὺ ἀνέφερα προσέχω περισσότερο. Μόνο ἓνα τμήμα τῆς μύτης ἀπὸ τὴ μέση καὶ κάτω ἔχει σπάσει καὶ λείπει. Ὅ,τι ξεχωρίζει τὴν ὀμορφιὰ τῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς ὑπάρχει ἐκεῖ: ἡ λιτότητα, ἡ λεπτότητα, ἡ ἔκφραση.

Ξαναγυρίζω στὸ σήμερα: πῶς μπορεῖ νὰ ἀποδειχθεῖ ἡ προέλευση τῆς κεφαλῆς; Ποιὸς ἦταν ὁ Aberdeen, πέραν τῆς πολιτικῆς του δραστηριότητας;

Ὁ George Hamilton Gordon, τέταρτος Earl of Aberdeen γεννήθηκε τὸ 1784. Ὁ πατέρας του, ποὺ πέθανε πολὺ νέος (27

έτων) τὸ 1791, τοῦ ἄφησε μεγάλη περιουσία τὴν ὁποία δὲν μπορούσε νὰ διαχειριστεῖ μέχρι τὴν ἐνηλικίωσή του. Ἀποφοίτησε ἀπὸ τὸ Cambridge (χωρὶς βεβαίως ἐξειτάσεις ὡς εὐγενῆς) καὶ γιὰ νὰ γεμίσει τὸν χρόνο μέχρι τὴν ἐνηλικίωσή του ταξίδεψε στὴν Ἠπειρωτικὴ Εὐρώπη καὶ ἔφθασε στὴν Ἑλλάδα – στὸ λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ τὴν 1η Ἀπριλίου 1803 – σὲ ἡλικία 19 ἐτῶν. Ἦταν ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἐνδιαφέρθηκαν γιὰ τὰ γλυπτὰ τοῦ Παρθενῶνα, ἀλλὰ ἀπόκτησε μόνο ἓνα πόδι τοῦ ὁποίου ἔχουν χαθεῖ τὰ ἴχνη.

Ἐρεῦνησε τὴν Πνύκα καὶ προχώρησε σὲ ἀνασκαφὲς στὴν Ἀττικὴ καὶ στὶς Ἀμύκλες. Βρῆκε ἐντοιχισμένα σὲ ἐρειπωμένη χριστιανικὴ ἐκκλησία ἀναθηματικὰ ἀνάγλυφα, τὰ ἀφαίρεσε καὶ τὰ ἔστειλε στὴν Ἀγγλία. Ἀπὸ τὴν Πνύκα ἀφαίρεσε ἄλλα ἀναθηματικὰ ἀνάγλυφα ποὺ βρίσκονται στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο. Ἡ Ὀλυμπία τοῦ φάνηκε ὅτι εἶχε ἤδη «ἐξερευνηθεῖ» καὶ κατέληξε ὅτι δὲν ὑπῆρχε τίποτε νὰ βρεῖ !!

Γύρισε στὴ Σκωτία τὸ 1804 καὶ ἀσχολήθηκε πλέον μὲ τὴν πολιτικὴ. Τὸν ἐπόμενο χρόνο ἐξελέγη μέλος τῆς ἐταιρείας «Dilettanti» μὲ ἔντονη δραστηριότητα μέχρι τὸν διορισμὸ του ὡς Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν (1828). Στὴ συνέχεια ἔχασε τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὶς ἀρχαιοτήτες, τὸν κατέκτησε ἡ πολιτικὴ καὶ ἔφθασε νὰ γίνῃ καὶ πρωθυπουργὸς τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Στὰ ταξίδια του χρησιμοποίησε ὡς πράκτορα-βοηθὸ τὸν Georg Christian Gropius (1776-1850), ἑλληνογεμανὸ στὸν ὁποῖο καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησή του γιὰ τὴν Ἀγγλία ἀνέθεσε τὴν ἀπόκτηση καὶ ἀποστολὴ στὴν Ἀγγλία ἀρχαιοτήτων γιὰ λογαριασμὸ του.

Ἐνα τουλάχιστον φορτίο ἀπεστάλη ἀπὸ τὸν Gropius στὸ Λονδίνο μέσῳ Μάλτας μὲ ἀποδέκτη τὸν Aberdeen ποὺ περιλάμβανε ἓνα πόδι ἀπὸ τὸ ἀέτωμα τοῦ Παρθενῶνα, ἓναν κορμὸ ἀγάλματος ἀπὸ τὴν Κόρινθο, διάφορα ἀγγεῖα ἀπὸ τὴ Δῆλο, νομίσματα κ.ἄ. Ἀκόμη καὶ ὁ Byron ὀργίστηκε μὲ τὶς λεηλασίες τοῦ Aberdeen. Ὅταν δημοσίευσε τὸ ποιητικὸ του ἔργο «Childe Harold» οἱ κύριες ἐπιθέσεις εἶχαν στόχο τὸν Elgin ἀλλὰ, λιγότερο καὶ τὸν Aberdeen: «let Aberdeen and Elgin still pursue | the shade of Fame through regions of virtue; | waste useless thousands on their Phidiasfreaks | misshapen monuments and maimed antiques; | and make their grand saloons a general must | for all the mutilated blocks of art.».

adjacent to Thome., the view is
delightful, every thing so tranquil,
the air so mild, all contributed
to inspire content. - I procured a
head, well preserved, which was
seen the gate. The bell. Two feet
of admirable workmanship remain
in the wall.

2. Took some additional measures
and at Evloae, Vichard, dined
at Andipa, and in the evening
to Gise, situated at the mouth
of the Pamisus. The plain is
very fertile. From Calamata &
the legs are numerously reported
to the amount of 500,000 ^{of} ^{francs}

Ἀπόσπασμα τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Aberdeen (1803) ἀπὸ τὸ ταξίδι τοῦ
στὴν Ἑλλάδα. Ὑπογραμμισμένη ἡ φράση: «I procured a head, well
preserved, which was over the gate. The bell. Two feet of admirable
workmanship remain in the wall».

Ὁ Aberdeen ἐνοχλήθηκε πολὺ καὶ ἀνέθεσε σὲ ἀπεισταλμένο του τὸν Byron νὰ ὑποστηρίξει ὅτι δὲν φταίει αὐτὸς ἀλλὰ ὁ Gropius ποὺ χρησιμοποίησε τὸ ὄνομά του χωρὶς ἐξουσιοδότηση. Ὁ Byron φαίνεται ὅτι πείσθηκε καὶ ἀφαίρεσε στὴν τρίτη ἔκδοση τοῦ Child Harold τὰ κομμάτια ποὺ ἀφοροῦσαν τὸν Aberdeen. Πολλὰ λέγονταν τότε γιὰ τὸ πῶς ὁ Byron πείσθηκε ἀπὸ τὶς ἐξηγήσεις τοῦ Aberdeen ἢ ἀπὸ τὶς περικοπὲς στὶς χορηγίες του.

Στὶς περαιτέρω ἔρευνές μου γιὰ τὴν προέλευση τῆς κεφαλῆς εἶχα τὴν τύχη νὰ βρῶ στὸ Λονδίνο, ἀπὸ δεύτερο χέρι, τὸ ἐξαντλημένο ἤδη βιβλίον *Antiquities acquired – The Spoliation of Greece* τῆς C. P. Bracken (ἔκδ. David and Charles - London).

Ἀπὸ τὸ βιογραφικὸ καὶ βιβλιογραφικὸ παράρτημα - Index τοῦ βιβλίου ἔμαθα ὅτι ὁ Aberdeen παρέδωσε τὸ χειρόγραφο ἡμερολόγιό του τοῦ ταξιδιοῦ του στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο, στὸ ὁποῖο ἐπίσης πούλησε καὶ τὸ κεφάλι ποὺ ἔγινε γνωστὸ μὲ τὸ ὄνομά του. Στὸ Τμήμα ἑλληνορωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων ἔθεσαν στὴ διάθεσή μου γιὰ μελέτη τοὺς τρεῖς τόμους τῶν χειρογράφων τοῦ ἡμερολογίου του, χειρόγραφο τοῦ 1803, πάνω σὲ χοντρὸ γκρίζο χαρτί, σχεδὸν χαρτόνι, γραμμμένο στὴν ἀγγλικὴ τῶν χρόνων ἐκείνων, ἐνὸς εὐγενοῦς ἀποφοίτου τοῦ Cambridge, 19 ἐτῶν. Δὲν ἦταν εὐκόλη δουλειὰ ἢ ἀποκρυπτογράφησή του. Δὲν εἶμαι εἰδικὸς σὲ ἀνάγνωση χειρογράφων οὔτε εἶχα ἄλλη παρόμοια ἐμπειρία. Τὰ κατάφερα ὅμως μὲ πείσμα, ἐπιμονὴ καὶ πολλὰ ὥρες προσπάθειας. Μόνο φωτογραφίες ἀπὸ φωτογράφους τοῦ τμήματος χειρογράφων μποροῦσα νὰ ἔχω. Οἱ φωτογραφίες, βέβαια, κάνουν δυσχερέστερα ἀναγνώσιμο τὸ κείμενο. Τὸ κρίσιμο τμήμα τοῦ ἡμερολογίου ἀρχίζει μὲ τὴν περιγραφὴ τῆς Ἀρκαδικῆς Πύλης τοῦ τείχους τῆς Μεσσηνίας. «... εἶναι θαυμαστῆς κατασκευῆς καὶ σὲ μερικὰ σημεῖα τέλεια διατηρημένο ... Πρὸς τὴ μεριά τῆς Μεγαλόπολης μιὰ υπέροχη εἴσοδος διασώζεται ἄθικτη ... (there is a superb entrance perfectly entire ...). Στὸ χαμηλότερο σημεῖο τῆς πεδιάδας εἶναι διατηρημένο [ἓνα οἰκοδόμημα]. Εἶναι πολὺ μακρὸ γιὰ ἓνα ἑλληνικὸ θέατρο καὶ πολὺ βραχὺ γιὰ στάδιο ... (προφανῶς δὲν ἀντελήφθη ὅτι τὸ στάδιο ἐκτὸς ἀπὸ τὶς κερκίδες στὸ πέταλο τοῦ σταδίου, συνεχίζεται μὲ πρηνὴ χωμάτινα καὶ στὶς δύο πλευρές) ... Μπροστὰ ἀπὸ τὸ θέατρο (στὴν πραγματικότητα τὸ στάδιο) ὑπάρχει ἓνας ναὸς ποὺ φαίνεται ὅτι γκρεμίστηκε

ἀπὸ σεισμό ... Ἔκανα μερικὲς ἀνασκαφὲς στὸ θέατρο (στάδιο) ... καὶ βρῆκα ἓναν Ἑρμῆ χωρὶς κεφάλι, κάτω ἀπὸ ἐπιγραφές. Βρῆκα ἐπίσης καὶ ἄλλες δύο τρεῖς ἐπιγραφές. Ἐνα ἀγγεῖο ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο βρισκόταν ὁλόκληρο σ' ἓνα χωράφι ... Τὸ πρῶτ' περπάτησα μέχρι ἓνα μοναστήρι ποῦ βρίσκεται στὸ διπλανὸ ἀπὸ τὴν Ἰθώμη βουνό (δηλ. τὴ Μονὴ Βουλκάνου). Ἡ θεὰ εἶναι ὑπέροχη κάθε τι τόσο γαλήνιο, τόσο ἤπιο, ὅλα συντελοῦν στὴν αἴσθησι εὐδαιμονίας. Ἀπέκτησα ἓνα καλοδιατηρημένο κεφάλι, ποῦ βρισκόταν πάνω ἀπὸ τὴν πύλη (I procured a head well preserved which was over the gate ...). Τὸ καλύτερο τῆς συλλογῆς ... (The bell!). Δύο πόδια θαυμαστῆς τέχνης παραμένουν ἐντοιχισμένα ...».

Ὁ Aberdeen φεύγει στὴ συνέχεια γιὰ τὴν Καλαμάτα ὅπου θαυμάζει τὴν εὐφορὴ πεδιάδα τῆς καὶ τὴν παραγωγὴ σῦκων.

Μερικὲς παρατηρήσεις στὸ κείμενο αὐτό: Ἡ προέλευσι τοῦ κεφαλιοῦ βεβαιώνεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Aberdeen: «Ἀπόκτησα (I procured a head)». Ἡ λέξι αὐτὴ «ἀπόκτησα» καὶ ὄχι ἄλλη ὅπως «βρῆκα» κλπ. ἀφήνει νὰ νοηθεῖ ὅτι ὁ Aberdeen παζάρει με τοὺς μοναχοὺς, γιὰ νὰ τοὺς πείσει νὰ ἀποτοιχίσουν ἀπὸ τὴν πύλη τὸ κεφάλι. Γιὰ τὰ πόδια ποῦ παραμένουν στὴ θέσι ποῦ ἦταν, ὁ Aberdeen ἀναφέρεται ὡς ἀνεκπλήρωτη ἐπιθυμία (... δύο πόδια θαυμαστῆς τέχνης ...).

Ἐπιπλέον ὅτι οἱ μοναχοὶ ἀρνήθηκαν νὰ τὰ πουλήσουν κι αὐτά. Τὰ συνοδεύουν ἄλλωστε ἀκόμη μῦθοι καὶ θρύλοι. Θὰ ἀκούσετε ἀπὸ μοναχοὺς καὶ χωρικοὺς: «Πολλοὶ προσπάθησαν νὰ τὰ πάρουν ... ἀλλὰ αὐτὰ γυρνοῦν πίσω, μόνον τους ... μετὰ τὰ πόδια, κατ' εὐθείαν στὸ νότιο τοῖχο τοῦ Προαυλίου τῆς Μονῆς».

Δύο λόγια γιὰ τὴ Μονὴ Βουλκάνου σχετικὰ μετὰ τὸ θέμα μας. Τὸ κτηριακὸ συγκρότημα ποῦ ἀποτελοῦσε τότε (1803), καὶ σήμερα, τὸ μοναστήρι ἦταν ἀρχικὰ φράγκικο κάστρο ποῦ ἀγόρασαν οἱ μοναχοὶ ὅταν ἐγκατέλειψαν τὸ «καθολικὸ» τῆς κορυφῆς τῆς Ἰθώμης. Ἡ πύλη γιὰ τὴν ὁποία γράφει ὁ Aberdeen δὲν εἶναι ἡ σημερινὴ κύρια πύλη, ἀλλὰ ἡ κλειστὴ πὰ νότια πύλη τῆς μονῆς. Ἐπισκέφθηκα μετὰ φίλους ἀρχαιολόγους καὶ ἀρχιτέκτονα τὸ μοναστήρι. Στὴν πύλη δὲν ὑπάρχουν ἴχνη ἀποκόλλησης – μάλλον πριονισμοῦ – τοῦ γλυπτοῦ. Εἶναι φανερό ὅτι ἔχουν γίνεи διάφορες ἐπισκευὲς καὶ ἀλλαγὲς ἀκόμη καὶ στὸ ὕψος καὶ πλάτος τῆς πύλης.

Ἡ κεφαλή τοῦ θεοῦ Ἑρμῆ (;) στόλιζε τὴν εἴσοδο τοῦ κάστρου καὶ διατηρήθηκε σ' αὐτὴ τὴ θέση καὶ ἀπὸ τοὺς μοναχούς. Τὰ ἀρχαῖα ἦταν τότε διάσπαρτα, βρίσκονταν παντοῦ, χρησιμοποιήθηκαν στὸ χτίσιμο τῶν σπιτιῶν τῶν γύρω χωριῶν, ἔγιναν ἀσβέστης. Στὰ σπίτια καὶ τὶς αὐλὲς τοῦ χωριοῦ Μαυρομμάτι – μέχρι τὴ συστηματοποίηση τῆς ἀρχαιολογικῆς ἔρευνας καὶ τὴ δημιουργία τοῦ μουσείου – βρίσκονταν πολλὰ ἀπὸ τὰ σημερινὰ ἐκθέματα τοῦ μουσείου καὶ χρησιμοποιούνταν γιὰ τὸ δέσιμο τῶν ζώων, τὸ πότισμά τους, τὸ τρίψιμο ἀλατιοῦ κ.ἄ.

Μιὰ ἄλλη παρατήρηση σχετικὰ μὲ τὸ ἡμερολόγιο. Ὁ Aberdeen δὲν μιλάει καθόλου γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ συνάντησε στοὺς τόπους ποὺ ταξίδεψε. Ἐβλεπε καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνες τῆς προεπαναστατικῆς Ἑλλάδας μὲ ἀδιαφορία, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι «μυλόρδοι». Ὅπως π.χ. ὁ John Dodwell ποὺ ταξίδεψε στὴν Ἑλλάδα καὶ γράφει: «Τί μ' ἐνδιαφέρει αὐτὸς ὁ ἄθλιος ὄχλος τῶν σύγχρονων σκλάβων ποὺ μολύνουν μὲ τὴν ἀμορφωσιά τους καὶ τὴν ἀνοησία τους αὐτὸν τὸν ἔνδοξον τόπο».

Μία νομικῆς φύσης παρατήρηση, τέλος, μᾶς ἐπαναφέρει στὴ σημερινὴ κατάσταση. Οἱ Βρετανοὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπικαλοῦνται γιὰ τὴ μὴ ἐπιστροφή τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνα, ὅτι τὰ ἀπέκτησαν νόμιμα ἀφοῦ ὁ Elgin εἶχε ἐφοδιασθεῖ μὲ ἄδεια τῆς τουρκικῆς ἀρχῆς. Οἱ Γάλλοι ἔχουν ὡς βασικὴ ἐπιχειρηματολογία τὴν ἄδεια τοῦ Καποδίστρια γιὰ τὴν ἐξαγωγή τῶν ἀρχαιοτήτων ποὺ πῆραν μὲ τὴν ἀποχώρηση τῆς «Ἐπιστημονικῆς Ἀποστολῆς τοῦ Μοριᾶ» (μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἀνάγλυφο κυνηγιοῦ ἀπὸ τὴ Μεσσηνία ποὺ βρίσκεται στὸ Λοῦβρο). Ὁ Aberdeen, χωρὶς τύψεις, μὲ τὴ σιγουριά πὼς ὅ,τι βρισκόταν στὸ διάβα του εἶναι ἀδέσποτο «ποὺ τοῦ προκαταλαμβάνοντος γίγνεται» μαζεύει αὐτὰ ποὺ περιγράφει ἀπὸ τὸ στάδιο τῆς Μεσσηνίας καὶ ἄλλα ... «ἀποκτᾶ». Δὲν ἀμφιβάλλει γιὰ τὸ δικαίωμά του στὴν ἀρπαγή.

Οἱ θησαυροὶ του ἀποστέλλονται στὴν Ἀγγλία, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ μόνον τὸ κεφάλι ἀπὸ τὴ Μεσσηνία. Δὲν τοὺς δωρίζει, ἀλλὰ τοὺς πωλεῖ στὸ Βρετανικὸ Μουσεῖο.

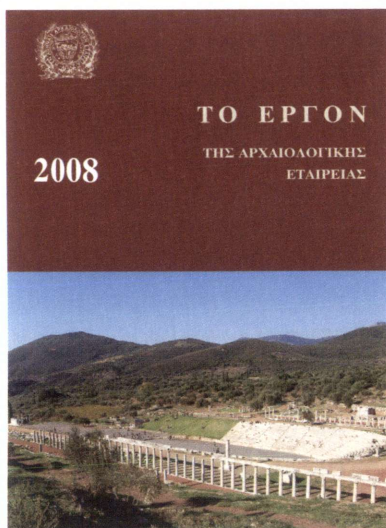
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΒΕΛΑΚΗΣ

ΤΟ ΕΡΓΟΝ 2008

Τὴν Κυριακὴ 10 Μαΐου 2009 ἔγινε σὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ μεγάρου τῆς Ἑταιρείας ἡ καθιερωμένη ἐτήσια ἔκθεση τοῦ ἐπιστημονικοῦ μας ἔργου (*Ἔργον* 2008). Ἡ προσέλευση τῶν ἐταίρων, τῶν ἀρχαιολόγων καὶ τῶν φιλαρχαίων ἦταν μεγάλη.

Κατὰ τὴν ἔκθεση ποῦ ἔκανε ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου πρῶτα μνημονεύτηκαν οἱ ἐταῖροι ποῦ ἀπέθαναν κατὰ τὸ 2008. Ἀκολούθησε σύντομη περιγραφὴ τῶν ἀνασκαφῶν, παρουσίαση τῶν νέων ἐπιστημονικῶν ἐκδόσεών μας καὶ σύντομη μνεία τῆς ἄλλης δράσης τῆς Ἑταιρείας: Ψηφιοποίηση τῶν ἐπιστημονικῶν Ἀρχείων τῆς, ἡ Σχολὴ Διδασκαλίας τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης καὶ οἱ ὁμιλίες ἐπὶ ἐπιστημονικῶν θεμάτων.

Ὁ Ἐπίλογος τοῦ *Ἔργου* ἦταν ἀφιερωμένος κυρίως σὲ ἐπετεῖους ποῦ ἀφοροῦν πρόσωπα καὶ πράγματα τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας (Γ. Μυλωνᾶς, Ἄ. Κ. Ὀρλάνδος, Ludwig Ross, Ἐθνικὸν Μουσεῖον Αἰγίνης, Τὰ 50 χρόνια τοῦ Συλλόγου τῶν Ἑλλήνων Ἀρχαιολόγων). Ἔγινε ἐπίσης μνεία τῶν γεγονότων τοῦ Δεκεμβρίου 2008 ὡς καὶ ἀνακοίνωση περὶ τῆς μελλοντικῆς κατασκευῆς ἐργοστασίου παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος κοντὰ στὸ πεδίον τῆς μάχης τῆς Χαιρωνείας (338 π.Χ.), καὶ ἀκόμη λόγος γιὰ τὴν παράδοση κατεδάφιση τῆς ἐκκλησίας τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου στὸ Ἀνθοχώρι Ἀρκαδίας, κοντὰ στὴ Μεγαλόπολη.

ΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΜΙΝΩΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Συνεχίστηκε για τρίτη χρονιά (2008-2009) στην Έταιρεία τὸ Σεμινάριο Μινωικῆς Ἀρχαιολογίας ποὺ ὀργανώνουν οἱ ἑταῖροι κύριοι Γιάννης Σακελλαράκης, Λευτέρης Πλάτων καὶ Ἀνδρέας Βλαχόπουλος, μὲ τὴν οἰκονομικὴ ὑποστήριξη τοῦ Institute for the Aegean Prehistory (INSTAP). Στὸ τεῦχος 88, Ἰουνίου 2008 τοῦ Μέντορος ἐκτίθενται οἱ γενικοὶ σκοποὶ τοῦ σεμιναρίου ποὺ ἔχει γίνεῖ θεομὸς καὶ ἐκπληρῶνει οὐσιαστικὴ ἐπιστημονικὴ ἀνάγκη, τῆς γνωστοποίησης νέων εὐρημάτων ἢ νέων ἀπόψεων καὶ ἐρμηνειῶν ποὺ ἀφοροῦν τὴ μινωικὴ ἀρχαιολογία.

Τὰ μαθήματα γίνονται πάντοτε Παρασκευῇ, ὥρα 6.30 μ.μ. στὴ μικρὴ αἴθουσα τοῦ μεγάρου μας καὶ ἡ ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση τοῦ σεμιναρίου εἶναι: www.minoanseminar.gr.

Κατὰ τὴν περίοδο 2008-2009 ἔγιναν τὰ ἑξῆς μαθήματα:

- 30.10.08. MacGillivray Alexander, *Making Time for Minoan: Evidence for time keeping in Minoan Crete*.
- 15.01.09. Tom Brogan, *Understanding the Late Prepalatial and Protopalatial Periods in the Mirabello Region of East Crete: Insights from Recent Fieldwork*.
- 29.01.09. Γούλα Μαρκέτου, *Kyrbē beyond myth: art and architecture of the Late Bronze Age I settlement of Trianda in Rhodes*.
- 19.02.09. Γιάννης Τζεδάκις, *Ἀρμένιοι. Νεκρόπολη, πόλη, περιβάλλον χωῖρος*.
- 12.03.09. Luca Girella, *The tholos tomb of Kamilari near Phaistos: new light on an old excavation*.
- 30.04.09. Δημήτρης Μάτσας, *Τὸ βορειοανατολικὸ Αἰγαῖο καὶ ἡ μινωικὴ Κρήτη στὴ Μέση Χαλκοκρατία*.
- 14.05.09. Jean-Claude Poursat, *Mallia excavations*.
- 11.06.09. Vasif Sahoglu, *Excavations at Çesme - Baglararasi: New perspectives on the Minoan Links of Western Anatolia*.

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Τὴν Τρίτη 31 Μαρτίου 2009 ἀπονεμήθηκε στὴν Ἐταιρεία, ὅπως καὶ σὲ ἄλλα νομικὰ πρόσωπα, Βραβεῖο Ἀριστείας γιὰ τὸ ἔργο τῆς ψηφιοποίησης τῶν ἐπιστημονικῶν ἀρχείων της.

Οἱ ἐταῖροι γνωρίζουν ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία κατέχει ἓνα μοναδικὸ ἀρχεῖο ἀνασκαφῶν καὶ μνημείων τῆς Ἑλλάδος (ἐκθέσεις καὶ ἡμερολόγια ἀνασκαφῶν, κατάλογοι ἀρχαιολόγων, χάρτες, σχέδια, πολλὲς δεκάδες χιλιάδες φωτογραφιῶν). Τὸ μοναδικὸ αὐτὸ ἑλληνικὸ ἀρχεῖο ἄρχισε νὰ δημοσιεύεται ἠλεκτρονικῶς μὲ τίτλο «Οἱ Ἀνασκαφὲς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας στὸ Διαδίκτυο». Ἐχει ψηφιοποιηθεῖ καὶ τεκμηριωθεῖ ἐπιστημονικὰ ἓνα μέρος τοῦ ἀνασκαφικοῦ ὑλικοῦ ποὺ ἔχει ἀποκαλύψει ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία τὰ τελευταῖα 172 χρόνια στὴν Πελοπόννησο, Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ Θεσσαλία.

Στόχος τῆς δημοσίευσης στὸ Διαδίκτυο εἶναι ἡ εὐρύτερη γνωστοποίηση τοῦ ἀνασκαφικοῦ ἔργου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ ἡ διάθεσή του ὄχι μόνον στὴν ἐπιστημονικὴ καὶ ἐκπαιδευτικὴ κοινότητα ἀλλὰ κυρίως στὸ μὴ ἐξειδικευμένο εὐρὺ κοινό. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ δὲν παρατίθενται ἀσύνδετες ἀνασκαφικὲς πληροφορίες ἀλλὰ ὀλοκληρωμένα λήμματα τὰ

Ἀθήνα. ΝΑ τμήμα τῆς πόλης με τὸν λόφο τοῦ Φιλοπάππου καὶ τὴν Ἀκρόπολη, ἀπὸ Α. 1910. ΑΑΕ ἄρ. 2.

ὅποια περιλαμβάνουν γεωγραφικὸ προσδιορισμὸ τῆς κάθε ἀνασκαφικῆς θέσης, ἱστορία τῆς ἔρευνας, ἀνάλυση τῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων, συμπεράσματα καὶ βιβλιογραφία. Κατὰ τὸν γενικὸ αὐτὸν κανόνα ψηφιοποιήθηκαν καὶ τεκμηριώθηκαν συνολικὰ 28.000 φωτογραφίες, σχέδια καὶ διαφάνειες ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ποὺ ἀφοροῦν περίπου 340 ἀνασκαφικὲς θέσεις.

Τὸ ἔργο συντελέστηκε ὡς μέρος τοῦ κοινοτικοῦ ἐπιχειρησιακοῦ προγράμματος «Κοινωνία τῆς Πληροφορίας» Γ΄ ΚΠΣ Ἕξονας 1: Παιδεία-Πολιτισμὸς, Μέτρο 1.3 «Τεκμηρίωση, Ἀξιοποίηση καὶ Ἀνάδειξη τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ».

ΝΤΟΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΕΤΑΙΡΟΥ

Στις 17 Ιανουαρίου 2009 τὸ Τεχνικὸ Ἐπιμελητήριο Ἑλλάδος (Γμῆμα Νομοῦ Μαγνησίας) διὰ τοῦ Προέδρου του κ. Γιάννη Ἀλαβάνου ἀπένειμε τιμητικὴ διάκριση στὸν Ἐταῖρο ἀρχιτέκτονα κ. Βασίλη Σγούτα γιὰ τὴν προσφορά του στὴν Ἀρχιτεκτονική.

Ὁ κ. Βασίλης Σγούτας ποὺ ἔχει τιμηθεῖ μὲ πολλὲς διακρίσεις παγκοσμίως ἦταν μέχρι πρόσφατα Πρόεδρος τῆς Διεθνοῦς Ἐνώσεως Ἀρχιτεκτόνων, ἡ ὁποία θέσπισε τὸ 2006 πρὸς τιμὴν του τὸ «Βραβεῖο “Βασίλης Σγούτας”», ποὺ ἀπονέμεται κάθε τρία χρόνια σὲ ἀρχιτέκτονες ποὺ ἔχουν συμβάλει στὴ βελτίωση συνθηκῶν διαβίωσης σὲ περιοχὲς ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς φτώχειας. Τὸ βραβεῖο ἀπονεμήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 2008 καὶ δόθηκε στοὺς ἑξῆς:

Σὲ νομικὰ πρόσωπα: Health Habitat Pty Ltd, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ἀρχιτέκτονα Paul Pholeros (Αὐστραλία) «γιὰ τὴ βελτίωση, μέσφ καινοτόμου βιοκλιματικοῦ σχεδιασμοῦ τῆς ὑγείας πληθυσμῶν σὲ ἀπομακρυσμένες περιοχές».

Σὲ φυσικὰ πρόσωπα: Hany Hassan Mahmoud el Miniawy (Αἴγυπτος) «γιὰ τὶς μακρόχρονες προσπάθειες, μέσφ ἔργων ποὺ ἔχουν ἐκτελεσθεῖ, γιὰ τὴν ἐλάφρυνση τῶν ἐπιπτώσεων τῆς φτώχειας».

Ἐπαινοί: Richard Dobson (Νότιος Ἀφρική) «γιὰ τὴν μεταμόρφωση τῆς “ἀνεπίσημης” ἀγορᾶς τοῦ Durban σὲ ζωντανὸ πολεοδομικὸ καὶ κοινωνικὸ κῦτταρο».

Rodney Harber (Νότιος Ἀφρική) «γιὰ τὴ συμβολή του στὴ δόμηση κατοικιῶν μὲ συμμετοχικὲς διαδικασίες καθὼς καὶ γιὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸ του ἔργο».

Brinda Somaya (Ἰνδία) «γιὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὰ εὐαίσθητη ἐπανακατασκευὴ χωριοῦ ποὺ καταστράφηκε ἀπὸ σεισμό».

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΣΑΜΗΣ

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τῆς Ἑταιρείας μὲ λύπη γνωστοποιεῖ στοὺς ἐταίρους, ὅτι στὶς 27 Μαΐου ἀπέθανε ὁ Δημήτριος Τσάμης (γενν. 1915), μεγάλος δωρητὴς τῆς Ἑταιρείας¹. Γεννημένος στὴ Θεσσαλονίκη σπούδασε νομικὴ στὸ Ἀριστοτέλειο καὶ μουσικὴ στὸ Ὦδεῖο Θεσσαλονίκης. Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ τέχνη ἦταν τὸ πάθος ποὺ τὸν κατεῖχε σ' ὅλη του τὴ ζωή. Ἦταν φίλος μὲ καλλιτέχνες καὶ μουσικοὺς ὅπως ὁ Δημήτρης Γαλάνης καὶ ὁ Λώρης Μαργαρίτης. Εἶχε σχηματίσει μεγάλη συλλογὴ πινάκων καὶ χαρακτικῶν ποὺ χάρισε σὲ ἑλληνικὰ ἱδρύματα· στὸ Τελλόγλειο Ἰδρυμα Τεχνῶν τοῦ ΑΠΘ προσέφερε ὀλόκληρη τὴ συλλογὴ τοῦ ἔργων τοῦ Δημητρίου Γαλάνη, μία ἀπὸ τὶς καλύτερες στὸν κόσμον, καὶ στὴν Πινακοθήκη Ἀβέρωφ, στὸ Μέτσοβο, μεγάλο ἀριθμὸ πινάκων. Ἐνα πολὺ σημαντικό χρηματικὸ ποσόν, 600.000 δολάρια ΗΠΑ, προσέφερε στὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν γιὰ νὰ δίδονται, ἀπὸ τὶς προσόδους τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ, ὑποτροφίες σὲ νέους Ἕλληνες γιὰ μουσικὲς σπουδὲς στὸ Ἐξωτερικό. Τοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ ποὺ προσέφερε στὴν Ἑταιρεία οἱ πρόσοδοι θὰ χρησιμοποιοῦνται γιὰ δημοσιεύσεις στὶς ὁποῖες θὰ μνημονεύεται πάντοτε ὅτι γίνονται ἀπὸ τὴ δωρεά του.

1. Βλ. Ἔργον 2007, 11.

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ Α΄ ΤΑΚΤΙΚΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ ΤΗΣ 10 ΜΑΪΟΥ 2009

Στην Ἀθήνα σήμερα, Κυριακὴ 10 Μαΐου 2009, ὥρα 10 ἔγινε στὴ μικρὴ αἴθουσα τοῦ μεγάρου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, Πανεπιστημίου 22, ἡ πρώτη τακτικὴ Γενικὴ Συνέλευση τῶν ἐταίρων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους παραβρέθησαν οἱ ἑξῆς:

1. Βασίλειος Πετράκος, 2. Ἐπαμεινώνδας Σπηλιωτόπουλος, 3. Ντόρα Βασιλικῶ, 4. Διονύσιος Μινῶτος, 5. Δημήτρης Τοῦτουρας, 6. Ἑλληάννα Ραυτοπούλου, 7. Διονύσιος Μαυρόγιαννης, 8. Χρῦσανθος Χρήστου, 9. Δικαῖος Βαγιακάκος, 10. Δημήτριος Κοζομπόλης, 11. Μάντω Οἰκονομίδου, 12. Μαρία Μινώτου, 13. Χρῦσα Μαλιτζῶ, 14. Μιχάλης Κοσμόπουλος, 15. Ἀνδρέας Βλαχόπουλος, 16. Ἰωάννα Γιανναροπούλου, 17. Κωνσταντῖνος Καλογερόπουλος, 18. Martin Kreeb, 19. Ἡρακλῆς Δανιήλ, 20. Νικόλαος Πιέρρος, 21. Μαρίζα Μαρθάρη, 22. Ἰωάννης Παπαποστόλου, 23. Παναγιώτα Σγουρίτσα, 24. Πέτρος Γ. Καλλιγᾶς, 25. Κατερίνα Ἀλεξοπούλου, 26. Αἰκατερίνη Ρωμοπούλου, 27. Ἑλένη Παπασταύρου, 28. Μαγδαληνὴ Λεονάρδου, 29. Στέφανος Δ. Ἡμελλος, 30. Μαρία Γκιώνη, 31. Ἄννα Κουτρούμπα-Παπαμιχαήλ, 32. Ἀγγελικὴ Ἀνδρειωμένου, 33. Ἀγγελικὴ Κόκκου, 34. Μαρία Παντελίδου, 35. Ἐβη Τουλούπα, 36. Πηνελόπη Ἀγαλλοπούλου, 37. Ἡὼς Τσοῦρη, 38. Μαρίνα Λυκιαρδοπούλου, 39. Ἄννα Μανουηλίδου, 40. Χαράλαμπος Κριτζᾶς, 41. Γιώργος Γαβαλᾶς, 42. Χαράλαμπος Πέννας, 43. Δημήτριος Κουτρούμπας, 44. Χρῖστος Ντούμας, 45. Ἑλένη Παπανικολάου, 46. Ἀσπασία Ντίνα, 47. Βασίλης Σγούτας, 48. Ντίνα Δελμούζου, 49. Ἰφιγένεια Δεκουλάκου, 50. Παναγιώτης Τσελίκας, 51. Μέλω Πωλογιώργη, 52. Νικόλαος Κατοικούδης, 53. Ἡλέκτρα Ἀνδρεάδη, 54. Δωροθέα Χριστοπούλου, 55. Φώτης Κατζοῦρος, 56. Ντόρα Κόνσολα, 57. Ἀλέξανδρος Μαζαράκης Αἰνιάν, 58. Ἰορδάνης Δημακόπουλος, 59. Klaus-Valtin von Eickstedt, 60. Γιούλη Τσάμπρα-Ζουμπούλη, 61. Μαρία Μπροῦσκαρη, 62. Ροδονίκη Ἐτζεογλου, 63. Ἔρση Μπροῦσκαρη, 64. Νικόλαος Σόλ. Δεπάστας, 65. Κωνσταντίνα Καζᾶ, 66. Μαρία Κωνσταντουδάκη-Κιτρομηλίδου, 67. Ἰωάννης Γ. Λῶλος, 68. Ἀγνή Κουβελά, 69. Ἀλέξανδρος Φυλακτόπουλος, 70. Λίλα Μαρα-

γκοῦ, 71. Ἀγγελικὴ Λεμπέση, 72. Λευτέρης Πλάτων, 73. Βασίλειος Ἀραβαντινός, 74. Μαργαρίτα Βοναννο, 75. Ἀγγελία Παπαγιαννοπούλου.

Πρῶτος ἔλαβε τὸν λόγο ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κ. Ἐπαμεινώνδας Σπηλιωτόπουλος, ὁ ὁποῖος, σύμφωνα μὲ τὸ καταστατικό, πρότεινε τὴν ἐκλογή τῶν μελῶν τοῦ Προεδρείου τῆς Συνέλευσης μὲ φανερὴ ψηφοφορία. Ἐκλέχθησαν ὁμόφωνα μὲ ἀνάταση τῆς χειρός: Δημήτρης Τσίτουρας Πρόεδρος, Λευτέρης Πλάτων Ἀντιπρόεδρος, Μιχάλης Κοσμοῦπος Α΄ Γραμματεὺς, Μέλπω Πωλογιώργη Β΄ Γραμματεὺς.

Τὸ Προεδρεῖο ἀνέλαβε καθήκοντα καὶ ὁ Πρόεδρος εὐχαρίστησε τοὺς ἐταίρους γιὰ τὴν τιμητικὴ ἐκλογή, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωση τῆς ἡμερήσιας διάταξης κήρυξε τὴν ἔναρξη τῆς μυστικῆς ψηφοφορίας γιὰ τὴν ἐκλογή τῶν πέντε μελῶν τῆς Ἐλεγκτικῆς Ἐπιτροπείας γιὰ τὸ 2009. Ὡς ψηφολέκτες ὀρίστηκαν μὲ φανερὴ ψηφοφορία ὁ κύριος Γεώργιος Γαβαλάς καὶ ἡ κυρία Ἐλενα Παπανικολάου.

Ὁ Πρόεδρος παρεκάλεσε τὸν Πρῶτο Γραμματέα νὰ ἀναγνώσει τὰ ὀνόματα τῶν παρισταμένων ἐταίρων κατὰ σειρὰ προσελεύσεως, οἱ ὁποῖοι στὴ συνέχεια ψήφισαν κατὰ σειράν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ψηφοφορίας ὁ Πρόεδρος κάλεσε τοὺς ψηφολέκτες νὰ παραλάβουν τὴν κάλη καὶ νὰ ἀποσυρθοῦν γιὰ τὴν καταμέτρηση τῶν ψήφων.

Στὴ συνέχεια, ὁ Πρόεδρος τῆς Συνέλευσης ζήτησε ἀπὸ τὸν Γενικὸ Γραμματέα νὰ ἀναγνώσει τὴν ἔκθεση τῶν πεπραγμένων τοῦ Συμβουλίου γιὰ τὸ 2008. Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Κύριε Πρόεδρε, κυρίες καὶ κύριοι Ἐταῖροι,

Παρὰ τὴν ἐπιδεινούμενη πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάσταση ἢ ὅποια ἐπιδρᾷ σὲ κάθε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς μας, ἡ Ἐταιρεία καὶ τὸ 2008 προόδευσε, ἔστω καὶ ἂν δὲν εἶχε τὰ ἔσοδα ἐκεῖνα ποῦ θὰ τῆς ἐπέτρεπαν νὰ παραγάγει μεγαλύτερο ἔργο καὶ νὰ ὠφελήσει περισσότερο τὴν ἐπιστήμη.

Κατὰ τὸ 2008 ἀπέθαναν ἀγαπητοὶ καὶ παλαιοὶ ἐταῖροι. Πρῶτη στὶς 15 Φεβρουαρίου ἡ Αἰκατερίνη Γουλανδρῆ (*1921), ἡ δημιουργὸς τοῦ Κυκλαδικοῦ Μουσείου· στὶς 19

Μαρτίου ὁ Δημήτριος Παπαστάμος (*1923) πρώην διευθυν-
 τῆς τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης· σὺς 21 Μαρτίου ὁ ἐπίτιμος
 Σύμβουλος Nicolas Coldstream (*1927), καθηγητῆς τῆς
 ἀρχαιολογίας· σὺς 24 Ἀπριλίου ἡ Ἡὼς Ζερβουδάκη (*1934),
 ἐπίτιμος Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων· σὺς 17 Ἰουλίου ἡ Ἄννα
 Ἀβραμέα, καθηγήτρια τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας στὸ Πανεπι-
 στήμιο· σὺς 29 Αὐγούστου ὁ Νικόλαος Θέμελης (*1922),
 πρώην Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου καὶ πρώην
 Ὑπουργὸς καὶ σὺς 19 Δεκεμβρίου ὁ ἀγαπητὸς μας Τάσος
 Γριτοόπουλος (*1911), ἱστορικὸς τοῦ Μοριᾶ. Στὴν 1 Ἀπρι-
 λίου τῆς χρονιᾶς τούτης ἀπέθανε ὁ πρωτοπρεσβύτερος Ἐμμα-
 νουὴλ Σχοινιωτάκης (*1932), ἐταῖρος μας ἀπὸ τὸ 1985.

Οἱ ἀνασκαφές μας εἶναι οἱ γνωστὲς παλαιές ποῦ βαθμηδὸν
 αὐξάνουν, σὲ μικρὸ βαθμὸ ὅμως. Ἔγιναν λοιπὸν ἀνασκαφές
 καὶ ἔρευνες στὸ νεκροταφεῖο τοῦ Τσέπι στὸν Μαραθῶνα ἀπὸ
 τὴν καθηγήτρια κυρία Μαρία Παντελίδου Γκόφα, στὴ Σκάλα
 Ὠρωποῦ ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Ἀλέξανδρο Μαζαράκη
 Αἰνιᾶνα, σὺς Μυκῆνες ἀπὸ τὸν Ἀκαδημαϊκὸ κ. Σπύρο Ἰακω-
 βίδη, στὴν ἀρχαία Μεσοήνη ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Πέτρο
 Θέμελη, στὴν Ἴκλαινα Μεσσηνίας ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ.
 Μιχάλη Κοσμόπουλο, στὸ Νυκιλὶ Τὰς τῶν Φιλίππων ἀπὸ τὴν
 ἐπίτιμη Ἐφορο τῶν Ἀρχαιοτήτων κυρία Χάιδω Κουκούλη
 Χρυσανθάκη καὶ τὸν καθηγητὴ κ. Pascal Darque, στὴ Χαλαν-
 δριανὴ Σύρου ἀπὸ τὴν Διευθύντρια τῆς Ἐφορείας Ἀρχαιο-
 τήτων Κυκλάδων κυρία Μαρίζα Μαρθάρη, στὴν Ἀμοργὸ ἀπὸ
 τὴν καθηγήτρια κυρία Λίλα Μαραγκοῦ, στὸ Ἀκρωτήρι Θή-
 ρας καὶ στὴν Ἀστυπάλαια ἀπὸ τὸν καθηγητὴ κ. Χρῖστο Ντού-
 μα, στὴ Ζώμινθο Κρήτης ἀπὸ τὸν ἐπίτιμο Ἐφορο τῶν Ἀρχαι-
 οτήτων κ. Γιάννη Σακελλαράκη καὶ στὴ Ζάκρο Κρήτης ἀπὸ
 τὸν καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Λευτέρη Πλάτωνα. Ἀνα-
 λυτικὰ καὶ μὲ πολλὰς προβολές θὰ γίνῃ λόγος γιὰ ὅλες αὐτὲς
 τὲς ἔρευνες σὲ λίγο, κατὰ τὴν ἔκθεση τοῦ Ἔργου τοῦ 2008.

Ὅπως καὶ τὲς προηγούμενες χρονιὲς τὰ δημοσιεύματα τῆς
 Ἐταιρείας ὑπῆρξαν πολλὰ καὶ σημαντικὰ. Ἀπὸ τὰ περιοδικὰ
 μας ἐκδόθηκαν δύο τόμοι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, τοῦ
 2007 καὶ τοῦ 2008, τὰ Πρακτικὰ τοῦ 2006, τὸ Ἔργον τοῦ 2008
 καὶ τὰ τεύχη 87-90 τοῦ Μέντορος ποῦ συγκροτοῦν τὸν τόμο

του 2008. Έκδόθηκε ακόμη το *Εύρετήριο* των πρώτων 85 τευχών του *Μέντορος*, των ετών 1988-2007, που συντάξε η κυρία Ουρανία Βιζυηνού. Όσοι από τους εταίρους διατηρούν τα τεύχη του *Μέντορος* καλό είναι να έχουν και το εύρετήριό του.

Νέα βιβλία εκδόθηκαν, της κυρίας Βάνας Μαχαίρα, *Τὸ ἱερὸ Ἀφροδίτης καὶ Ἐρωτος σὴν Ἱερὰ Ὀδὸ* καὶ ὁ πρώτος τόμος τῆς δημοσιεύσεως τοῦ *Νικκὸς Τάς*, ἔργο τῶν κ. Laurent Lespez, R. Treuil, H. Koukouli Chryssanthaki. Έκδόθηκαν ἀκόμη τὸ βιβλίον τοῦ κ. Παναγιώτη Μπίριαχα, *Μεσοήνη, Τὸ Ὡδεῖο καὶ τὸ ἀνατολικὸ πρόσωπο τοῦ Ἀσκλημείου*, τῆς κυρίας Πολύμνιας Μυηλῆ, *Τὸ ἱερὸ τοῦ Ἑρμῆ καὶ τῆς Ἀφροδίτης σὴν Σύμη Βιάννου*, IV. *Πήλινα εἰδώλια ζώων*, στὰ ἀγγλικά, ὁ συλλογικὸς τόμος *Ἀκρωτήρι Θήρας. Τριάντα χρόνια ἔρευνας, 1967-1997*, μὲ δαπάνη τῆς ἐφημερίδος «Ἡ Καθημερινή», γιὰ τὸ ὁποῖο εὐχαριστοῦμε τὸν κ. Ἀριστείδη Ἀλαφοῦζο, τὸ βιβλίον τῆς κυρίας Δέσποινας Δανηλίδου, *Ἀνασκαφὲς Μυκηναίων II. Τὸ Ἐργαστήριον τῶν Μυκηναίων*, καὶ τέλος, ὁ δεῦτερος τόμος τοῦ ἔργου τοῦ κ. Kevin Clinton, *Οἱ ἐπιγραφὲς τῆς Ἐλευσῖνος*, στὰ ἀγγλικά, πού περιέχει τὰ ὑπομνήματα τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ πρώτου τόμου πού εἶχε ἐκδοθεῖ τὸ 2006.

Τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο τῆς Ἑταιρείας συμπληρώθηκε μὲ τὰ μαθήματα τῆς Σχολῆς Διδασκαλίας τῆς Τέχνης πού ὁργανώνονται ἀπὸ τὴ Σύμβουλο κυρία Ντόρα Βασιλικῆ. Κατὰ τὴν 19ῃ περίοδο τοῦ 2008-2009 ἔγιναν 17 ὡρὰ μαθήματα μὲ θέμα τὴς ἀρχαιότητες τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Ἀττικῆς.

Μὲ πιστώσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης συνεχίστηκε ἡ ἠλεκτρονικὴ παρουσίαση τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας. Τὸ ἔργο ὁλοκληρώθηκε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 2008 καὶ γιὰ τὴν ἐκτέλεσή του ἡ Ἑταιρεία τιμήθηκε ἀπὸ τὴν «Κοινωνία τῆς Πληροφορίας».

Ἐπιτυχία εἶχε καὶ ἡ ἐτήσια ἀγορὰ βιβλίων πού ἔγινε πέρυσι κατὰ τὸν μῆνα Μάιον καὶ ἡ ὁποία θὰ ἐπαναληφθεῖ καὶ φέτος ἀπὸ 14 μέχρι 18 Μαΐου, μὲ τὴν ἐποπτεία τῆς Συμβούλου κυρίας Ντόρας Βασιλικῆ. Ἄν ἔχετε βιβλία πού δὲν χρειάζεσθε εὐχαρίστως τὰ δεχόμαστε.

Οἱ πωλήσεις τῶν δημοσιευμάτων μας καὶ ἄλλων βιβλίων πού διαθέτει ἡ Ἑταιρεία ἔφθασαν σὲ ἰκανοποιητικὸ ποσόν.

Θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ εἶναι περισσότερες οἱ εἰσπράξεις, ἀλλὰ ἡ Ἑταιρεία σύμφωνα μὲ τὴν παλαιότερη πάγια ἐπιστημονικὴ τῆς πολιτικῆ προσέφερε δωρεὰν σὺς Ἐφορεῖες τῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ τὶς λοιπὰς μονάδες τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας τὰ δημοσιεύματά τῆς. Ἀκόμη τὰ προσφέρει μὲ σημαντικὴ ἔκπτωση σὲ ἀρχαιολόγους τῆς Ὑπηρεσίας καὶ φοιτητές. Τὸ 2008 ἦταν βέβαια ἐξαιρετικὴ περίπτωση, γιατί ἔπρεπε νὰ ἐφοδιαστοῦν οἱ νέες Ἐφορεῖες τῶν Ἀρχαιοτήτων μὲ τὰ δημοσιεύματά μας, ἀναγκαῖα γιὰ τὴ μελέτη καὶ τὴ διεξαγωγὴ τῆς ὑπηρεσίας.

Ἀπὸ τὸ τεῦχος Ὀκτωβρίου 2008 τοῦ *Μέντορος* γνωρίζετε, ὅτι ἡ Γεωργία Μπάρλα κληροδότησε στὴν Ἑταιρεία τὸ πατρικὸ τῆς σπίτι στὴν περιοχὴ τοῦ Θησείου καὶ δύο οἰκόπεδα στὴν Ἁγία Παρασκευή, μὲ τὸν ὄρο τὸ σπίτι νὰ ἐπισκευασθεῖ καὶ νὰ γίνῃ βιβλιοθήκη.

Ἡ βιβλιοθήκη μας πλουτίστηκε, ὅπως κάθε χρόνο, μὲ ἑκατοντάδες νέων βιβλίων καὶ ἑκατοντάδες εἶναι ἐκεῖνα ποὺ βιβλιοδετήθηκαν.

Σημαντικὸ, τέλος, ἔργο ἔγινε στὸ Ἀρχεῖο, ὅπου 52 χρόνια μετὰ τὴν πρώτη κατάταξή του, ἀνακατατάσσεται λόγω τῆς αὐξήσεώς του ποὺ μᾶς ὑποχρεώνει σὲ ἐπέκτασή του σὲ νέους χώρους καὶ ἀναγκαστικὰ μὲ νέους τρόπους.

Τὰ οικονομικὰ τῆς Ἑταιρείας θὰ τὰ πληροφορηθῆτε ἀπὸ τὴν ἔκθεση τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας καὶ ἀπὸ τὸν Ἰσολογισμό. Ἐδῶ σὰς ἐπισημαίνω ὅτι ὁ ἰσολογισμὸς παρουσιάζει ἔλλειμμα 337.359,09 €, ποσὸν πολὺ μεγάλο. Τὸ μεγαλύτερο μέρος του 157.499,91 € εἶναι τὸ λογιστικὸ καὶ μόνον κόστος τῶν βιβλίων ποὺ ἐκτάκτως χορηγήσαμε σὺς νέες Ἐφορεῖες τῶν Ἀρχαιοτήτων γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἐργάζονται, ἐπιστημονικῶς, μὲ κάποια ἄνεση. Τὸ πραγματικὸ κόστος ὅμως τῶν βιβλίων ποὺ δώσαμε, μετὰ τὴν ἀφαίρεση τῆς βιβλιοπωλικῆς ἔκπτωσης τοῦ 30%, φθάνει σὲ ποσὸν τῶν 426.000,00 €, ὅπως ἀναφέρεται στὸν *Μέντορα* τοῦ Δεκεμβρίου. Μέρος τοῦ ἐλλείμματος ἀκόμη ὀφείλεται στὴ μὴ χορήγηση ἐκ μέρους τοῦ Δημοσίου τῆς ὑπεσχημένης οικονομικῆς συνδρομῆς καὶ ἀκόμη στὴ μὴ χορήγηση μερίσματος ἐκ μέρους τῶν τραπεζῶν τῶν ὁποίων εἴμεθα μέτοχοι. Τοῦτο εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς

οικονομικής κρίσης ή όποία έχει, αναγκαστικώς, επιπτώσεις καί στην Έταιρεία. Παρά ταύτα όμως τό έργο τής Έταιρείας υπήρξε, έπιστημονικώς, πλούσιο καί σημαντικό: Οί άνασκαφές, οί έκδόσεις τών βιβλίων, ή λειτουργία καί ό πλουτισμός τής βιβλιοθήκης, ή ξεχωριστή γιά τήν ποιότητα τών μαθημάτων τής Σχολή Διδασκαλίας τής Ιστορίας τής Τέχνης καί οί προσφορές σέ εύρύτατο κοινό τών δημοσιευμάτων μας καί άλλων βιβλίων. Έχω νά προσθέσω άκόμη μόνο ότι κατά τά γεγονότα τοῦ Δεκεμβρίου πυρπολήθηκε τό κατάστημα ιδιοκτησίας μας επί τής λεωφόρου Άλεξάνδρας. Οί νομικές διαδικασίες πού άφοροῦν τήν έκ βάρων έπισκευή του δέν έχουν περατωθεῖ. Όπωσδήποτε θά άποκατασταθεῖ στην άρχική του κατάσταση».

Ό Πρόεδρος τής Συνελεύσεως εύχαρίστησε τόν Γενικό Γραμματέα τοῦ Συμβουλίου γιά τήν ένημέρωση τών έταίρων επί τής καταστάσεως τής Έταιρείας καί διάβασε τήν έκθεση τής Έξελεγκτικῆς Επιτροπείας επί τής οικονομικής διαχειρίσεως τής Έταιρείας. Η Έκθεση έχει ως έξής:

ΕΚΘΕΣΗ
ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙ
ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2008

Σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τών άρθρων 31 καί 32 τοῦ *Όργανισμοῦ* τής Άρχαιολογικῆς Έταιρείας, ή Έξελεγκτική Επιτροπεία συντάσσει έκθεση περὶ τής οικονομικής διαχείρισης τοῦ λήξαντος έτους, τήν όποία καί υποβάλλει πρὸς τή Γενική Συνέλευση τών Έταίρων.

Κατά τό άρθρο 17 τοῦ *Όργανισμοῦ* τής Άρχαιολογικῆς Έταιρείας, ή τήρηση τών λογιστικῶν βιβλίων γίνεται κατά τό διπλογραφικό σύστημα μέ μηχανογραφικό τρόπο. Τά λογιστικά βιβλία πού τηρήθηκαν μέ τό σύστημα αὐτό εἶναι τά έξής: 1. Άναλυτικό Ημερολόγιο Ταμείου, 2. Άναλυτικό Ημε-

ρολόγιο Διαφόρων Πράξεων, 3. Συγκεντρωτικό Ἡμερολόγιο, 4. Συγκεντρωτικὸ Καθολικὸ, 5. Καρτέλες κατὰ λογαριασμὸ Γενικοῦ Καθολικοῦ ἀναλυτικά, 6. Βιβλίον ἐγγραφῶν Ἴσολογισμοῦ.

Κατὰ τὸ ἔτος 2008 ἐκδόθησαν τὰ ἐξῆς παραστατικά:

1. Γραμμάτια εἰσπραξῆς ἀρ. 1-473.
2. Χρηματικὰ ἐντάλματα ἀρ. 1-628.
3. Δελτία συμψηφιστικῶν πράξεων ἀρ. 1-716.
4. Τιμολόγια - δελτία ἀποστολῆς (μηχανογραφημένα) ἀρ. 1219-1393.
5. Τιμολόγια - δελτία ἀποστολῆς (χειρόγραφα) ἀρ. 70-100.
6. Δελτία ἀποστολῆς (μηχανογραφημένα) ἀρ. 685-843.
7. Δελτία ἀποστολῆς (χειρόγραφα) ἀρ. 1547.
8. Ἀποδείξεις αὐτοπαράδοσης ἀρ. 588-723.
9. Δελτία Λιανικῆς Ζ1 ἀπὸ τὴν Ταμειακὴ Ἄρ. Δελτ. Ἄναφορ. 450-599.
10. Πιστωτικὰ τιμολόγια (μηχανογραφημένα).
11. Πιστωτικὰ τιμολόγια (χειρόγραφα) ἀρ. 13.
12. Τιμολόγια (μηχανογραφημένα) ἀρ. 83-94.
13. Τιμολόγια (χειρόγραφα).
14. Δελτία ἐπιστροφῆς λιανικῆς πωλήσεως (χειρόγραφα), ἀρ. 21-22.
15. Ἀποδείξεις λιανικῆς πωλήσεως χειρόγραφες.
16. Ἀκυρωτικὰ σημειώματα μηχ. ἀρ. 85-97.

Βάσει τῶν καταχωρήσεων ποὺ ἔγιναν στὰ ἀνωτέρω λογιστικὰ βιβλία συντάχθηκε στὶς 31.12.2008 ὁ Ἴσολογισμὸς Περιουσιακῆς Κατάστασης καὶ ἡ Κατάσταση Λογαριασμοῦ Ἀποτελεσμάτων Χρήσεως 2008. Οἱ ἀντίστοιχοι πίνακες ἐπισυνάπτονται στὸ τέλος τῆς ἔκθεσης. Παρατίθενται στὴ συνέχεια ὀρισμένα σχόλια καὶ παρατηρήσεις ὡς πρὸς τοὺς λογαριασμούς:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

1. ΑΣΩΜΑΤΕΣ ΑΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ ΠΟΛΥΕΤΟΥΣ ΑΠΟΣΒΕΣΗΣ: Μετὰ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ Ἐνιαίου Τέλους Ἀκινήτων ὁ ὁποῖος ἀντικατέστησε τὸν Φόρο Μεγάλῃς Ἀκίνητης

Περιουσίας από το έτος 2008 έγινε αναγκαία ή αγορά προγράμματος για τη μηχανογραφική τήρηση της ακίνητης περιουσίας και τον σωστό υπολογισμό του φόρου, με αναπόσβεστη αξία την 31/12/2008, € 399,84.

- 2α. ΓΗΠΕΔΑ: Έμφανίζεται ή αξία των οικοπέδων κυριότητας της Α.Ε. σύμφωνα με τις αντικειμενικές αξίες της 31-12-2008, ή όποια ανέρχεται σε € 27.035.780,30. Ο υπολογισμός των αντικειμενικών αξιών έγινε από τη συμβολαιογράφο κυρία Τριανταφύλλη Μπολιώτη Καπερώνη. Το ποσό σε σχέση με την 31/12/2007 έχει μειωθεί κατά το ποσό της αντικειμενικής αξίας του πωληθέντος ακινήτου επί της Λ. Ποσειδώνος 45.
- 2β. ΓΗΠΕΔΑ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΟΣ Γ. ΜΠΑΡΛΑ ΜΕ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΑΞΙΑ € 2.141.703,73: Το γραφείο Έθνικών Κληροδοτημάτων Περιφέρειας Άττικής με το υπ αριθ. 947/27-5-2008 έγγραφό του (έλήφθη την 9-7-2008) μας ανακοίνωσε ότι ή Γ. Μπάρλα κληροδότησε στην Αρχαιολογική Έταιρεία με ιδιόχειρη διαθήκη ή όποια δημοσιεύτηκε από το Μονομελές Πρωτοδικείο Άθηνων: 1) μία νεοκλασική διώροφη οικόια επί της οδού Άκταίου 37-39 στο Θησείο σε οικόπεδο έκτασεως 458,46 μ², 2) ένα οικόπεδο έκτασεως 818,41 μ² επί της οδού Γαρηττού 18 στην Άγία Παρασκευή και 3) ένα οικόπεδο έκτασεως 722,94 μ² επί της οδού Ευεργέτου Γιαβάση 21 στην Άγία Παρασκευή. Ο υπολογισμός των Αντικειμενικών Άξιων των παραπάνω γηπέδων – οικόπεδων έγινε από την συμβολαιογράφο κυρία Κωνσταντίνα Παπακωστοπούλου.
3. ΚΤΙΡΙΑ ΑΠΟΣΒΕΣΜΕΝΑ: Τα κτίρια κυριότητας της Α.Ε., έξαιρέσει του νεόδμητου κτιρίου της Λ. Συγγρού, απεικονίζονται στον Ίσολογισμό με λογιστικό ισότιμο € 14,52 χάριν μνείας, λόγω της πλήρους απόσβεσης της αξίας τους κατά το παρελθόν.
4. ΚΤΙΡΙΑ - ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΤΙΡΙΩΝ: Στον λογαριασμό εμφανίζεται ή αναπόσβεστη αξία του ακινήτου επί της Λεωφόρου Άλεξάνδρας 105, το όποιο αγοράστηκε από την Α.Ε. τον Δεκέμβριο του 1996, ή αναπόσβεστη αξία του ανακαινισθέντος διαμερίσματος επί της οδού Άλκμάνος 16, καθώς

επίσης καὶ ἡ ἀναπόσβεστη ἀξία τοῦ κόστους διαμορφώσεως τῆς αἴθουσας ἐκθέσεων τοῦ ἀ' ὑπογείου τοῦ Μεγάρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἐγγράφηκε γιὰ πρώτη χρονιὰ μὲ ἀξία μνείας ἑνὸς λεπτοῦ ἡ νεοκλασικὴ διώροφη οἰκία ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀκταίου 37-39 στὸ Θησεῖο κληροδοτήματος Γ. Μπάρλα. Ἐπίσης ἐμφανίζεται γιὰ πρώτη χρονιὰ ἡ οἰκία ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Καλύμνου 10 Δήμου Μοσχάτου κληροδοτήματος Π. Βελισσαρίου μὲ λογιστικὸ ὑπόλοιπο € 18.445,39. Τὸ ποσὸν αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ σύνολο τῶν μέχρι σήμερα ἐξόδων τακτοποίησης τοῦ κληροδοτήματος.

5. ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ: Τὸ ἔτος 2006 ἀγοράσθηκε μηχανολογικὸς ἐξοπλισμὸς γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ ἔργου «Ψηφιοποίηση καὶ διάθεση τοῦ ἔργου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας». Ἡ ἀναπόσβεστη ἀξία αὐτοῦ τὴν 31/12/2008, εἶναι € 4.053,18. Οἱ ἐγκαταστάσεις κλιματισμοῦ τοῦ Μεγάρου τῆς Α.Ε. ἔχουν πλήρως ἀποσβεσθεῖ καὶ ἐμφανίζονται μὲ λογιστικὸ ἰσοτίμημο € 0,01.
6. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕΣΑ: Εἰς τὸν λογαριασμὸ αὐτὸν ἐμφανίζεται ἡ ἀναπόσβεστη ἀξία τῆς δίκυκλης μηχανῆς ἡ ὁποία ἀγοράστηκε τὸ ἔτος 2000 καθὼς καὶ ἡ ἀναπόσβεστη ἀξία τῆς νέας δίκυκλης μηχανῆς ποὺ ἀγοράστηκε τὸ ἔτος 2007.
7. ΑΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΥΠΟ ΕΚΤΕΛΕΣΗ-ΚΤΙΡΙΟΥ Λ. ΣΥΓΓΡΟΥ, ΜΕΓΑΡΟΥ Α.Ε. κ.ἄ.: Ὁ λογαριασμὸς αὐτὸς παρουσιάζει ὑπόλοιπο τὴν 31/12/2008, € 683.344,34, ὁ ὁποῖος ἀναλύεται ὡς ἑξῆς:
 - α. Ἀμοιβὲς ἀρχιτεκτόνων καὶ συνεργατῶν τους σχετικὰ μὲ τὴν ἐπίβλεψη τῶν ἐργασιῶν ἀνεγέρσεως τοῦ Μεγάρου στὴ Λ. Συγγροῦ, δαπάνες πρόσθετων ἐργασιῶν γιὰ τὴν κατασκευὴ αὐτοῦ ἐπιπλέον τῆς ἀντιπαροχῆς καὶ δαπάνες ἀποκατάστασης κατασκευαστικῶν ἀτελειῶν οἱ ὁποῖες τὴν 31/12/2008 δὲν ἔχουν ἀκόμη ὀλοκληρωθεῖ, ὑπόλοιπο τὴν 31/12/2008, € 495.592,86.
 - β. Δαπάνες ποὺ ἀφοροῦν τὴν ἀναβάθμιση, ἐπισκευὴ καὶ διαρρῦθμιση τοῦ Μεγάρου τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ὑπόλοιπο τὴν 31/12/2008, € 184.478,99.
 - γ. Δαπάνες σχετικὲς μὲ τὰ ἀκίνητα τοῦ κληροδοτήματος Γ. Μπάρλα, ἕως τὴν 31/12/2008, € 3.272,49.

8. ΕΠΙΠΛΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸν ἐμφανίζεται ἡ ἀναπόσβεστη ἀξία τῶν παλαιότερων ἐπιπλῶν καὶ σκευῶν, καθὼς καὶ τὸ ποσὸ τὸ ὁποῖο διατέθηκε τὸ ἔτος 2008. Τὸ ἔτος αὐτὸ διατέθηκαν 5.592,93 € γιὰ τὴν προμήθεια ἐπιπλῶν καὶ λοιποῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν Γραφείων τῆς Α.Ε. καὶ γιὰ τὴν προμήθεια ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν, καθὼς καὶ τηλεπικοινωνιακοῦ ἐξοπλισμοῦ € 1.302,14. Ἐπίσης ἀγοράστηκε Η/Υ γιὰ ἀνάγκες τοῦ ἔργου «Ψηφιοποίηση καὶ Τεκμηρίωση τμήματος τοῦ Φωτογραφικοῦ καὶ Ἀνασκαφικοῦ Ἀρχείου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας» ποσοῦ € 2.493,00.
9. ΒΙΒΛΙΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸν ἐμφανίζεται τὸ ἀναπόσβεστο ὑπόλοιπο τῶν ἐκτὸς συναλλαγῆς βιβλίων.
10. ΒΙΒΛΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ: Γιὰ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς Βιβλιοθήκης κατὰ τὸ ἔτος 2008 διατέθηκαν € 55.993,53. Τὸ ποσὸ αὐτὸ ἀφορᾷ τόσο τὴν ἀγορὰ βιβλίων ἀπὸ τὸ Ἐσωτερικὸ καὶ τὸ Ἐξωτερικὸ ὅσο καὶ τὰ βιβλιοδετικά.
11. ΒΙΒΛΙΑ ΠΡΟΣ ΔΙΑΘΕΣΗ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸν ἐμφανίζεται ἡ ἀξία τοῦ ὑπολοίπου τῶν πρὸς πώληση βιβλίων τῆς Α.Ε. σὲ τιμὴ κόστους, βάσει τῆς ἀξίας τοῦ χαρτιοῦ καὶ τῶν ἐξόδων γιὰ στοιχειοθεσία, ἐκτύπωση καὶ βιβλιοδεσία. Ἡ ἐκδοτικὴ δραστηριότητα τῆς Α.Ε. τὸ ἔτος 2008 ἀπορρόφησε τὸ ποσὸ τῶν € 182.881,28. Καθ' ὑπόδειξη τῶν ἐκθέσεων τοῦ Ὁρκωτοῦ Ἐλεγκτοῦ μας μὲ ἡμερομηνία 31/12/2008 πραγματοποιήθηκε ἀπογραφή ὅλων τῶν πρὸς διάθεση βιβλίων τῆς Α.Ε. Ἡ λογιστικὴ τακτοποίησή τους σύμφωνα μὲ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀπογραφῆς θὰ γίνῃ ἐντὸς τοῦ ἔτους 2009.
12. ΒΙΒΛΙΑ ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΗ: Τὸ ποσὸ τῶν € 35.501,40 ἀπεικονίζει τὴν ἀξία τῶν βιβλίων τῶν ὁποίων δὲν εἶχε ὀλοκληρωθεῖ ἡ ἐκτύπωση κατὰ τὴν 31.12.2008.
13. ΠΕΛΑΤΕΣ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸν ἀπεικονίζεται ἡ ἀπαίτηση τῆς Α.Ε. ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν βιβλίων στὸ Ἐξωτερικὸ καὶ τὸ Ἐσωτερικὸ.
14. ΧΡΕΩΣΤΕΣ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸν ἀπεικονίζονται οἱ ἀπαιτήσεις τῆς Α.Ε. κατὰ τὴν 31.12.2008, ἀπὸ προκαταβολὲς ποῦ εἶχαν χορηγηθεῖ σὲ διάφορους γιὰ τὰ Ἔργα, γιὰ

τὴν ἐκτέλεση διαφόρων ἐργασιῶν καὶ τὴν ἀπαίτηση ἀπὸ εἴσπραξη μισθωμάτων.

15. ΧΡΕΟΓΡΑΦΑ: Τὰ διάφορα χρεόγραφα τοῦ χαρτοφυλακίου τῆς Α.Ε. τὴν 31.12.2008 ἀνέρχονται σὲ € 2.312.315,34. Τὸ σύνολο τῶν μετοχῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας εἶναι 260.000 μετοχὲς τῆς Ἐθνικῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος ΑΕ, 110.755 τεμάχια μετοχὲς τῆς Τράπεζας Πειραιῶς ΑΕ, 10.311 μετοχὲς τῆς Ἀγροτικῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος ΑΕ, 28 μετοχὲς τῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀποτίμηση τῶν μετοχῶν αὐτῶν ἔγινε σύμφωνα μὲ τις κείμενες διατάξεις δηλαδὴ στὴ χαμηλότερη τιμὴ μεταξὺ τιμῆς κτήσεως καὶ τρέχουσας. Τὸ ἔτος 2008: 1) ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἀποφάσισε τὴν καταβολὴ μερίσματος € 0,40 ἀνὰ μετοχὴ καὶ ἀντὶ πρόσθετου μερίσματος νὰ ἐκδώσει νέες μετοχὲς ἄνευ πληρωμῆς (τέσσερις νέες μετοχὲς κάθε 100 παλαιές). Ἐτοὶ ἡ Α.Ε. τὸ 2008 ἔλαβε μέρισμα € 100.000,00 (250.000 τεμ. × € 0,40) καὶ 10.000 νέες μετοχὲς τῆς Ε.Τ.Ε. (250.000 τεμ. Μετοχῶν / 100 × 4 = 10.000 νέες μετοχὲς). Τὰ 10.000 τεμ. νέων μετοχῶν ἐνεγράφησαν εἰς τὰ λογιστικά μας βιβλία μὲ ὀνομαστικὴ ἀξία € 5,00. 2) Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἔδωσε μέρισμα γιὰ τὸ ἔτος 2008 € 70,40 καὶ συγχρόνως ἔκανε αὔξηση μετοχικοῦ κεφαλαίου καὶ ἀποφάσισε τὴν δωρεὰν διανομὴ μιᾶς μετοχῆς γιὰ κάθε (4) τέσσερις παλαιὲς ἐπομένως 22 τεμ. μετοχῶν / 4 = 5,5 νέες μετοχὲς. Τὰ 5,5 νέα τεμάχια μετοχῶν ἐνεγράφησαν στὰ λογιστικά μας βιβλία μὲ ὀνομαστικὴ ἀξία € 5,60. Ἡ ΑΕ προκειμένου νὰ ἔχει 28 τεμάχια μετοχῶν Τραπεζῆς Ἑλλάδος συμπλήρωσε τὸ κλασματικὸ δικαίωμα ἀγοράζοντας τὸ ὑπόλοιπο μισθὸ πρὸς € 18,52 τὴν 16/12/2008 βάσει τοῦ Χ.Ε. 587/16-12-2008. Ἡ ἀγορὰ τοῦ κλασματικοῦ δικαιώματος βεβαιώθηκε ἐντὸς τοῦ ἔτους 2009. 3) Ἡ Τράπεζα Πειραιῶς Α.Ε. ἀποφάσισε τὴν διανομὴ μερίσματος χρήσεως € 0,36 μὲ δυνατὴ ἐπανεπενδύσεως τοῦ μερίσματος σὲ μετοχὲς μὲ τιμὴ διάθεσης € 21,36 ἀνὰ μετοχὴ. Ἡ Α.Ε. προκειμένου νὰ ἀποκτήσει 110.755 τεμ. μετοχῶν ἀπεφάσισε τὴν λήψη τοῦ μερίσματος ὑπὸ μορφή μετοχῶν τῆς τράπεζας ἀντὶ τῆς καταβολῆς αὐτοῦ σε μετρητά. Ἡ ἀνάλυση

είναι $108.920 \text{ τεμ. μετοχών} \times \text{€ } 0,36 = \text{€ } 39.211,20$. Μέρισμα ἐν ὄλῳ / $\text{€ } 21,36$ ἀξία μιᾶς νέας μετοχῆς = τεμ. 1.835,73. Ἐπομένως ἡ Α.Ε. ἐπανεπένδυσε σὲ 1.835 τεμ. μετοχῶν. Τὴν ἀξία κατὰ 0,73 μιᾶς μετοχῆς μᾶς τὴν κατέβαλαν σὲ μετρητά. 4) Ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος τὸ ἔτος 2008 ἔδωσε μέρισμα $\text{€ } 515.55$.

16. ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ: Στὴν ὁμάδα αὐτὴ τῶν λογαριασμῶν ἀναγράφονται, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο Ταμείου τῆς 31.12.2008, καὶ τὰ ὑπόλοιπα τῶν λογαριασμῶν ταμειυτηρίου ὄψεως καὶ προθεσμιακῶν καταθέσεων τῆς Α.Ε. σὲ διάφορες τράπεζες. Τὸ ὕψος τῶν διαθεσίμων τῆς 31.12.2008 ἀνέρχεται σὲ $\text{€ } 26.872.539,23$. Τὸ ἔτος 2008 εἰσπράχθηκε ποσὸ $\text{€ } 12.000.000,00$ ὡς ἀσφαλιστικὴ ἀποζημίωση γιὰ τὸ ἔργο Ἀνάδειξη Διαμόρφωση καὶ Ἀντικατάσταση Στεγαστρίου Ἀκρωτηρίου Θήρας.
17. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ: Στὸν λογαριασμό αὐτὸν ἀναγράφονται τὰ ἔσοδα ἀπὸ τόκους καταθέσεων τὰ ὅποια ξεκίνησαν τὸ ἔτος 2008 καὶ θὰ εἰσπραχθοῦν τὸ ἔτος 2009.

ΠΑΘΗΤΙΚΟ

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Ἀπεικονίζει τὴν καθαρὴν περιουσία τῆς Α.Ε. κατὰ τὴ 31.12.2008, ὅπως αὐτὴ προκύπτει ἂν ἀπὸ τὸ σύνολο τοῦ Ἐνεργητικοῦ $\text{€ } 63.078.202,35$ ἀφαρέσουμε τὲς ὑποχρεώσεις καὶ τὰ κατωτέρω ἀναφερόμενα ἀποθεματικά $\text{€ } 59.214.611,90$. Τὸ κεφάλαιο τῆς 31.12.2008 ἀνέρχεται σὲ $\text{€ } 3.863.590,45$.
2. ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΔΙΑΦΟΡῶΝ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΧΡΕΟΓΡΑΦῶΝ: Ὁ λογαριασμός αὐτός προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀναπροσαρμογὴ καὶ τὴν τακτοποίηση τῆς ἀξίας τῶν χρεογράφων κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ κατὰ τὸ ἔτος 2008. Προορισμός εἶναι ἡ κάλυψη ζημιῶν ἀπὸ ἐνδεχόμενὴ μεταβολὴ τῆς τιμῆς τους κατὰ τὴν ἐξόφληση ἢ τὴν ἀποτίμηση τέλους χρήσεως.
3. ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΠΟ ΠΩΛΗΣΗ ΑΚΙΝΗΤῶΝ: Στὸν λογαριασμό αὐτὸν περιλαμβάνεται ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς τιμῆς πώλη-

σης ακινήτων μας και της έγγεγραμμένης στα βιβλία της Έταιρείας αξίας των ακινήτων αυτών.

4. ΑΠΟΘ. ΑΠΟ ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ ΓΗΠΕΔΩΝ-ΟΙΚΟΠΕΔΩΝ: Τò ποσò τών € 28.784.235,17 δημιουργήθηκε από την έξομοίωση τών λογιστικών αξιών με τις αντικειμενικές αξίες που ισχύουν την 31/12/2008. Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸ ἐμφανίζονται γιὰ πρώτη χρονιὰ οἱ ἀντικειμενικές αξίες τών γηπέδων κληροδοτήματος Γ. Μπάρλα.
5. ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ: Στὴν ὁμάδα αὐτὴ τών λογαριασμῶν ἐμφανίζονται οἱ ὑποχρεώσεις τῆς Α.Ε. πρὸς τὸ Δημόσιο ἀπὸ παρακρατηθέντες φόρους, περιλαμβανομένου τοῦ χαρτοσήμου καὶ τοῦ ΟΓΑ χαρτοσήμου τών ἐσόδων ἐκ τῆς μισθώσεως ἀκινήτων ἀποδοτέους ἐντὸς τοῦ 2009, ἀπὸ κρατήσεις ὑπὲρ ΙΚΑ μηνὸς Δεκεμβρίου καὶ Δώρου Χριστουγέννων 2008, ἀποδοτέες τὸ 2009, καὶ ἀπὸ εἰσπραχθεῖσες ἐγγυήσεις ἀπὸ τοὺς ἐνοικιαστὲς ἀκινήτων μας.
6. ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸν ἀπεικονίζεται ἡ ὑποχρέωση τῆς Α.Ε. σὲ διάφορους προμηθευτές.
7. ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ: Στὴν ὁμάδα αὐτὴ τών λογαριασμῶν ἀπεικονίζονται τὰ ὑπόλοιπα τών διαφόρων πιστώσεων που χορηγήθηκαν ἀπὸ τὸ Δημόσιο καὶ ἀπὸ ἄλλους φορεῖς στὴν Α.Ε. γιὰ τὴ χρηματοδότηση διαφόρων μεγάλων ἔργων.
8. ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ: Στὸν λογαριασμὸ αὐτὸν ἐμφανίζονται τὰ ἔσοδα ἀπὸ τόκους καταθέσεων τὰ ὁποῖα ξεκίνησαν τὸ ἔτος 2008, ἀφοροῦν τὰ Ἀποτελέσματα τῆς Χρήσεως 2009 καὶ θὰ εἰσπραχθοῦν τὸ ἔτος 2009.

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ. Μὲ τοὺς λογαριασμοὺς αὐτοὺς ἐπιτυγχάνεται ἡ ἄμεση πληροφόρηση τοῦ ὕψους τών δαπανῶν ἀνὰ ὑποέργο τοῦ ἔργου «Ψηφιοποίηση καὶ Διάθεση τοῦ Ἔργου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας» καθὼς καὶ τοῦ ἔργου «Ψηφιοποίηση καὶ Τεκμηρίωση τμήματος τοῦ Φωτογραφικοῦ καὶ Ἀνασκαφικοῦ Ἀρχείου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας», που ἔχουν ἐνταχθεῖ στὸ Ἐπιχειρησιακὸ Πρόγραμμα τῆς Κ. τ. Π., συνολικοῦ ποσοῦ τὴν 31/12/2008 € 553.119,68. Οἱ δαπάνες τών

προγραμμάτων έμπεριέχονται στα έξοδα των αποτελεσμάτων έκαστης χρήσεως.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ 2008

ΕΣΟΔΑ. Τὰ πάσης φύσεως έσοδα τής Α.Ε. κατά τὸ έτος 2008 ανήλθαν σὲ € 1.479.278,09. Στὸ ποσὸ αὐτὸ περιλαμβάνονται καὶ € 3.687,50 ποὺ αντιστοιχοῦν σὲ δεδουλευμένους τόκους προθεσμιακῶν καταθέσεων μὴ εἰσπραχθέντες τὸ 2008 καὶ εἰσπρακτέους τὸ ἐπόμενο έτος κατά τὴν ἐξόφληση τῶν διαφορῶν τίτλων. Συνεπῶς τὰ πραγματικὰ εἰσπρακτέα έσοδα ανήλθαν € 1.475.599,59.

ΕΞΟΔΑ. Τὰ πάσης φύσεως έξοδα (δαπάνες) τής Α.Ε. διακρίνονται σὲ δύο μεγάλες κατηγορίες: σὲ δαπάνες ἐκπλήρωσης τοῦ σκοποῦ τής Α.Ε. καὶ σὲ λειτουργικὲς δαπάνες. Οἱ δαπάνες (έξοδα) έτους 2008 ανήλθαν σὲ € 1.816.637,27.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: Εὐχαρίστως γνωστοποιοῦμε στοὺς εταίρους ὅτι, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸν έλεγχο τὸν ὁποῖο διενεργήσαμε, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τής Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἐφαρμόζει μὲ σταθερότητα καὶ συνέπεια συνετὴ πολιτικὴ ὡς πρὸς τὴ διαχείριση τῶν οικονομικῶν τοῦ Ἰδρύματος, τὴ διεξαγωγὴ τῶν ἀνασκαφῶν, τὴν αὐξηση τῶν δημοσιευμάτων, τὸν πλουτισμὸ τής Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Ἀρχείου καὶ τὴν ἐκπόνηση μεγάλων ἀρχαιολογικῶν καὶ ἀρχαιογνωστικῶν ἔργων. Στὸ έργο αὐτὸ συμπαρίσταται τὸ προσωπικὸ τής Ἑταιρείας μὲ γνώση, ἰκανότητες καὶ προθυμία. Πολύτιμη ὑπῆρξε ἡ βοήθεια τοῦ Ὁρκωτοῦ Ἐλεγκτῆ στὴ διεξαγωγὴ τής οικονομικῆς διαχείρισης.

ΠΡΟΤΑΣΗ: Ἀπὸ τὸν έλεγχο ποὺ διεξήχθη ἐπιβεβαιώθηκαν τὰ ἀναφερόμενα στὸν Ἰσολογισμὸ ὑπόλοιπα τῶν λογαριασμῶν καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ὀρθότητα καὶ ἀκρίβεια στὴν τήρηση τῶν βιβλίων καὶ στοιχείων. Οἱ δαπάνες ποὺ ἔγιναν συνοδεύονται ἀπὸ πλήρη καὶ νόμιμα δικαιολογητικὰ καὶ εἶναι μέσα στα

ὄρια τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Δὲν διαπιστώθηκε καμιά παράλειψη, ἀνωμαλία ἢ διαχειριστικὴ ἀταξία καὶ προτείνουμε τὴν ἀπαλλαγὴ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀπὸ κάθε εὐθύνη.

Ἡ Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπεία

ΦΙΓΕΝΕΙΑ ΔΕΚΟΥΛΑΚΟΥ – ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΗΜΕΛΛΟΣ –
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΖΟΜΠΟΛΗΣ – ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΥΛΩΤΗΣ –
ΟΛΓΑ ΠΑΛΑΓΓΙΑ

Κατόπιν ὁ Πρόεδρος κάλεσε τοὺς ἐταίρους νὰ ὑποβάλουν ἐρωτήσεις ἐπὶ τῶν ὧσων ἐλέχθησαν ἢ νὰ ζητήσουν διευκρινήσεις ἢ νὰ προβοῦν σὲ σχόλια ἐφ’ ὅσον τὸ θεωρήσουν ἀναγκαῖο.

Πρῶτος ἔλαβε τὸν λόγο ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας κ. Ἐπαμεινώνδας Σπηλιωτόπουλος καὶ ἔδωσε διευκρινήσεις ἐπὶ τοῦ κονδυλίου «Υπόλοιπο πρὸς ἐξίσωση 337.359,23 €» τοῦ Ἴσολογοῦ. Ἐξήγησε ὅτι τὸ ποσὸν αὐτὸ σύγκειται ἀπὸ τὸ κόστος τῶν διανεμηθέντων δωρεὰν στίς Ἐφορεῖες τῶν Ἀρχαιοτήτων κατὰ τὸ 2008 δημοσιευμάτων, ἀπὸ τὸ ποσὸν ποὺ κατέβαλε ἡ Ἑταιρεία γιὰ τὸ ἔργο «Ψηφιοποίηση καὶ Τεκμηρίωση κτλ.» καὶ τὸ ὅποιο μᾶς ἀποδόθηκε τώρα, τὸ 2009, καὶ ἀπὸ τὸ ποσὸν ποὺ εἶναι οἱ πάσης φύσεως ἀποσβέσεις τῶν παγίων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Συνεπῶς τὸ ποσὸν ποὺ ἀναγράφεται πρὸς ἐξίσωση δὲν ἔχει χαρακτήρα ἐλλείμματος ποὺ θὰ ἐπηρεάσει τὴ λειτουργία τῆς Ἑταιρείας.

Ὁ κ. Πέτρος Καλλιγᾶς ἐρώτησε γιὰ τὸ Δημόσιο δὲν ἐπιχορήγησε τὴν Ἑταιρεία κατὰ τὸ 2008; Συνέστησε νὰ γίνῃ σχετικὴ διαμαρτυρία πρὸς τὸ ΥΠΠΟ.

Ὁ κ. Χρῖστος Ντούμας παρατήρησε ὅτι τὸ ΥΠΠΟ ἀπὸ τὰ ἐγγραφόμενα κονδύλια γιὰ ἐπιχορήγηση χορηγεῖ συνήθως μόνον τὴν προκαταβολὴ καὶ ὄχι ὀλόκληρο τὸ ἐγκεκριμένο ποσόν.

Εἰς τὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ κυρία Χρύσα Μαλιτζέου παρατήρησε ὅτι καὶ τὸ ΥΠΕΞ ἔχει διακόψει τὴν ἐπιχορήγησή του πρὸς τὸ Ἴνστιτοῦτο τῆς Βενετίας.

Ἡ κυρία Αἰκατερίνη Ρωμιοπούλου ἐρώτησε ἂν ἡ ἐπιχορήγηση τῶν 44.000,00 € προέρχεται ἀπὸ τὸ ΥΠΠΟ ἢ ἄλλοῦ. Ἀπαντήθηκε ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ ἐπιχορήγηση τοῦ ΥΠΠΟ.

Ὁ κ. Στέφανος Ἡμελλος συνεχάρη τὸν Γενικὸ Γραμματέα γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ *Μέντορος* καὶ παρότρυνε τοὺς ἐταίρους καὶ τοὺς ἀρχαιολόγους νὰ στέλλουν κείμενα γιὰ δημοσίευση ὥστε τὸ βάρος τῆς ἔκδοσης νὰ μὴ βαρύνει μόνον ἓνα πρόσωπο. Πρότεινε ἐπίσης ὁ κ. Ἡμελλος τὴ σύνταξη μιᾶς κριτικῆς ἀρχαιολογικῆς βιβλιογραφίας, ποὺ νὰ περιέχει δηλαδὴ ὄχι μόνον τὴν ἀναγραφὴ τῶν λημμάτων ἀλλὰ καὶ βραχύτατη περίληψη ἢ χαρακτηρισμὸ τοῦ περιεχομένου, ἀπὸ τὰ ἄφθονα «ἀρχαιολογικά» δημοσιεύματα τοῦ 18ου καὶ 19ου αἰῶνος.

Ἡ κυρία Ἀγγελικὴ Ἀνδρειωμένου εὐχαρίστησε ἐν ἀρχῇ γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου τῆς καὶ κατόπιν παρετήρησε ὅτι δὲν τῆς εἶναι δυνατὸν νὰ συναντήσει τὸν Γενικὸ Γραμματέα διότι τῆς ἐμποδίζεται ἡ προσέγγιση στὸ γραφεῖο του. Συγκεκριμένα χαρακτήρισε τὴ γραμματέα τοῦ Γραφείου τῆς Γραμματείας ὡς κέρβερο. Ἐρώτησε ἐπίσης ἂν ἡ Ἐταιρεία δέχεται ἀρχεῖα ἀρχαιολόγων διότι ἡ ἴδια θὰ ἤθελε νὰ διαθέσει τὸ προσωπικὸ τῆς ἀρχεῖο γιὰ νὰ μὴ χαθῆ. Ἐπανάφερε ἀκόμη τὸ θέμα τοῦ ξενῶνος τῆς Νέας Φιλαδελφείας καὶ ἐξέφρασε ἔντονη δυσφορία γιὰ τὸ ἐφαρμοζόμενο σύστημα χρήσεώς του. Παρεπονέθη ὅτι δὲν φιλοξενήθηκε ὁ ἀνηψιὸς τῆς μὲ τὴν οἰκογένειά του (πέντε πρόσωπα) καὶ κατέληξε εἰς τὸ ὅτι στὸν ξενῶνα φιλοξενήθηκε κάποια ξένη σπουδάστρια διότι τὸ ἐζήτησε ξένος καθηγητής.

Τέλος ἐρώτησε ἂν τὰ ὅσα γράφονται στὸν *Μέντορα* ἀπὸ τὸν Γενικὸ Γραμματέα ἐκφράζουν τὶς ἀπόψεις τῆς Ἐταιρείας, δηλαδὴ τοῦ Συμβουλίου καὶ ἐκάκισε τὸν Γενικὸ Γραμματέα γιὰ ὅσα ἔγραψε στὸν *Μέντορα*, τευχ. 90 σελ. 159 σχετικῶς μὲ τὴν ἀποστολὴ, τὸ 1941, ὑπὸ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, περγαμηνῆς πρὸς τὸν Ἀδόλφο Χίτλερ μὲ τὴν ὁποία τὸν ἀνεκκήρυσσαν διάδοχο τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων.

Ὁ κ. Χαράλαμπος Πέννας ἐρώτησε γιὰ τὸν σκοπὸ τοῦ κονδυλίου Τμήμα Κύπρου, τῶν 21.141,44 € ποὺ ἀναγράφεται στὰ ἔξοδα τοῦ Ἰσολογισμοῦ 2008 (κατάσταση λογαριασμοῦ ἀποτελεσμάτων χρήσεως τῆς 31 Δεκεμβρίου 2008).

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀπήντησε στὸν κ. Ἡμελλο ὅτι καὶ

διὰ τοῦ *Μέντορος* καὶ προφορικῶς ἔχει ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς ἐταίρους συνεργασία γιὰ τὸ περιοδικὸ ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀνταπόκριση. Ἄλλωστε ἡ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα γιὰ ζητήματα τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαιολογίας τοῦ 19ου αἰῶνος δὲν περιλαμβάνεται στὰ ἐνδιαφέροντα τῶν περισσοτέρων ἀρχαιολόγων. Ὡς πρὸς τὴ σύνταξη τῆς κριτικῆς βιβλιογραφίας ἀπαιτεῖ τὸ ὀλιγώτερον 30.000,00 € ἐτησίως γιὰ ἓνα μόνο πρόσωπο, ποσὸν ποῦ δὲν μπορεῖ πρὸς τὸ παρὸν νὰ διαθέσῃ ἡ Ἐταιρεία.

Εἰς τὴν κυρίαν Ἀνδρειωμένου ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς εἶπε ὅτι δέχεται εὐχαρίστως κάθε πρόσωπο ποῦ ζητεῖ νὰ τὸν συναντήσῃ, ἐφ' ὅσον βέβαια ἡ συνάντησις ἀφορᾷ ζητήματα τῆς Ἐταιρείας. Ἀκόμη ἡ Ἐταιρεία δέχεται καὶ ἀρχεῖα ἀρχαιολόγων ποῦ ἔχουν ἐκλείψῃ καὶ τὰ ὁποῖα τακτοποιεῖ καὶ διαθέτει στὴ μελέτη. Ὡς πρὸς τὸν ξενῶνα ὑπενθυμίζει ὅτι αἰτήσεις ἀπὸ πρόσωπα ποῦ ἐκπληροῦν τοὺς ὅρους τῆς δωρεᾶς, δὲν ὑπάρχουν. Μόνο τελευταῖα, μὲ ἐπιστολὴ τῆς 19 Μαΐου 2008 ὁ καθηγητὴς κ. Ljubomir Maksimovic, Α.Μ. τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ζήτησε τὴ φιλοξενία τῆς κυρίας Maja Nikolic, βοηθοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βελιγραδίου, ποῦ θὰ φοιτοῦσε στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν ἀπὸ 6 Ἰουνίου μέχρι 21 Ἰουλίου 2008, σὲ θερινὸ πρόγραμμα ἐκμάθησις τῆς νεοελληνικῆς.

Ὡς πρὸς τὸν ἀνηψιὸ τῆς κυρίας Ἀνδρειωμένου, ἡ ἴδια ζήτησε μὲ γράμμα τῆς 30 Μαΐου 2008 τὴν παραχώρησις τοῦ ξενῶνος ἀπὸ 21 Δεκεμβρίου 2008 μέχρι 7 Ἰανουαρίου 2009 «προκειμένου νὰ φιλοξενήσω τὴν οἰκογένειαν τοῦ γιοῦ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἀποτελουμένην ἀπὸ πέντε μέλη». Ὁ ξενὼν παραχωρήθηκε ἀμέσως ἀλλὰ ἡ χρῆσις του δὲν ἔγινε διότι οἱ μέλλοντες νὰ φιλοξενηθοῦν ἄλλαξαν γνώμη ἔπειτα ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ Δεκεμβρίου.

Προκαλεῖ ὅμως ἐκπληξὴ καὶ ἀπορία ἡ διαμαρτυρία τῆς κυρίας Ἀνδρειωμένου γιὰ τὰ ὅσα γράφονται στὸν *Μέντορα* 90, 2008, 159 γιὰ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ἐκπληξὴ διότι πρόκειται γιὰ πράγματα ποῦ δὲν ἐπιδέχονται ἀμφισβήτηση. Ὅταν ἐστάλη ἡ περγαμηνὴ στὸν Χίτλερ εἶχαν ἤδη σκοτωθεῖ ἀπὸ τὸν Ἄξονα πάνω ἀπὸ 15.000 Ἕλληνες καὶ οἱ μοναχοὶ μόνον τοὺς ἔγνοια εἶχαν τὴ διατήρησις τῶν κεκτημένων.

Ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῶν 21.141,44 € γιὰ τὸ Τμήμα Κύπρου

για τις οποίες ρώτησε ο κ. Χ. Πέννας αυτές είναι οι δαπάνες που έγιναν για το κλείσιμο των εγκαταστάσεων του Τμήματος, ήτοι για τον καθαρισμό και αποκατάσταση του οικήματος, την πληρωμή των συμβολικών μισθωμάτων, την άμοιβή της εταιρείας όρκωτων λογιστών, την άμοιβή της μεταφορικής εταιρείας και της δαπάνης συσκευασίας των πραγμάτων του Τμήματος, τα όδοιπορικά, έξοδα παραμονής στην Κύπρο δύο υπαλλήλων της Έταιρείας οι οποίοι εφρόντισαν για την εκκένωση του Τμήματος και την άμοιβή και έξοφληση του προσώπου που είχε την επίμελεια του Τμήματος.

Μετά τις εξηγήσεις του Γενικού Γραμματέως ο Πρόεδρος της Συνέλευσης ανακοίνωσε το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας για την έκλογή της Έξελεγκτικής Επιτροπείας του 2009. Το πρακτικό των ψηφολεκτικών έχει ως εξής: «Παρόντες εταίροι ήταν 75, και ψήφισαν 75. Βρέθηκαν ψηφοδέλτια: έγκυρα 72, άκυρα 3, λευκά 2.

Σύμφωνα με τον αριθμό των ψήφων έλαβον: Ίφιγένεια Δεκουλάκου 66, Στέφανος Ήμελλος 65, Δημήτριος Κοζομπόλης 65, Χρήστος Μπουλώτης 66, Όλγα Παλαγγιά 61, Άθανάσιος Παπαδόπουλος 1, Χρίστος Ντούμας 1. Ός έκ τούτου εκλέγονται και οι πέντε μέλη της Έξελεγκτικής Επιτροπείας για τη διαχείριση του 2009.

Έπειδη δέν υπήρχε άλλο θέμα για συζήτηση ο Πρόεδρος της Συνέλευσης έρώτησε τους εταίρους αν απαλλάσσουν το Συμβούλιο από την ευθύνη της διαχείρισης του 2008. Η Συνέλευση με ανάταση των χειρών ένεκρινε όμόφωνα τη διαχείριση του 2008 ως επίσης ένεκρινε την έκθεση της Έξελεγκτικής Επιτροπείας και απήλλαξε το Συμβούλιο από κάθε ευθύνη για τη διαχείριση του 2008. Ευθύς μετά ο Πρόεδρος κήρυξε το πέρας της Συνελεύσεως.

Ό Πρόεδρος
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΙΤΟΥΡΑΣ

Ό Άντιπρόεδρος
ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΠΛΑΤΩΝ

Ό Α΄ Γραμματέυς
ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ό Β΄ Γραμματέυς
ΜΕΛΙΩ ΠΩΛΟΓΙΩΡΓΗ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΓΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		
ΕΞΟΔΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ		399,84
Ύσώματες Ύκινητοι. & Ύξοδα Ύγκατάστ.	<u>399,84</u>	
ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		30.601.590,69
Γήπεδα	27.035.780,30	
Γήπεδα κληροδοτήματος Γ. Μπάρλα	2.141.703,72	
Κτίρια Ύποσβεσμένα	14,52	
Κτίρια Ύγκαταστάσεις κτιρίων	503.294,57	
Ύκιν/σεις ύπδ έκτέλεση -		
Κτ. Α. Συγγροϋ, Μέγ. Α.Ε. κ.α.	683.344,34	
Μηχανήματα - Τεχ. Ύγκ/σεις - Μηχ. Ύξοπλ.	4.053,19	
Μεταφορικά Μέσα	5.557,94	
Ύπιπλα καί λοιπός έξοπλισμός	163.044,47	
Βιβλία Ύποθέματος (έκτός συν/γής)	8.804,11	
Βιβλία Βιβλιοθήκης	<u>55.993,53</u>	
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		
ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ		2.007.559,01
Βιβλία πρός διάθεση (βιβλία άπογραφής)	1.789.176,33	
Βιβλία πρός διάθεση έκδοσης 2008	182.881,28	
Βιβλία ύπδ έκδοση	<u>35.501,40</u>	
ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ		900.336,43
Πελάτες	10.581,43	
Χρεώστες διάφοροι	<u>889.755,00</u>	
ΧΡΕΟΓΡΑΦΑ		2.312.315,34
ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ		26.872.539,23
Ταμείο	26.662,50	
Καταθέσεις ὄψεως, ταμειυ. καί προθεσμίας	<u>26.845.876,73</u>	
ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓ. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		383.461,81
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		<u>63.078.202,35</u>
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΧΡΕΩΣΤΙΚΟΙ		553.119,68
Διάφοροι λογ/σμοί πληροφοριών χρεωστικοί		

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

31ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2008

1/1/2008 ΕΩΣ 31/12/2008

ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ Κεφάλαιο ύφιστάμενο κατά την 31/12/2008	<u>3.863.590,45</u>	3.863.590,45
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ Διαφορά αποτίμησης χρεογράφων 'Αποθεματικό από πώληση ακινήτου 'Αποθεματικό από αναπροσαρμογή αντικειμενικής αξίας γηπέδων	371.696,76 1.914.073,18 <u>28.784.235,17</u>	31.070.005,11
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις 'Υποχρεώσεις από φόρους - τέλη 'Ασφαλιστικοί οργανισμοί - ΙΚΑ Πιστωτές διάφοροι Προμηθευτές	68.747,91 36.638,57 134.650,37 <u>51.083,35</u>	291.120,20
ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΕΡΓΩΝ		27.607.802,18
ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΙ ΛΟΓ. ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ		245.684,41
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ		<u>63.078.202,35</u>
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ Διάφοροι λογ/σμοί πληροφοριών πιστωτικοί		553.119,68

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΞΟΔΑ		
ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΣΚΟΠΟΥ		353.255,64
Πρόγραμμα Άνασκαφών	24.500,00	
Πρόγραμμα Δημοσιεύσεων	25.100,00	
Δαπάνες έργων Κοινων. τής Πληροφορίας	27.781,63	
Άξιοποίηση και Δαπάνες Αρχείου	57.040,37	
Ξενώνες	1.170,21	
Τμήμα Κύπρου	21.141,44	
Σχολή Διδασκαλίας Ιστορίας τής Τέχνης	13.422,08	
Δωρεάν διατεθειτές εκδόσεις	157.499,91	
Οικονομικές Ένισχύσεις		
Έπστημονικού Σκοπού	<u>25.600,00</u>	
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ		1.463.381,63
Άποδοχές Προσωπικού (Επιστ. και Διοικ.)	562.557,74	
Άποδ. Πρσο. (ΚτΠ Ψηφ. Τεκ. Τμήμ. Φωτ.		
Άρχ. ΑΕ)	50.631,12	
Έργοδοτικές εισφορές	154.836,95	
Έργοδ. Είση. (ΚτΠ Ψηφ. Τεκ. Τμήμ. Φωτ.)		
Άρχ. ΑΕ)	12.661,91	
Άμοιβ. τρίτων (ΚτΠ Ψηφ. & Διάθ. Έργ. ΑΕ)	74.970,00	
Φόροι και τέλη	19.777,89	
Δαπάνες Άκινήτων	55.985,63	
Άποσβέσεις	146.761,69	
Γενικά έξοδα	<u>385.198,70</u>	
ΣΥΝΟΛΟ		<u>1.816.637,27</u>

Αθήναι,

Ο Πρόεδρος

Ο Γενικός Γραμματέας

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ Π. ΣΠΗΛΙΑΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ ΛΟΓΙΣΤΗ

Έκθεση επί των Οικονομικών Καταστάσεων. Ελέγξαμε τις ανωτέρω Οικονομικές Καταστάσεις της ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ που αποτελούνται από τον ισολογισμό της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2008 και την κατάσταση αποτελεσμάτων της χρήσεως που έληξε την ημερομηνία αυτή.

Ευθνή Διοίκηση για τις Οικονομικές Καταστάσεις. Η Διοίκηση της Εταιρείας έχει την ευθύνη για την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση αυτών των Οικονομικών Καταστάσεων σύμφωνα με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την Ελληνική Νομοθεσία. Η ευθύνη αυτή περιλαμβάνει σχεδιασμό, εφαρμογή και διατήρηση ουστήματος εσωτερικού ελέγχου σχετικά με την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση οικονομικών καταστάσεων, απαλλαγμένων από ουσιώδη ανακρίβεια, που οφείλεται σε απάτη ή λάθος. Η ευθύνη αυτή περιλαμβάνει επίσης την επιλογή και εφαρμογή κατάλληλων λογιστικών πολιτικών και την διενέργεια λογιστικών εκτιμήσεων που είναι λογικές για τις περιστάσεις.

Ευθνή Ελεγκτή. Δική μας ευθύνη είναι η έκφραση γνώμης επί αυτών των Οικονομικών Καταστάσεων, με βάση τον έλεγχό μας. Διενεργήσαμε τον έλεγχο σύμφωνα με τα Ελληνικά Ελεγκτικά Πρότυπα, που είναι εναρμονισμένα με τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Τα Πρότυπα αυτά απαιτούν τη συμμόρφωσή μας με τους κανόνες δεοντολογίας και τον σχεδιασμό και διενέργεια του ελέγχου μας με σκοπό την εύλογη διασφάλιση ότι οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια. Ο έλεγχος περιλαμβάνει τη διενέργεια διαδικασιών για την συγκέντρωση ελεγκτικών τεκμηρίων, σχετικά με τα ποσά και τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις. Οι διαδικασίες επιλέγονται κατά την κρίση του ελεγκτή και περιλαμβάνουν την εκτίμηση του κινδύνου ουσιώδους ανακρίβειας των οικονομικών καταστάσεων, λόγω απάτης ή λάθους. Για την εκτίμηση του κινδύνου αυτού, ο ελεγκτής λαμβάνει υπόψη το σύστημα εσωτερικού ελέγχου σχε-

ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΧΡΗΣΕΩΣ ΤΗΣ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2008

ΕΣΟΔΑ		
Μισθώματα ακινήτων	911.888,37	
Μισθώματα αΐθουσας διαλέξεων	7.440,00	
Σχολή Διδασκαλίας Ίστορίας τής Τέχνης	21.020,00	
Δωρεές Διαφόρων	36.404,33	
Έπιχορηγήσεις κρατικές	44.700,00	
Έπιχορηγήσεις ΥΠΠΟ για Ψηφ. & Διάθ. Έργου τής ΑΕ-ΚτΠ	84.768,20	
Έπιχορηγήσεις από ΟΠΑΠ/ΛΟΤΤΟ	0,00	
Συνδρομές Έταίρων	7.845,00	
Τόκοι προθεσμιακών καταθέσεων	54.762,38	
Τόκοι προθ. καταθ. έκ ποσού δωρεάς Δ. Τσάμη	4.196,09	
Τόκοι καταθ. λογ. Όψεως & ταμειυτηρίου	1.786,17	
Τόκοι χορηγημένων Δανείων	353,58	
Έσοδα κληροδοτημάτων	0,00	
Μερίσματα Τραπεζής Πειραιώς	39.211,20	
Μερίσματα μετοχών Ε.Τ.Ε.	100.000,00	
Μερίσματα μετοχών Τραπεζής τής Ελλάδος	70,40	
Μερίσματα μετοχών Α.Τ.Ε.	515,55	
Καθαρά έσοδα πώλησης βιβλίων	41.525,76	
Διάφορα έσοδα	<u>122.791,06</u>	<u>1.479.278,09</u>
Υπόλοιπο πρὸς ἐξίσωση		<u>337.359,18</u>
ΣΥΝΟΛΟ		<u>1.816.637,27</u>

31 Δεκεμβρίου 2008

Ἡ Προϊσταμένη τοῦ Λογιστηρίου
ΕΛΕΝΗ Γ. ΒΑΖΑΚΗ

τικά με την κατάρτιση και εύλογη παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων, με σκοπό το σχεδιασμό ελεγκτικών διαδικασιών για τις περιπτώσεις και όχι για την έκφραση γνώμης επί της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της Εταιρείας. Ο έλεγχος περιλαμβάνει επίσης την αξιολόγηση της καταλληλότητας των λογιστικών πολιτικών που εφαρμόστηκαν και του εύλογου των εκτιμήσεων που έγιναν από τη Διοίκηση, καθώς και αξιολόγηση της συνολικής παρουσίας των οικονομικών καταστάσεων. Πιστεύουμε ότι τα ελεγκτικά τεκμήρια που έχουμε συγκεντρώσει είναι επαρκή και κατάλληλα για τη θεμελίωση της γνώμης μας. Ελήφθησαν επίσης υπόψη και οι διατάξεις του Οργανισμού και του Οικονομικού Κανονισμού της Εταιρείας.

Γνώμη. Κατά τη γνώμη μας, οι ανωτέρω Οικονομικές Καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα από κάθε ουσιώδη άποψη την οικονομική κατάσταση της Εταιρείας κατά την 31 Δεκεμβρίου 2008 και την χρηματοοικονομική της επίδοση για την χρήση που έληξε την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τα Λογιστικά Πρότυπα που προδιαγράφονται από την Ελληνική Νομοθεσία.

Αναφορά επί άλλων νομικών και κανονιστικών θεμάτων. Σχετική αναλυτική έκθεση ελέγχου επί των ανωτέρω οικονομικών καταστάσεων θα διαβιβασθεί στην Διοίκηση της Αρχαιολογικής Εταιρείας.

Αθήνα, 30 Απριλίου 2009

ΒΔΟ ΠΡΟΤΥΠΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ Α.Ε.

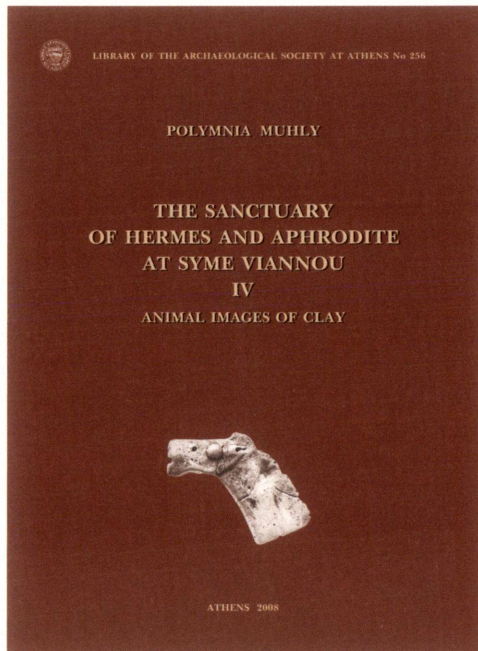
Ορκωτοί Ελεγκτές Λογιστές

Ο Ορκωτός Ελεγκτής-Λογιστής

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΚΟΚΚΑΛΗΣ

Α.Μ. ΣΟΕΑ 16031

POLYMNIA MUHLY
THE SANCTUARY
OF HERMES AND APHRODITE
AT SYME VIANNOU
IV
ANIMAL IMAGES OF CLAY

CONTENTS

Prologue	XI. Mouldmade Plaques
Bibliography	XII. Technique and Decoration
I. Excavation Context	XIII. Iconographic and Stylistic Features
II. Questions of Chronology and Method	XIV. Concluding Remarks
III. Horses and Related Material	Petrographic Analyses, by Eleni Nodarou and Christina Rathossi
IV. Cattle	Greek Summary
V. Sheep	Concordances I-II
VI. Goats	List of Uncatalogued Fragments
VII. Deer	TABLES
VIII. Birds	FIGURES
IX. Unidentified Quadrupeds	PLATES
X. Attachments	

Σχήμα 21×28 εκ. Σελ. XXII+214

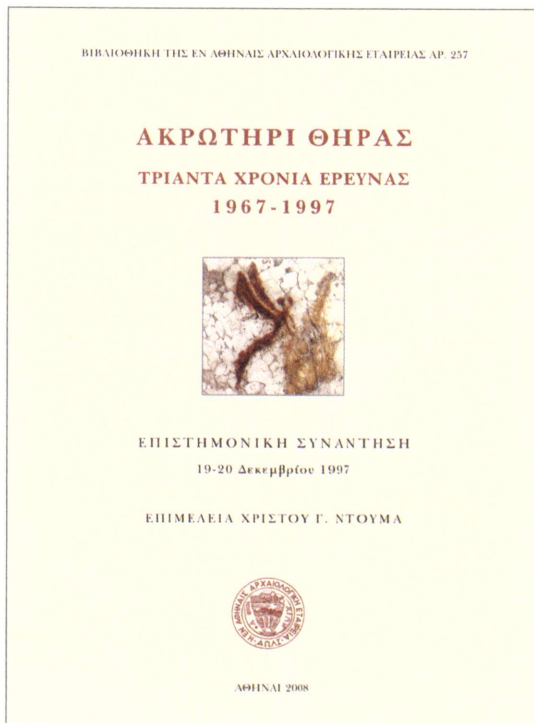
Διατίθεται στην 'Αρχαιολογική 'Εταιρεία, Πανεπιστημίου 22, 'Αθήνα 106 72,
τηλ. 210 3625531 • Fax 210 3644996 • secr@archetai.gr • www.archetai.gr
'Αποστέλλεται επίσης επί αντικαταβολή, κατόπιν παραγγελίας.

ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΘΗΡΑΣ

ΤΡΙΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1967 - 1997

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΧΡΙΣΤΟΥ Γ. ΝΤΟΥΜΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

ΜΕΤΡΗΣΗΣ

ΔΙΑΤΡΟΦΗ

ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ ΑΓΑΘΩΝ

ΤΕΧΝΗ

ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ

Σχήμα 21×28 εκ. Σελίδες 539, ἔγχρ. πίν. 16

Διατίθενται στην 'Αρχαιολογική Έταιρεία, Πανεπιστημίου 22, Ἀθήνα 106 72,
τηλ. 210 3625531 • Fax 210 3644996 • secr@archetai.gr • www.archetai.gr
'Αποστέλλονται επίσης ἐπὶ ἀντικαταβολῇ, κατόπιν παραγγελίας.

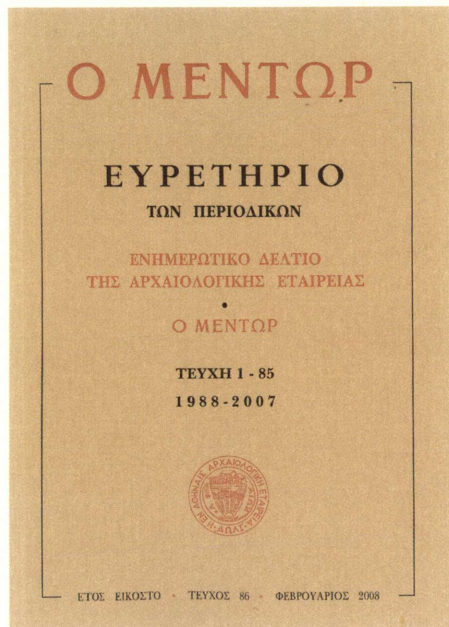
Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ
ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

•
Ο ΜΕΝΤΩΡ

ΤΕΥΧΗ 1 - 85
1988 - 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Β.Χ.Π., Έπισημείωση: 1 • Άντιστοιχίες: 2 • ΟΥΡΑΝΙΑΣ ΒΙΖΥΗΝΟΥ, Ι. Εύρετήριο θεμάτων: 3-23 • ΙΙ. Εύρετήριο κυρίων όνομάτων: 24-83 • ΙΙΙ. Εύρετήριο συγγραφέων καὶ δημοσιευμάτων: 84-109.

Σχήμα 17×24 ἐκ.

Διατίθενται σὴν Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ, Πανεπιστημίου 22, Ἀθήνα 106 72,
τηλ. 210 3625531 • Fax 210 3644996 • secr@archetai.gr • www.archetai.gr
Ἀποστέλλονται ἐπίσης ἐπὶ ἀντικαταβολῇ, κατόπιν παραγγελίας.

Ι. Α. ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

ΘΕΡΜΟΣ 1

ΤΟ ΜΕΓΑΡΟ Β ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΙΜΟ ΙΕΡΟ

Η ΝΕΑ ΑΝΑΣΚΑΦΗ

ΥΠΟ ΤΟΝ ΝΑΟ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ

1992-2003

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Η ΑΝΑΣΚΑΦΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ
2. ΟΙ ΣΤΡΩΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΟΜΕΣ
3. ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΩΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑΣ. ΟΙ ΕΠΟΧΕΣ
4. Η ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ Ο ΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ Β
5. Η ΚΕΡΑΜΙΚΗ, ΤΑ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΛΙΘΙΝΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ - ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ
6. Η ΜΕΣΟΕΛΛΑΔΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΟΝ ΘΕΡΜΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: Η ΛΑΤΡΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΕΘΝΟΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΠΡΩΙΜΟ ΘΕΡΜΟ

7. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΑΣ
8. Ο ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΙΜΟ ΙΕΡΟ
9. ΤΟ ΠΡΩΙΜΟ ΙΕΡΟ ΚΑΙ Η ΕΘΝΟΤΗΣ ΤΩΝ ΑΙΤΩΛΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ
ΣΧΕΔΙΑ - ΠΙΝΑΚΕΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Χ. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΥΤΑΠΑΤΗ ΤΟΥ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ ΡΟΣΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: Χρονογραφικὸ

Χρονογραφικὴ ἔκθεσι περὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν προσώπων τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας, σύμφωνα μὲ τὰ στοιχεῖα ποὺ παρέχουν δημοσιευμένα κείμενα καὶ τὰ ἔγγραφα τῆς Γραμματείας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Ἐφορείας τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς περιόδου 1833-1863. Οἱ περίοδοι Λουδοβίκου Ρόσς (1834-1836) καὶ Κυριακοῦ Σ. Πιττάκη (1836-1863). Οἱ ἀτελέσφορες προσπάθειες γιὰ τὴν ὀργάνωσι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας καὶ οἱ ἐπιστημονικὲς ἀντιλήψεις τῶν προσώπων ποὺ τὴν διηύθυναν. Ἡ δημιουργία καὶ ἡ πορεία τῆς *Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος*. Ἡ βραχύβια Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ. Ἡ ἐξαγωγή ἀρχαίων. Τὰ ἐκμαγεῖα. Οἱ ἀναστηλώσεις. Ὁ βίος τοῦ Κυριακοῦ Πιττάκη καὶ ἡ διαμάχη του μὲ τὸν Λουδοβίκο Ρόσς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος

Συνομογραφίαις

Κεφάλαιο 1: Ὑστατὴ Τουρκοκρατία καὶ Ἐπανάστασι. *Κεφάλαιο 2:* Ἐλευθέρη Ἑλλάδα, Καποδίστριας. *Κεφάλαιο 3:* Μετὰ τὸν Καποδίστρια. Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ. *Κεφάλαιο 4:* Περίοδος Weissenburg. *Κεφάλαιο 5:* Ὁ Πιττάκης Συνεργάτης τοῦ ἐπὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων. *Κεφάλαιο 6:* Ἀπόλυσι τοῦ Weissenburg. *Κεφάλαιο 7:* Ὁ Ρόσς Ἐφορος τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος. *Κεφάλαιο 8:* Κύριον ζήτημα ἢ Ἀκρόπολις. *Κεφάλαιο 9:* Ἡ Ἑλληνικὴ αὐταπάτη τοῦ Λουδοβίκου Ρόσς. *Κεφάλαιο 10:* Τὰ μετὰ τὴν παραίτησι τοῦ Ρόσς. *Κεφάλαιο 11:* Ἡ ἐξαγωγή τῶν ἀρχαιοτήτων. *Κεφάλαιο 12:* Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία. *Κεφάλαιο 13:* Τέταρτη διάρθρωσι τῆς Ὑπηρεσίας. *Κεφάλαιο 14:* Ἡ Ἐφημερὶς Ἀρχαιολογικὴ. *Κεφάλαιο 15:* Τὰ Μνημεῖα τοῦ Μεσαίωνος στὴν Ἀθήνα. *Κεφάλαιο 16:* Ἡ περιπέτεια τοῦ Ρόσς συνεχίζεται. *Κεφάλαιο 17:* Νέα Ἀρχαιολογικὴ Ἐπιτροπὴ. Ὁ Ραγκαβῆς καὶ τὸ ἔργο του. *Κεφάλαιο 18:* Κτύπημα ἀπὸ τὴ Γερμανία. *Κεφάλαιο 19:* Παύσι ἢ ἔκδοσι τῆς Ἐφημερίδος. *Κεφάλαιο 20:* Ἀπόπειρα ὀργάνωσις τῆς Ὑπηρεσίας. *Κεφάλαιο 21:* Οἱ Γάλλοι ἐπιγραφικοί. *Κεφάλαιο 22:* Ὁ Πιττάκης δυσανασχετεῖ. *Κεφάλαιο 23:* Τὰ ἐκμαγεῖα. *Κεφάλαιο 24:* Ἐπιστημονικὲς προσπάθειες. *Κεφάλαιο 25:* Νέοι πολέμοι τοῦ Πιττάκη. *Κεφάλαιο 26:* Δεύτερη παύσι τῆς Ἐφημερίδος. Τὸ τέλος τοῦ Πιττάκη. *Κεφάλαιο 27:* Ἡ Ἐφημερὶς ἐπανεκδίδεται. *Κεφάλαιο 28:* Τὸ ἔργο τοῦ Πιττάκη. *Κεφάλαιο 29:* Τὰ κατάλοιπα τοῦ Πιττάκη. *Κεφάλαιο 30:* Ἡ ὑπόθεσι Fallmerayer. *Κεφάλαιο 31:* Καὶ πάλι ἢ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς. Ἐπίλογος.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: 318 ἔγγραφα καὶ κείμενα τῆς περιόδου 1801-1863
γιὰ ζητήματα ἀρχαιολογικά.